

OECD Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban

OECD Kellő gondossági iránymutatás az érdekelt érdelem bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban

Jelen kiadvány az OECD főtitkárának felelőssége mellett került kiadásra. Az itt kifejtett vélemények és érvek nem feltétlenül tükrözik az OECD tagállamainak hivatalos álláspontját.

Jelen dokumentum és bármely abban tartalmazott térkép nem érinti semmilyen terület státuszát vagy bármilyen terület feletti szuverenitást, a nemzetközi határok meghatározását, valamint semmilyen terület, város vagy régió nevét.

Kérjük, a jelen kiadványra az alábbiak szerint hivatkozzanak:

OECD (2017), *OECD Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban*, OECD Publishing, Paris.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264252462-en>

ISBN 978-92-64-25240-0 (nyomtatásban)

ISBN 978-92-64-25246-2 (PDF)

ISBN 978-92-64-26846-3 (epub)

A fényképeket készítették: Borítókép: © agnormark/iStock/Thinkstock.

Az OECD kiadványainak hibajegyzéke a következő internetes oldalon található: www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm.

© OECD 2017

Az OECD tartalmait saját használatra lemásolhatók, letölthetők, illetve kinyomtathatók, továbbá az OECD-kiadványok, adatbázisok és multimédiás termékek tartalmát szabadon felhasználhatja saját dokumentumaiban, előadásában, blogján, weboldalain és tananyagaiban, az OECD, mint forrás és a szerzői jog jogosultjának megfelelő megjelölésével. A nyilvános vagy kereskedelmi célú felhasználásra és a fordítási jogokra vonatkozó megkereséseket a rights@oecd.org e-mail-címre kell megküldeni. Az anyag egyes részei nyilvános vagy kereskedelmi célú fénymásolásának engedélyezése iránti megkereséseket közvetlenül a Copyright Clearance Centernek (CCC) kell megküldeni az info@copyright.com címre, vagy a Centre français d'exploitation du droit de copie-nak (CFC) a contact@cfcopies.com címre.

Előszó

Az OECD Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban (a továbbiakban az „*Iránymutatás*”) gyakorlati útmutatást kínál a bányászati, valamint a kőolaj- és földgázipari vállalkozásoknak az érdekeltek bevonásához kapcsolódó kihívások kezelésére. Az *Iránymutatás* az OECD által az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (a továbbiakban az „*Irányelvek*”) végrehajtása érdekében vállalt munka része.

Jelenleg A nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló Nyilatkozat (a továbbiakban a „*Beruházási nyilatkozat*”) szerves részét képező *Irányelvek* fogalmazzák meg a legátfogóbb ajánlásokat a felelős üzleti magatartás területén.

Az érdekeltek érdemi bevonásának megfelelő végrehajtása különösen fontos a nyersanyag-kitermelő ágazatban, amire nagy méretű, erőforrás-igényes pénzügyi és infrastrukturális beruházások, helyhez kötött termelés, hosszú lefutású projektek és kiterjedt társadalmi, gazdasági és környezeti hatások jellemzők.

Az *Irányelvek* 2011-es felülvizsgálata során új rendelkezést iktattak be, amely arra ösztönzi a vállalatokat, hogy „vonják be az érdekelteket annak érdekében, hogy érdemi lehetőséget biztosítsanak véleményük figyelembevételére a helyi közösségekre jelentős hatást gyakorló projektek vagy más tevékenységek tervezésekor, ill. az azokról való döntések során”. Ugyanakkor az *Irányelvek* arra is felszólítják a multinacionális vállalatokat, hogy „járjanak el a kockázatalapú kellő gondosság elve szerint [...] tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása, megelőzése és mérséklése érdekében, [...] és számoljanak be arról, hogyan kezelik ezeket a hatásokat”.

Válaszul ezen új alapelveknek a felülvizsgált *Irányelvek*be történő beillesztésére, valamint a téma jelentőségére tekintettel, az OECD Beruházási Bizottságának égisze alatt működő Felelős Üzleti Magatartás Munkacsoport vállalta a Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban című dokumentum kidolgozását.

Az *Iránymutatás* a meglévő normákra hivatkozva segíti a vállalkozásokat azok betartásában és a kellő gondosság kockázatalapú megközelítésének alkalmazásában. Az *Iránymutatás* az *Irányelvek*nek és egyéb normáknak csak azon részeire hivatkozik, amelyek a leginkább relevánsak az érdekeltek bevonása és a kellő gondosság szempontjából, és nem célja azok helyettesítése. A vállalatoknak ezért közvetlenül meg kell ismerniük az egyes normákat, mielőtt bármilyen kijelentést tennének azok betartására vonatkozóan. A Beruházási nyilatkozathoz csatlakozók közül nem minden fél fogadja el a jelen *Iránymutatás*ban figyelembe vett normákat.

A Tanács 2016. július 13-án fogadta el a Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban című dokumentumra vonatkozó OECD Ajánlást. Habár az Ajánlás jogi kötelező erővel nem bír, az OECD-tagországok és a többi részes ország közös álláspontját és politikai elkötelezettségét tükrözi.

Köszönetnyilvánítás

A jelen Iránymutatást az OECD Titkársága dolgozta ki a Tanácsadói csoporttal folytatott konzultáció és a kapott visszajelzések, valamint a Centre for Social Responsibility in Mining [*Bányászati Társadalmi Felelősségvállalási Központ*] (CSRMI) által végzett munka alapján. A jelen Iránymutatást az OECD Beruházási Bizottsága és az OECD Felelős Üzleti Magatartás Munkacsoportja 2015. december 4-én hagyta jóvá.

A Tanácsadói csoport elnöki tisztségét a kanadai és a norvég kormány képviselői töltötték be. A Tanácsadói csoport tagjai voltak Kanada, Norvégia, Franciaország, Kolumbia és Hollandia kormányának képviselői, valamint az OECD Üzleti és Ipari Tanácsadó Bizottsága (BIAC), az Kőolajkitermelők Kanadai Szövetsége (CAPP), a Nemzetközi Bányászati és Fémipari Tanács (ICMM) által delegált képviselők, a Kanadai Kutatók és Fejlesztők Szövetsége (PDAC), a Fémfeldolgozók Európai Szövetsége (EUROMETAUX), az Euromines, a Kanadai Bányászati Szövetség (MAC), az Arany Világtanács, az AngloAmerican, a Cameco, a Chevron, a Cerrejon, a Shell, a Talisman Energy, a Vale, a Moores-Rowland Indonézia, a civil társadalomnak az OECD Szakszervezeti Tanácsadó Bizottsága (TUAC), az OECD Civil Tanácsadó Szervezete (OECD Watch), az Oxfam Australia, az Afrika-Kanada Szövetség, a Gazdasági, társadalmi és kulturális jogok projektje (ProDESC), Az őslakosok ügyeinek nemzetközi munkacsoportja, a Green Advocates, a Nemzetközi Szövetség az Emberi Jogokért (FIDH), a Mining Watch Canada, a Multinacionális vállalatok kutatási központja (SOMO), a Jogok és elszámoltathatóság a fejlesztésben (RAID), az IndustriALL, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), a Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC), a Mouvement des Entreprises de France (MEDEF) által delegált képviselői, valamint Sami, Ogoni és Kamcsatka közösségeinek képviselői.

Tartalomjegyzék

Kellő gondossági iránymutatás az érdekelték érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban – Tanácsi Ajánlás	9
Áttekintés	13
Bevezető	14
Lényeges terminusok és hatály	17
Kellő gondossági keretrendszer az érdekelték érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban	23
I. Ajánlások a vállalati tervezéshez vagy a vezetőség részére	24
II. Ajánlások a helyszíni személyzet számára	24
Ajánlások a vállalati tervezéshez vagy a vezetőség részére	27
Az érdekelték bevonása - stratégiai pozicionálás	28
Ajánlások a helyszíni személyzet számára	33
1. lépés: Annak biztosítása, hogy az érdekelték bevonását irányító személyzet megérti a helyi és működési környezetet	34
2. lépés: Az elsődleges érdekelték és kapcsolattartók azonosítása	44
3. lépés: Az érdekelték érdemi bevonásához szükséges támogatási rendszer létrehozása	51
4. lépés: Az érdekelték bevonásához szükséges, megfelelő és hatékony intézkedések és folyamatok kidolgozása	60
5. lépés: Az utánkövetés biztosítása	79
6. lépés: Az érdekelték bevonását célzó intézkedések nyomon követése és értékelése, és az azonosított hiányosságok kezelése	81
A melléklet Az érdekelték érdemi bevonására vonatkozó nyomonkövetési és értékelési keretrendszer	85
B melléklet Őslakosok bevonása	92
C melléklet Nők bevonása	100
D melléklet A munkavállalók és a szakszervezetek bevonása	104
E melléklet Kisipari és kisméretű bányászatok bevonása	109

Táblázatok

1. Dokumentumalapú források a környezet megértéséhez	37
2. A helyi környezet megértése az érdekeltek bevonását célzó intézkedések kidolgozása érdekében.....	39
3. A kőolaj-/földgázipari és a bányászati ágazatban érdekelt felek	45
4. A nyersanyag-kitermelési tevékenységek lehetséges emberi jogi hatásainak azonosítása.....	45
5. Az érdekeltek bevonásához szükséges források	57
6. A bevonást célzó intézkedések legjobb gyakorlatainak azonosítása és alkalmazása ..	67
7. Az érdekeltek érdemi bevonása során felmerülő tipikus kihívásokra adott válaszok ..	71
8. A bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusok eredményességi kritériumai.....	76
9. Tipikus kihívások és stratégiák az orvoslás területén	78
10. Különbségek a hagyományos és a részvételen alapuló nyomon követés és értékelés között.....	82
A.1. Az érdekeltek bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai	86
B.1. A környezet megértése az őslakosok bevonása során	93
C.1. A környezet megértése a nők bevonása során.....	101
D.1. A környezet megértése a munkavállalók bevonása során.....	105
D.2. A nyersanyag-kitermelési tevékenységek munkavállalókra gyakorolt lehetséges káros hatásai.....	106
D.3. A munkavállalók bevonásával kapcsolatos kihívásokra adott válaszok	107
E.1. A környezet megértése a kisipari és kisméretű bányászok bevonása során.....	110
E.2. A kisipari és kisméretű bányászok bevonásával kapcsolatos kihívásokra adott válaszok.....	113

Az OECD kiadványai nyomon követhetők az alábbi linkeken:

http://twitter.com/OECD_Pubs

<http://www.facebook.com/OECDPublications>

<http://www.linkedin.com/groups/OECD-Publications-4645871>

<http://www.youtube.com/oecdlibrary>

<http://www.oecd.org/oecdirect/>

A Tanács ajánlása a „Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban” című dokumentumot illetően

2016. július 13.

A TANÁCS,

FIGYELEMBE VÉVE a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) 1960. december 14-i Konvenciója 5b) cikkelyét;

FIGYELEMBE VÉVE A nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozatot [C(76)99/FINAL], az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiről szóló Tanácsi határozatot [C(2000)96/FINAL, módosítva a C/MIN(2011)11/FINAL által] (a továbbiakban: „Az Irányelvekről szóló határozat”), a Külföldi hivatalos személyek nemzetközi üzleti tranzakciók kapcsán való megvesztegetése elleni küzdelemről szóló egyezményt, a Tanács ajánlását A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatásról [C/MIN(2011)12/FINAL, módosítva a C(2012)93 által], a Beruházási Keretrendszerrel szóló Tanácsi ajánlást [C(2015)56/REV1] és a Tanács ajánlását az OECD-FAO Iránymutatás a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról [C(2016)83];

ELMÉLKEZTETVE arra, hogy a Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvek (a továbbiakban: „Irányelvek”) betartását javasoló kormányok közös célja a felelős üzleti magatartás előmozdítása;

ELMÉLKEZTETVE TOVÁBBÁ arra, hogy az Irányelvekről szóló határozat értelmében a Beruházási Bizottságnak a Nemzeti Kapcsolattartó Pontokkal közösen proaktív programot kell követnie az érdekeltekkel együttműködésben, hogy elősegítsék az Irányelvekben foglalt, az egyes termékekre, térségekre, ágazatokra vagy iparágakra vonatkozó alapelvek és normák vállalatok általi betartását;

TEKINTETTEL a nemzetközi közösség, valamint az olajban, földgázban és ásványi erőforrásokban gazdag nemzetek erőfeszítéseire a felelős üzleti magatartás és a nyersanyag-kitermelő ágazatban az érdekeltek érdemi bevonásának előmozdítására;

ELISMERVE azt, hogy az érdekelték érdemi bevonása a nyersanyag-kitermelő ágazatban meghatározó jelentőségű a fenntartható fejlődés, az inkluzív növekedés előmozdítása és az emberi jogok tiszteletben tartása szempontjából;

ELISMERVE, hogy a kormányok, vállalatok, civil szervezetek és nemzetközi szervezetek kompetenciáikra és szerepükre támaszkodva elő tudják mozdítani az érdekelték érdemi bevonását a nyersanyag-kitermelő ágazatban, ami a társadalom egésze számára hasznos;

MEGJEGYZVE, hogy a kellő gondosság egy folyamatos, proaktív és reaktív folyamat, aminek révén a vállalatok képesek azonosítani és kezelni az érdekelték bevonását célzó intézkedésekhez kapcsolódó kockázatokat, így biztosítva a vállalatok szerepvállalását a nyersanyag-kitermelő ágazat működése során felmerülő káros hatások elkerülésében és kezelésében;

FIGYELEMBE VÉVE a Kellő gondossági iránymutatás az érdekelték érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban [C(2016)100/ADD1] című dokumentumot (a továbbiakban az „Iránymutatás”), amit a Beruházási Bizottság szükség esetén módosíthat;

MEGJEGYZVE, hogy a jelen Iránymutatás egy kellő gondossági keretrendszerként kínál a nyersanyag-kitermelő ágazatban az érdekelték érdemi bevonására, valamint ajánlásokat tesz a keretrendszer gyakorlati alkalmazására a nyersanyag-kitermelő ágazat működésével érintett érdekeltékre, különösképpen az őslakosokra, a nőkre, a munkavállalókra, valamint a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozókra leselkedő kockázatok azonosítására és kezelésére;

A Beruházási Bizottság javaslata alapján:

- I. AJÁNLJA**, hogy a Tagok, valamint a tagsági jogviszonnyal nem rendelkező, de a jelen Ajánláshoz csatlakozó országok (a továbbiakban a „Csatlakozók”), valamint adott esetben az *OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei* szerinti Nemzeti Kapcsolattartó Pontjaik (a továbbiakban a „NKP-k”) aktívan mozdítsák elő az Iránymutatásnak az országukban működő vagy ott székhellyel rendelkező vállalatok általi alkalmazását, biztosítandó, hogy a vállalatok betartják a felelős üzleti magatartás nemzetközileg elfogadott normáit a nyersanyag-kitermelő ágazatban az érdekelték bevonása tekintetében a káros hatások, így például az emberi jogi jogsértéseknek és a környezet súlyos károsodásának megelőzése, továbbá a gazdasági növekedés és a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében;
- II. KIFEJEZETLEN AJÁNLJA**, hogy a Csatlakozók tegyenek intézkedéseket az érdekelték érdemi bevonására vonatkozó, a jelen Iránymutatás szerinti kellő gondossági keretrendszer elfogadásának támogatására;
- III. AJÁNLJA**, hogy a Csatlakozók és adott esetben az NKP-k az OECD támogatásával gondoskodjanak az Iránymutatás lehető legszélesebb körű terjesztéséről és a kutatással, fejlesztéssel, kőolaj, földgáz és ásványkincsek kitermelésével, feldolgozásával, szállításával és/vagy tárolásával foglalkozó vállalatok általi aktív használatáról, továbbá lehetséges forrásként népszerűsítsék az Iránymutatást

az érdekeltek, úgymint az érintett közösségek és civil szervezetek körében, és rendszeresen tegyenek jelentést a Beruházási Bizottság számára a terjesztéssel és végrehajtással kapcsolatos tevékenységeikről;

- IV. FELKÉRI** a Csatlakozókat és a Főtitkárt, hogy terjesszék ezt az Ajánlást;
- V. FELKÉRI** a nem Csatlakozókat, hogy kellően vegyék figyelembe és tartsák be ezt az Ajánlást;
- VI. FELSZÓLÍTJA** a Beruházási Bizottságot, hogy kövesse nyomon az Ajánlás végrehajtását, valamint készítsen jelentést a Tanács számára legkésőbb az elfogadását követő öt éven belül, és adott esetben azt követően is.

Áttekintés

Bevezetés

A kőolaj, földgáz és ásványok feltárással és kitermelésével foglalkozó vállalatok képesek lehetnek arra, hogy bevételt termeljenek, megélhetést biztosítsanak, elősegítsék a helyi fejlődést és jelentős jövedelmet generáljanak a működési területeiken. Ezek a vállalatok gyakran távoli területeken működnek, és a helyi közösségek sokszor rajtuk keresztül kerülnek először kapcsolatba a nyersanyag-kitermelő ágazattal, ezáltal ők készítik elő az utat a jövőbeli kapcsolatok számára. A nyersanyag-kitermelő tevékenységnek azonban jelentős társadalmi és környezetvédelmi lábnyoma lehet, és ezért gyakran fennáll a veszélye annak, hogy olyan káros hatásokat idéz elő, illetve olyan káros hatásokhoz járul hozzá, mint az emberi jogok megsértése, gazdasági visszaesések és környezetkárosodás.

A természeti erőforrások feltárással és kitermelésével foglalkozó vállalatok tevékenységüket olyan jogszabályi és szabályozási környezetben végzik, amelyek jogokkal és kötelezettségekkel ruházzák fel a vállalatokat és más érdekeltet egyaránt. Ezek a szabályok bizonyos típusú együttműködést kötelezővé tehetnek akár a vállalatok, akár a kormányzat számára. A jogszabályi követelményektől függetlenül az érdekelték érdemi bevonása kritikus jelentőségű a nyersanyag-kitermelő tevékenység bizonyos lehetséges káros hatásainak elkerülése, valamint a lehetséges hozzájárulások optimalizálása érdekében.

Az érdekeltékekkel való együttműködés azért is jó üzleti szempontból, mert hozzájárulhat:

- a „társadalmi működési engedély” megszerzéséhez és megőrzéséhez, megkönnyítve a jelenlegi és lehetséges jövőbeli működést és bővítéseket
- a káros hatások kockázatainak korai azonosításához a nyersanyag-kitermelő tevékenység helyén, vagy az országon belüli ellátási láncok mentén
- a vállalat hírnevét érintő kockázatok és költségek elkerüléséhez a felmerülő közösségi problémák korai szakaszban történő azonosításával, és azok proaktív, nem reaktív kezelésével
- a jóváhagyások megszerzéséhez és a megállapodások tárgyalásához szükséges idő csökkentéséhez
- a konfliktus költségeinek, vagyis az átmeneti leállások miatti termelés kiesésből és a felsővezetés panaszkézelésre fordított munkaidejéből eredő költségek elkerüléséhez
- a befektetők által használt vállalati kockázati profil javításához és potenciálisan a tőkéhez kedvezőbb feltételekkel való hozzáférés lehetőségének biztosításához
- alkalmazottak toborzásához és megtartásához, különösen a szakképzett munkaerő kiújuló hiánya esetén.

Az Iránymutatás jellege

Jelen dokumentum célja gyakorlati útmutatást nyújtani a nyersanyag-kitermelő ágazat számára, az érdekeltek bevonására vonatkozó kellő gondossági OECD Iránymutatással összhangban. A nyersanyag-kitermelő ágazat vállalatai közé tartoznak többek között a kőolaj, földgáz és ásványok kutatását, feltárását, kitermelését, feldolgozását, szállítását és/vagy tárolását végző vállalatok.

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (Irányelvek)

Az OECD Irányelvek az OECD Nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló 1976. évi nyilatkozata (a továbbiakban: Nyilatkozat) négy részének egyike, amelyben a Nyilatkozathoz Csatlakozók vállalják a nyílt és átlátható nemzetközi beruházási környezet fenntartását, valamint azt, hogy a multinacionális vállalatokat a gazdasági és társadalmi fejlődéshez való pozitív hozzájárulásra ösztönzik. Jelenleg 46 Csatlakozója van a Nyilatkozatnak: 34 OECD ország és 12 OECD-n kívüli ország.¹

Az Irányelveket többször is felülvizsgálták, utoljára 2011-ben. Ezek a kormányok által támogatott legáltalánosabb ajánlások a felelős üzleti magatartással kapcsolatban. Az ajánlások a felelős üzleti magatartás kilenc fő területére terjednek ki: ezek az információk közzététele, az emberi jogok, a foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok, környezetvédelem, a veszélyes és korrupció elleni küzdelem, fogyasztói érdekek, tudomány és a technológia, piaci verseny és adózás. Az ajánlásokat a kormányok a Csatlakozó államok területén és az onnan kiindulva tevékenykedő multinacionális vállalatoknak címzik.

Minden egyes Csatlakozónak fel kell állítania egy Nemzeti Kapcsolattartó Pontot (NKP), hogy előmozdítsa az Irányelvek hatékonyságát népszerűsítő tevékenységeket folytatásával, a megkeresések megválaszolásával és az Irányelvek alkalmazása során felmerülő problémák megoldásában való közreműködéssel egyes panaszos esetekben. Az Irányelvek az első olyan nemzetközi eszköz, ami beépíti az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérlési című dokumentumában foglalt, az emberi jogok tiszteletben tartása terén megfogalmazott vállalati felelősségvállalást, valamint a kellő gondosság kockázatalapú megközelítését a káros hatásokkal kapcsolatos üzleti etika főbb területeibe.

1. Argentína (1997), Ausztrália (1976), Ausztria (1976), Belgium (1976), Brazília (1997), Kanada (1976), Chile (1997) Kolumbia (2011), Costa Rica (2013), Cseh Köztársaság (1995), Dánia (1976), Egyiptom (2007), Észtország (2001), Finnország (1976), Franciaország (1976), Németország (1976), Görögország (1976), Magyarország (1994), Izland (1976), Írország (1976), Izrael (2002), Olaszország (1976), Japán (1976), Jordánia (2013), Korea (1996), Lettország (2004), Litvánia (2001), Luxemburg (1976), Mexikó (1994), Marokkó (2009), Hollandia (1976), Új-Zéland (1976), Norvégia (1976), Peru (2008), Lengyelország (1996), Portugália (1976), Románia (2005), Szlovák Köztársaság (2000), Szlovénia (2002), Spanyolország (1976), Svédország (1976), Svájc (1976), Tunézia (2012), Törökország (1981), Egyesült Királyság (1976), Egyesült Államok (1976).

A jelen Iránymutatás nem részletezi az érdekeltek bevonását célzó intézkedések végrehajtásának módját. Számos részletes és helyi körülményekhez igazított módszertani útmutató létezik az érdekeltek bevonásáról, amelyekre hivatkozunk a jelen dokumentumban is. Ehelyett a jelen Iránymutatás egy kellő gondossági keretrendszer kínál, aminek révén a nyersanyag-kitermelő ágazatban működő vállalatok képesek azonosítani és kezelni az érdekeltek bevonását célzó intézkedésekhez kapcsolódó kockázatokat, így biztosítva a vállalatok szerepvállalását

az Irányelvekben meghatározott káros hatások elkerülésében és kezelésében.¹ Ily módon a jelen Iránymutatásnak nem a már meglévő, az érdekeltek bevonására vonatkozó útmutatók helyettesítése, hanem azok kiegészítése a célja.

Kinek készült ez az Iránymutatás?

A jelen Iránymutatás elsősorban a nyersanyag-kitermelő ágazatban működő vállalatok közösségekkel és érdekeltekkel kapcsolatba kerülő helyszíni személyzete részére készült, illetve, nagyobb cégek esetén, az érdekeltek bevonását célzó intézkedésekért felelős személyzet részére (a jelen Iránymutatásban a személyzet mindkét fenti csoportja az „érdekeltekkel kapcsolatba kerülő személyzet”-ként kerül megjelölésre). Az Iránymutatás ezenkívül ajánlásokat fogalmaz meg a nyersanyag-kitermelő tevékenységet irányító felső vezetők részére is. A jelen Iránymutatás referenciaként szolgálhat az érdekeltek, valamint az Irányelvekben az iparág tekintetében ajánlásként megfogalmazott módszerek tekintetében a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok (NKP-k) számára is. A jelen Iránymutatás nem terjed ki a kisipari vagy informális nyersanyag-kitermelő tevékenységekre, bár útmutatást kínál a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók, mint érdekeltek bevonására.²

A jelen Iránymutatás alkalmazásának módja

A jelen Iránymutatás a következő öt részből áll: 1) az érdekeltek érdemi bevonását célzó kellő gondossági keretrendszer, 2) ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetőség részére az érdekeltek bevonásának stratégiai pozicionálására vonatkozóan, 3) ajánlások a helyszíni személyzet számára; 4) az érdekeltek bevonását célzó intézkedések felügyeletére szolgáló nyomonkövetési és értékelési keretrendszert tartalmazó melléklet, 5) négy tematikus melléklet: az őslakosok, a nők, a munkavállalók, valamint a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók bevonására vonatkozó tematikus útmutatások.

Az első rész áttekintést nyújt azokról a folyamatokról és lépésekről, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az érdekeltek bevonása hatékonyan szolgálhassa a káros hatások elkerülését és kezelését célzó funkcióját.

A második rész olyan ajánlásokat tartalmaz, amiket a vállalati tervezés a vezetés számára megfogalmazhat a tekintetben, hogy hogyan biztosítható az érdekeltek bevonásának megfelelő rangsorolása szervezeti szinten.

A jelen Iránymutatás középpontjában az Iránymutatás legnagyobb részét kitevő harmadik rész áll, ami a helyszíni személyzet számára fogalmaz meg ajánlásokat. Ez a rész gyakorlati kellő gondossági útmutatást nyújt annak biztosítása érdekében, hogy az érdekeltek bevonása hatékonyan működik a káros hatások elkerülése és kezelése terén. Az olvasók ebben a részben találják a legjobb gyakorlatokat, az egyes konkrét kihívásokra adható válaszstratégiákat, valamint az érdekeltek bevonását célzó helyszíni intézkedésekre vonatkozó további forrásokat.

1. Lásd a *Lényeges terminusok és hatály: Az érdekeltek érdemi bevonása és a kellő gondosság* című részt.

2. Lásd az E mellékletet: „Kisipari és kisméretű bányászatok bevonása”.

A negyedik rész, vagyis az A melléklet, magukhoz az érdekeltek bevonását célzó intézkedésekhez kínál nyomkövetési és értékelési keretrendszert. Az olvasók számára ebben a részben szemléltetjük, miként lehet megfigyelni és értékelni a részvétel különféle aspektusait.

A B, C, D és E mellékletekben tematikus útmutatást biztosítunk az őslakosok, a nők, a munkavállalók és kisipari bányászattal foglalkozók bevonásáról. Noha az érdemi bevonás az érdekelt kilitétől függetlenül hasonló alapelvek mentén történik, ezekre a csoportokra vonatkozóan (egyedi státusuk és potenciális sebezhetőségük) miatt egyedi iránymutatást kínálunk. Az ilyen csoportok bevonásával foglalkozó olvasók részére javasoljuk ezen mellékletek elolvasását.

➡ Az egyes konkrét intézkedéseket nyíl jellel emeltük ki, lehetővé téve így a gyors tájékozódást a szövegben.

Az Iránymutatást végig elláttuk a kellő gondosságra vonatkozó, észszerű magyarázatokkal, amelyek rávilágítanak, hogy az egyes, ajánlott intézkedések hogyan kezelik az érdekeltek bevonásának végrehajtásával kapcsolatban felmerülő kockázatokat.

Lényeges terminusok és hatály

Az érdekeltek érdemi bevonása és a kellő gondosság

Kellő gondosság

Az Irányelvek alapján a „kellő gondosság” azt a folyamatot jelöli, amelynek révén a vállalat azonosítja, megelőzi és mérsékli a tényleges és lehetséges káros hatásokat, és beszámol ezek kezelésének módjáról.³ A kellő gondossági folyamat során feltárt kockázatok egy sor, az Irányelvek hatálya alá tartozó kérdéshez, így például a közzétételhez, az emberi jogokhoz, a foglalkoztatáshoz és munkaügyi kapcsolatokhoz, a környezetvédelemhez, a vesztegetés, kenőpénz-kérés és zsarolás elleni küzdelemhez és a fogyasztói érdekekhez kapcsolódó káros hatásokat ölelnek fel.

A kellő gondosság egy folyamatos, proaktív és reaktív folyamat, a döntéshozatali és a kockázatkezelési rendszerek szerves része. A kellő gondosság egy adott projekt teljes életciklusa alatt követendő. Az Irányelvek a kellő gondosság *kockázatalapú* megközelítését javasolják, ami azt jelenti, hogy a kellő gondosság jellege és mértéke mindig az adott helyzethez kapcsolódó káros hatások kockázatától függ.⁴ A jelen Iránymutatás értelmezése szempontjából ez azt jelenti, hogy azon tevékenységek esetében, amelyek valószínűleg nem okoznak káros hatásokat, illetve ahol a káros hatások nem jelentősek, a vállalatok ehhez igazíthatják kellő gondossági erőfeszítéseik mértékét. Mindazonáltal, tevékenységének volumenétől és jellegétől függetlenül, minden vállalatnak kellő gondossággal kell eljárnia.

3. Lásd az *OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás*, II. fejezet A.11 és A.12 pontjait, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

4. Lásd az *OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás*, II. fejezet A.10 - A.12 pontjait, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

Az érdekelték érdemi bevonása

Az érdekelték érdemi bevonása az érdekelték folyamatos, kétirányú, jóhiszemű és reagáló bevonását jelenti.

- A **kétirányú bevonás** azt jelenti, hogy a felek szabadon kifejezik véleményüket, megosztják nézőpontjaikat és meghallhatják az eltérő nézeteket is, hogy kölcsönös megállapodást érjenek el. Fontos a döntéshozatali hatalom egyfajta megosztása: el kell mozdulni a vállalat, mint elsődleges döntéshozó szerepétől egy kölcsönösebb, az érdekelt és érintett felek általi, közös döntéshozatali folyamat felé. Ez egyúttal az érdekeltéknek a bevonást célzó intézkedések végrehajtásában való aktív részvételét is jelenti.
- A **„jóhiszemű” bevonás** az abban részt vevő mindkét féltől függ. Ez azt jelenti, hogy a felek együttműködését valóban az a szándék vezérli, hogy megértsék a vállalati tevékenységek által az érdekelték érdekeire gyakorolt hatásokat. Ez a kifejezés azt is jelenti továbbá, hogy a vállalat kész kezelni a káros hatásokat, az érdekelték pedig nyíltan kiállnak érdekeik képviselésében, kifejezésre juttatják szándékaikat és aggályait.
- A **reagáló bevonás** azt jelenti, hogy nyomon követik az érdekelték bevonását célzó intézkedések eredményét a felek által megállapodott kötelezettségvállalások végrehajtása során, biztosítva ezáltal az érdekelték által okozott, vagy a vállalat közreműködésével előidézett hatás(ok) orvoslásával, biztosítva továbbá az érdekelték véleményének figyelembevételét a projektet érintő döntések során.
- A **folyamatos bevonás** azt jelenti, hogy az érdekelték bevonását célzó intézkedések nem csak egyszeri erőfeszítésként jelennek meg, hanem végigkísérik az adott művelet teljes életciklusát.

Kellő gondosság az érdekelték érdemi bevonása érdekében

Az érdekelték bevonása a felelős üzleti magatartás által támasztott elvárás. Emellett hatékony eszköz a nyersanyag-kitermelő tevékenység lehetséges káros hatásainak azonosítására és elkerülésére, a hatások megfelelő mérséklésére és orvoslására azok felmerülésekor, továbbá biztosítja a nyersanyag-kitermelési tevékenység lehetséges pozitív hatásainak optimalizálását minden érdekelt számára. Ebben az értelemben az érdekelték bevonása a kellő gondosság fontos eszköze. Az érdekelték a birtokukban lévő jelentős ismeretanyag révén maguk is segíthetnek a rájuk vagy környezetükre gyakorolt lehetséges vagy tényleges hatások azonosításában. A hatások mérlegelése, valamint az elkerülést vagy mérséklést célzó, megfelelő lépések meghatározása során alapvető szempontnak minősülnek az érintett érdekelték értékei és prioritásai.

Ha azonban az érdekelték bevonását célzó intézkedések nem kapnak megfelelő támogatást, illetve nem megfelelően dolgozzák ki vagy hajtják végre ezeket, akkor előfordulhat, hogy nem töltik be a kellő gondosság kapcsán meghatározott szerepüket, így a káros hatások nem lesznek elkerülhetők vagy kezelhetők. Ezen túlmenően, az érdekelték elégtelen bevonása önmagában is képes tényleges káros hatásokat vagy károsként érzékelt hatásokat előidézni, és veszélyeztetni az érdekelték oldalán megjelenő esetleges előnyöket.

A jelen Iránymutatás nem kínál a kellő gondosságra vonatkozó, átfogó megközelítést a nyersanyag-kitermelő ágazatban; ehelyett kellő gondossági rendszerekre és folyamatokra tesz javaslatokat annak érdekében, hogy az érdekelt bevonását célzó intézkedések képesek legyenek hatékonyan azonosítani, megakadályozni és mérsékelni a tényleges és lehetséges káros hatásokat, illetve számot adni a ténylegesen felmerült hatások kezeléséről.

A kellő gondosság kockázatalapú megközelítéséhez hasonlóan az érdekelt bevonását célzó intézkedések is arányosíthatók az adott nyersanyag-kitermelő tevékenységhez kapcsolódó kockázatokhoz és azon hatásokhoz, amiket a tevékenység okozhat, vagy amik a hozzájárulásával felmerülhetnek. Így például, a közösségek áttelepítésével járó nyersanyag-kitermelő tevékenységek esetén kiterjedtebb tájékoztatásra, konzultációra és tárgyalásokra lehet szükség, mint egy olyan helyzetben, ahol a hatások korlátozottabbak, például ahol a nyersanyag-kitermelő tevékenység csak a helyi szállítási útvonalak módosításával jár.

Érdekelték és jogosultak

Érdekelték

A jelen Iránymutatás alkalmazásában az érdekelték alatt olyan személyek vagy csoportok értendők, akiket a projekt vagy az adott tevékenység közvetlenül vagy közvetve érinthet. A kellő gondosság szempontjából elsőbbséget kell biztosítani azoknak az érdekeltéknek, akik kapcsán a káros hatások felmerülésének a kockázata a legnagyobb, illetve, akik esetében a potenciális káros hatások súlyosak, vagy orvosolhatatlanná válhatnak. A bevonás során elsőbbséget élvezhetnek többek között az alábbi érdekelték:

- a potenciálisan érintett helyi közösségek (beleértve a nomád közösségeket, a nyersanyag-kitermelési koncesszió közelében, a telephely közelében lévő folyó mentén lefelé, szállítási útvonal mentén vagy kapcsolódó infrastruktúra, például energiahálózatok vagy feldolgozóüzem közelében élő közösségek)
- az őslakosok
- a gazdálkodók
- a munkavállalók (beleértve a helyi és bevándorló munkavállalókat is)
- a kisipari bányászok
- a fogadó ország kormánya (helyi, regionális és nemzeti szinten egyaránt)
- a helyi civil szervezetek, közösségi alapú szervezetek és helyi emberi jogi jogvédők.

További érdekelték, akik fontosak lehetnek az érdemi bevonás szempontjából:

- civil szervezetek
- az iparág más szereplői
- befektetők/résztvényesek
- üzleti partnerek
- a média.

Jogosultak

Az emberi jogok minden személyt egyformán megilletnek, ezért egyénként minden érdekelt egyúttal „jogosult” is.⁵ Ugyanakkor egy nyersanyag-kitermelési projekt vagy az ahhoz kapcsolódó tevékenységek nem minden esetben fenyegetik valamennyi érdekelt emberi jogait. Fontos a nyersanyag-kitermelési tevékenységekkel kapcsolatos emberi jogi kockázatok azonosítása az érdekeltek körében, és az ily módon érintett érdekeltek „jogosulti” minőségének elismerése a bevonást célzó intézkedések terén. Így például jogosultak lehetnek azok az egyének, akik olyan közösségekben élnek, aminek egyetlen vízforrását a nyersanyag-kitermelő tevékenység beszennyezheti. A munkahelyen hátrányos megkülönböztetésnek kitett munkavállalók szintén jogosultak. Az egyéneket megillető emberi jogokon túlmenően egyes csoportok, például az őslakosok és a törzsi népek kollektív jogokkal rendelkezhetnek, következésképpen maga a csoport is jogosultnak tekinthető. A jogosultak azonosítása az első lépés az emberi jogok elismerésének és tiszteletben tartásának biztosítása érdekében.

A bevonás módjai

A jelen Iránymutatásban használt, bizonyos hétköznapi kifejezéseket sajátos jelentéssel bírnak az érdekeltek bevonásának kontextusában. Az alábbi kifejezések a következő jelentéssel bírnak:

- **Tájékoztatás/Jelentés:** egyirányú, általában a vállalat részéről az érdekeltek felé zajló kommunikáció, melynek célja a tájékoztatás.
- **Konzultáció:** az információk megosztására és gyűjtésére összpontosító kommunikáció, aminek célja a projekt vagy tevékenység összefüggéseinek, valamint az egyes felek preferenciáinak, aggodalmainak és elvárásainak megfelelő megértése, valamint annak biztosítása, hogy minden fél okulhasson a másik nézőpontjából.
- **Tárgyalás:** kétirányú kommunikáció, aminek célja, hogy a felek egymással kölcsönös megállapodásra jussanak.
- **Reagálás:** egy problémára, aggodalomra vagy bizonyos információra adott válaszingtezkedés.

A bányászati-, illetve kőolaj-/földgázágazat közötti eltérések

A bányászati-, illetve a kőolaj- és földgázágazat hasonló jellemzőkkel bír, mint például a nagy beruházások szükségessége, a helyhez kötött termelés és az érdekeltekre gyakorolt, potenciálisan jelentős káros hatások. Ugyanakkor vannak jelentős eltérések is

5. Az Irányelvek a „jogosult” kifejezést az emberi jogokkal összefüggésben alkalmazzák. Ezért a jelen Iránymutatás a jogosult kifejezést a valós vagy lehetséges emberi jogi hatásoknak kitett érdekeltek kontextusában használja. Ez azonban más „jogok”, például a földhöz való jog stb. sérelme nélkül értendő. Lásd az *OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás*, IV. fejezet 45. és A.12 pontjait, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

a nyersanyag-kitermelő ágazatok között, és az egyes ágazati tevékenységeken belül is.⁶ Ezek a különbségek kihatással vannak az érdekeltek bevonására az adott helyszínen.

Például:

- Az erőforrások kitermelésére használt módszerek, például a bányászat külszíni jellege szemben a kőolaj vagy földgáz fúrással való kinyerésével különböző méretű „lábnyomot” hagynak maguk után, és különféle aggályokat vethetnek fel az érdekelti csoportok körében.
- Az erőforrások elhelyezkedése gyakran meghatározza az érintett közösségek számát és típusát, valamint a káros hatások jellegét és előfordulásuk valószínűségét. Jelentős különbség lehet a part menti (nyílt tengeri) kőolaj- és földgázkitermelés (valamint a mélytengeri bányászat) és a szárazföldi (parti) kitermelés között, ahol a legtöbb bányászati tevékenység zajlik. Például a nyílt tengeri kutatás és kitermelés esetén a halászati közösségek lehetnek az elsődleges érdekeltek.
- Különbözőek lehetnek a feldolgozási és szállítási módszerek is. A parti kőolaj- és földgázkitermelés gyakran szárazföldi csővezeték kiépítését teszi szükségessé, míg más kőolaj- és földgáztermékek, valamint az ásványok szállítása általában közúton vagy vasúton történik. Mindkét iparág használ olyan szállítási módszereket és kikötői létesítményeket, amelyek a hatásterületük részét képezik még akkor is, ha esetenként igen távol vannak a kitermelés tényleges helyétől.
- A projektek időtartama is különböző lehet; például a bányászati projektek tőkeigénye már a kitermelés megkezdése előtt, a kutatás, a feltárás és az építkezés több éves időtartama alatt is jelentős lehet. A tényleges kitermelés megkezdése előtti időtartamban sokkal nagyobb különbségek tapasztalhatók a bányászati-, mint a kőolaj- és földgázágazatban.
- Az állami és a magánszektor közötti bányászati engedélyezési folyamatok és szerződések formája szintén gyakran különbözik a kőolaj és a földgáz esetén. Például a kőolaj- és földgázipari vállalatok több mint fele ún. Termélmegosztási szerződések alapján működik, aminek keretében a fogadó ország kormányszerve fenntartja a föld alatti kőolaj és földgáz tulajdonjogát, a vállalat pedig részesedést kap az általa kitermelt kőolajból és földgázból. A Termélmegosztási szerződések ugyanakkor a bányászati ágazatban nem elterjedtek, bár az állami tulajdonú vállalatok részvételével alapított közös vállalatok mindkét nyersanyag-kitermelő iparágban megtalálhatók. Egyes joghatósági területeken a fogadó ország kormányszerve teljes egészében megtartja a kőolaj és a földgáz tulajdonjogát, és annak kitermeléséért Szolgáltatási szerződés keretében díjat fizet a kitermelést végző vállalatnak. Az engedélyezési eljárás is eltérő lehet a kőolaj- és földgáz-, illetve a bányászati szerződések esetén. Egyre gyakrabban fordul elő, hogy a kőolaj- és földgázkitermelési engedélyeket versenyeztetés útján ítélik oda, míg a legtöbb bányászati szerződést „érkezési sorrendben” adják ki. Ennek oka az, hogy a kőolaj- és földgázkészlet értéke kapcsán jellemzően több a rendelkezésre álló információ és kevesebb a bizonytalanság, mint az ásványkincsvagyon

6. A jelen Iránymutatás hivatkozik mind a bányászati-, mind a kőolaj- és földgázágazatban elfogadott, például a Nemzetközi Bányászati és Fémipari Tanács (ICMM) és az IPIECA, a környezetvédelmi és társadalmi kérdésekkel foglalkozó globális kőolaj- és földgázipari egyesület által kiadott útmutatásokra.

esetében. A bányászati vállalatoknak jelentős összeget kell befektetniük a feltárásba az ásványkincslelőhely-kitermelés gazdasági megvalósíthatóságának meghatározása érdekében, és általában 1000-ból csak 1 lelőhelyen létesül kereskedelmi célú bánya.

- Ezen felül, a feltárást végző vállalatok különböznek a projektalapú vállalatoktól. A feltárást végző vállalatok vagy a bányakutatók jelenléte várakozásokat és félelmet ébreszthet még akkor is, ha a kutatás hatása csekély, és kevés kutatás eredményez kitermelést.

Kellő gondossági keretrendszer az érdekeltek érdemi bevonása érdekében a nyersanyag-kitermelő ágazatban

A jelen Iránymutatás egy keretrendszert kínál az érdekelték bevonását célzó intézkedések végrehajtására figyelemmel felmerülő kockázatok kezelésére, biztosítandó, hogy érdekelték bevonása érdemi, és valóban hozzájárul a káros hatások elkerüléséhez és kezeléséhez. Az Iránymutatást végig elláttuk a kellő gondosságra vonatkozó, észszerű magyarázatokkal.

Az Iránymutatásban a kellő gondossági ajánlásokat lépésekre bontottuk, amik a különböző folyamatok logikai csoportosítását tükrözik. Ez a felbontás azonban nem azt jelenti, hogy a kellő gondosság vagy az érdekelték bevonását célzó intézkedések lineárisak, vagy egyszeri folyamatok lennének.

I. Ajánlások a vállalati tervezéshez vagy a vezetőség részére

1. Az érdekelték bevonása - stratégiai pozicionálás

- a) Hozzanak létre az érdekelték bevonásával kapcsolatos vállalati szabályzatot vagy kötelezettségvállalást, és ezt kommunikálják egyértelműen!
- b) Építsék be az érdekelték bevonását az alapvető irányítási rendszerekbe!
- c) Az üzleti kapcsolatok kialakításakor vegyék figyelembe az érdekelték bevonásával kapcsolatos kérdéseket!
- d) Hozzanak létre egy visszacsatolási mechanizmust az érdekelték véleményének a projektet érintő döntéshozatalba történő beépítéséhez!

II. Ajánlások a helyszíni személyzet számára

1. Tegyen megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy az érdekelték bevonását célzó intézkedésekért felelős személyzet stabil ismeretekkel bírjon a helyi és a működési környezetről

- a) Konzultáljon a műszaki személyzettel, a helyi forrásokkal és tekintse meg a vonatkozó dokumentumokat!
 - i) Tanácskozzon a műszaki személyzettel, és adott esetben vegyen részt a hatásvizsgálatok lefolytatásában és megtervezésében!
 - ii) Ahol lehetséges, vonja be az érdekeltéket a hatásvizsgálatok tervezésébe és lefolytatásába!
 - iii) Végezzen előzetes helyszíni kutatómunkát!
- b) Ellenőrizze az adatok pontosságát!
- c) Folyamatosan frissítse az ismereteket!

2. Gondoskodjon az érdekeltek és a kapcsolattartók megfelelő azonosításáról és rangsorolásáról

- a) Azonosítsa és rangsorolja a leginkább érintett érdekelteket!
 - i) Azonosítsa valamennyi érintett érdekeltet és a jogosultakat!
 - ii) Rangsorolja a veszélyeztetett, és a legsúlyosabban érintett érdekelteket!
 - iii) Ellenőrizze és frissítse a megállapításokat!
- b) Ellenőrizze az érdekeltek képviselőit, illetve a kapcsolattartókat!
 - i) Ellenőrizze, hogy az érdekelt felek nézeteit képviselik-e!
 - ii) Adott esetben bírálja el újra a képviselők megfelelőségét!

3. Hozza létre az érdekeltek érdemi bevonásához szükséges támogatási rendszert

- a) Állítson fel olyan célokat és célkitűzéseket, amelyek megfelelő keretet biztosítanak az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseknek!
- b) Dolgozzon ki olyan rendszereket, melyek biztosítják, hogy az érdekeltekkel kapcsolatba kerülő személyzet tisztelettel bánjon az érdekeltekkel!
- c) Biztosítsa az érdekeltek számára a nézőpontjuk és érdekeik megfelelő képviseletéhez szükséges támogatást és tájékoztatást!
 - i) Ossza meg a lényeges információkat az érdekeltekkel!
 - ii) Találja meg az egyensúlyt az átláthatóság és az adatvédelem között!
 - iii) Konzultáljon az érdekeltekkel, hogy tájékoztassa őket az információmegosztásról!
 - iv) Biztosítsa a szükséges képzést vagy erőforrásokat az érdekeltek számára!
- d) Optimalizálja a bevonást célzó intézkedések szükséges (emberi és pénzügyi) erőforrásokat!
 - i) Azonosítsa a szükséges erőforrásokat, és kérje azok biztosítását!
 - ii) Korlátozott erőforrások esetén támogassa további erőforrások bevonását és azok racionalizálását!

4. Dolgozza ki az érdekeltek bevonásához szükséges, megfelelő és hatékony intézkedéseket és folyamatokat

- a) Tervezze meg az érdekeltek bevonását célzó intézkedések megfelelő ütemtervét!
- b) Határozza meg, hogy milyen bevonási mód szükséges.
- c) Határozza meg, és alkalmazza a legjobb gyakorlatokat!
- d) Azonosítsa a bevonással kapcsolatos külső kihívásokat, és reagáljon azokra!
- e) Hozzon létre egyértelmű és funkcionális folyamatokat a káros hatások orvoslására!
- f) Vonja be az érdekelteket a megfelelő orvoslás biztosítása érdekében!

5. Biztosítsa az utánkövetést

- a) Hozzon létre egy folyamatot a megállapodások, kötelezettségvállalások és orvoslást célzó intézkedések utánkövetésének ellenőrzésére!
- b) Rendszeresen adjon visszajelzést az érdekelteknek a megállapodások, kötelezettségvállalások és az orvoslást célzó intézkedések aktuális helyzetéről!

6. Kövesse nyomon és értékelje az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseket, valamint kezelje a feltárt hiányosságokat

- a) Állapítson meg mutatókat és értékelési kritériumokat, amelyek mentén az érdekeltek bevonásának hatékonysága elbírálható!
- b) Hozzon létre részvételen alapuló nyomonkövetési és értékelési folyamatokat!
- c) Kérje az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseket független, külső felülvizsgálatát!
- d) Szükség esetén reagáljon a feltárt hiányosságokra!

Ajánlások a vállalati tervezéshez vagy a vezetőség részére

AZ ÉRDEKELTEK BEVONÁSA - STRATÉGIAI POZICIONÁLÁS

Az érdekelték bevonása - stratégiai pozicionálás: A cselekvési pontok összefoglalása

- A vállalatnak és vezetőségének biztosítani kell az érdekelték érdemi bevonása iránti elkötelezettséget a vállalati szabályzatokban vagy a vállalati kultúrától függően más formában, és ennek a vállalaton belül a felső vezetés általi támogatását.
- A vállalatoknak be kell építeniük az érdekelték bevonását szokásos üzleti tevékenységükbe.
- A vállalatoknak figyelembe kell venniük az érdekelték érdemi bevonása iránti elkötelezettségüket üzleti kapcsolataik kialakításakor, vagy az érdekeltékre potenciálisan hatással lévő beruházásaik során.
- A vállalatoknak olyan rendszereket kell létrehozniuk, amelyek biztosítják az érdekelték véleményének a projektet érintő, vezetési szintű döntéshozatalban történő figyelembevételét.

A kellő gondosság célja:

Az érdekelték bevonása jelentőségének szervezeti szintű felismerése, megértése és megfelelő kommunikációja mérsékeli az érdekelték bevonását célzó intézkedések rossz tervezésének, illetve az intézkedésekhez rendelt erőforrások elégtelenségének kockázatát, az érdekelték bevonását célzó intézkedések eredményeinek a projektet érintő döntéshozatal során való figyelmen kívül hagyásának kockázatát, valamint az érdekelték bevonására irányuló erőfeszítéseket aláúzó üzleti kapcsolatok kialakításának kockázatát, amelyek káros hatásokhoz vezethetnek. Ez a vállalat méretétől, tevékenységeinek vagy projektjeinek jellegétől függetlenül fontos.

A vállalat és annak vezetése felelős annak biztosításáért, hogy az érdekelték bevonása stratégiaileg megfelelő helyen legyen kezelve és beépüljön a szervezet minden szintjén, míg a helyszíni személyzet felelőssége az érdekelték érdemi bevonásának megtervezése, végrehajtása és nyomon követése.

A. Világos szabályozási keretek kidolgozása az érdekelt felek bevonására

➡ A vállalatnak és vezetőségének biztosítania kell az érdekelték érdemi bevonása iránti elkötelezettséget a vállalati szabályzatokban vagy a vállalati kultúrától függően más formában, és ennek a vállalatban belül a felső vezetés általi támogatását.

A kötelezettségvállalásokban a következőknek kell tükröződnie:

- Az érdekelték bevonására vonatkozó, hosszú távú szemléletmód elismerése, amelynek középpontjában a kapcsolatok kiépítése és az érdekeltékre gyakorolt káros hatások elkerülése áll.
- Az érdekelték érdemi bevonása, mint követelmény a projekt vagy az egyes tevékenységek megtervezése és végrehajtása során.
- Az érdekelték bevonásának az Irányelvekkel és más nemzetközi viszonyítási alapot jelentő dokumentumokkal való összehangoltsága, felismerve, hogy a kellő gondosság túlmutat az üzleti kockázatkezelési folyamatokon a helyi közösségeket és más érdekeltéket érintő, tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása, mérséklése és az azokra való reakció érdekében.
- Az érdekelték bevonását célzó intézkedések során a legsúlyosabban érintett és veszélyeztetett csoportok (például nők, gyermekek, őslakosok) prioritizálása.
- Szigorú szabályok az érdekelték bevonását célzó intézkedések során alkalmazott erőszak, manipuláció, beavatkozás, kényszerítés, megfélemlítés vagy jogellenes magatartás (pl. vesztegetés, hamis nyilatkozat) ellen, és az ilyen magatartások előfordulásának esetére bevezetett korrekciós eljárások.
- Az érdekelték bevonásával kapcsolatos átláthatóság, amibe a bevonási folyamat során zajló információmegosztás és az érdekelték felé történő beszámolás mellett az érdekelték bevonását célzó intézkedések nyilvánosságra hozatala is beletartozik.
- Megfelelő orvoslási lehetőségek biztosítása a vállalat által vagy hozzájárulásával okozott káros hatások esetén. Ezekhez panaszkezelési mechanizmusok, közvetítés, vagy más vitarendezési eljárások révén lehet hozzáférni.¹

B. Az érdekelték bevonásának beépítése az alapvető irányítási rendszerekbe

➡ A vállalatoknak be kell építeniük az érdekelték bevonását szokásos üzleti tevékenységükbe.

1. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „4. lépés: E. Egyértelmű és funkcionális folyamatok létrehozása a káros hatások orvoslására” című részt.

Ez időt és költségeket takaríthat meg, biztosíthatja a működést meghatározó realitásokhoz való igazodást és azt, hogy a bevonást ne tekintsek mellékes feladatnak és hagyják figyelmen kívül. Az érdekelt bevonásának beépítése a következő intézkedéseket foglalhatja magában:

- A helyszíni személyzet kijelölése az érdekelt bevonásának vezetésére, valamint az érdekelt és a helyszíni személyzet bevonása az átlátható társadalmi, környezetvédelmi és emberi jogi hatásvizsgálatok elvégzésébe.
- Az érdekelt bevonásának beépítése a központi kockázateértékelésbe és a nyomonkövetési keretrendszerekbe.
- Biztonságos visszaélés-jelentési eljárások és védelem kialakítása annak érdekében, hogy az érdekelt bevonására vonatkozó szabályzat megsértése biztonságosan jelezhető legyen.
- Olyan folyamat kidolgozása, amely az érdekelt bevonásának fontosságáról tájékoztat minden működési szintet, beleértve a vállalati irodákat, a telephely vezetőit, a szabadon választott munkavállalói képviselőket, a fővállalkozókat és -beszállítókat, a fejlesztési partnereket és más együttműködőket.
- Az információk rögzítésére és nyomon követésére szolgáló rendszer létrehozása, ami az érdekelt bevonásával kapcsolatos információknak a jelenlegi és a jövőbeli személyzet számára hozzáférhető gyűjteményét állítja össze.
- Az érdekelt bevonásának beillesztése a fenntarthatósági és a társadalmi felelősségvállalási jelentésekbe.²

C. Az érdekelt bevonásával kapcsolatos kérdések figyelembevétele az üzleti kapcsolatok kialakításakor

➡ A vállalatoknak figyelembe kell venniük az érdekelt érdemi bevonása iránti elkötelezettségüket üzleti kapcsolataik kialakításakor, vagy az érdekeltre potenciálisan hatással lévő beruházásai során.

Ez különösen lényeges azon vállalkozók és projektpartnerek kiválasztásakor, akik várhatóan kölcsönhatásba kerülnek majd az érdekelttel. E tekintetben a következőket kell átgondolni:

- **Kommunikáció:** Egyértelmű-e a belső szabályzatok és értékek kommunikációja azon külső szereplők felé, akik akadályozhatják az érdekelt bevonásának folyamatát (mint például az üzleti partnerek és kormányzatok) új üzleti kapcsolatok létesítését megelőzően? Megtörténik-e szabályzatok és értékek kommunikációja szerződések, feladatmeghatározások vagy egyetértési megállapodások útján? Kötelesek-e az üzleti partnereknek vállalni bizonyos, az érdekelt bevonásával kapcsolatos magatartási kódexek vagy működési normák betartását?

2. A fenntarthatósági jelentésekről és a kötelezettségvállalások nyomon követésére szolgáló szoftveralkalmazásokról lásd a Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC) (2007), *Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets* [Az érdekelt bevonása: Helyes gyakorlatok kézikönyve a fellétrekvő piacokon működő vállalatok számára], www.ifc.org/wps/wcm/connect/938f1a0048855805beacfe6a6515bb18/IFC_StakeholderEngagement.pdf?MOD=AJPERES.

- **A problémák előrejelzése:** Egyeztetette-e a vállalat a partnerekkel vagy a fogadó kormányokkal, hogy hogyan kell kezelni, ha a vállalatnak az érdekeltek bevonását érintő vállalása és módszerei nincsenek összhangban a fogadó kormány vagy az üzleti partner vállalásaival vagy módszereivel? Léteznek-e formális eljárások a szerződésekben, feladatmeghatározásokban vagy egyetértési megállapodásokban előforduló inkonzisztenciák kezelésére?
- **Befolyásoló erő alkalmazása vagy az elkerülés gyakorlása:** Biztos-e a vállalat abban, hogy képes lesz betartani saját szabályzatát és értékeit az érdekeltek bevonása tekintetében az adott művelet teljes életciklusa alatt? Használhatják-e a vállalatok befolyásoló erejüket az érdekelteket sújtó káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló külső szereplők befolyásolására, illetve dönthetnek-e úgy, hogy elkerülik a kapcsolat létesítését, illetve nem működnek olyan környezetben, ahol az érdekeltek bevonásával kapcsolatos szabályzataik betartása és értékeik fenntartása nem lehetséges?³

D. Visszacsatolási mechanizmus létrehozása az érdekeltek véleményének a projektet érintő döntéshozatalba történő beépítéséhez⁴

➡ A vállalatoknak olyan rendszereket kell létrehozniuk, amelyek biztosítják az érdekeltek véleményének a projektet vagy az adott tevékenységet érintő, vezetési szintű döntéshozatalban történő figyelembevételét. E körben a következő módszerek alkalmazása megfontolandó:

- A felsővezetés és az érdekeltek bevonásával foglalkozó helyszíni személyzet közötti közvetlen kommunikációs csatornák és kommunikációs folyamat kialakítása, amelyen keresztül a lehetséges változások vagy a projektet érintő, megfontolás alatt álló, az érdekeltekre vagy a megállapodás szerinti vállalásokra esetleges hatással lévő döntések kommunikálhatók.
- Adott esetben a felső vezetéssel alá kell íratni a kötelezettségvállalási nyilvántartás kiegészítéseit, és jelentést kell készíteni a kötelezettségvállalások vagy megállapodások teljesítéséről, és az orvoslás megtörténtéről.⁵
- Ha az érdekelt nézőpontját nem vették figyelembe, vagy nem történt a korábbi megállapodásnak megfelelő kötelezettségvállalás vagy megfelelő orvoslás, ennek okairól magyarázatot kell adni az érintett érdekeltek számára.

3. A témában bővebb információkért lásd *uo.*, 23. old., valamint Zandvliet, L. and M. Anderson: *Getting it Right: Making Corporate-Community Relations Work* [Csináljuk helyesen: Útmutató a vállalati és a közösség közti működőképes kapcsolatokhoz], "Chapter 11: Working with Governments" [11. fejezet: Kormányokkal való együttműködés], Greenleaf Publishing: UK (2009).

4. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „5. lépés: A. Utánkövetés biztosítása”.

5. A kötelezettségvállalási nyilvántartás ajánlott tartalmának leírásáért lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” „5. lépés: A. Utánkövetés biztosítása” című részt.

Ajánlások a helyszíni személyzet számára

1. LÉPÉS: ANNAK BIZTOSÍTÁSA, HOGY AZ ÉRDEKELTEK BEVONÁSÁT IRÁNYÍTÓ SZEMÉLYZET MEGÉRTI A HELYI ÉS MŰKÖDÉSI KÖRNYEZETET

1. lépés: A cselekvési pontok összefoglalása

- Adott esetben az érdekeltek bevonásának irányítását végző személyzetnek részt kell vennie a hatásvizsgálatok elvégzésében, vagy egyéb módon konzultálnia kell a műszaki személyzettel a projekt várható fizikai hatásairól.
- Ha lehetséges, a hatásvizsgálat megtervezésében és végrehajtásában az érdekeltek bevonásának irányítását végző személyzet, és maguk az érdekeltek is vegyenek részt.
- Az érdekeltek bevonásának irányítását végző személyzetnek előzetes helyszíni kutatómunkát kell végeznie a helyi környezet megértése érdekében. Ha szükséges, ehhez más források is igénybe vehetők.
- Az összegyűjtött adatok pontosságát és hitelességét ki kell értékelni.
- A helyi és működési környezetre vonatkozó információkat szükség szerint frissíteni kell.

A kellő gondosság célja:

Fontos, hogy az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseket helyben irányító személyzet megértse a projekt hatókörét és azt a helyi környezetet, amelyben a projekt zajlik. Ha az érdekeltek bevonásával megbízott személyzet nem ismeri megfelelően a helyi és működési környezetet, akkor előfordulhat, hogy nem tudják azonosítani az érdekelteket, és így megfelelő módon megtervezni és végrehajtani a bevonást célzó intézkedéseket. Ennek eredményeként egyes érintett csoportok vagy egyének marginalizálódhatnak, vagy kimaradhatnak a bevonást célzó intézkedésekből. Ez azt jelentheti, hogy a káros hatásokat nem lehet kezelni vagy elkerülni, a pozitív hatásokat nem lehet optimalizálni, és olyan konfliktusok merülhetnek fel, amik egyébként elkerülhetőek lennének.

A. A megfelelő források használata¹

➡ Fontos, hogy az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseket irányító személyzet megértse a helyi és működési környezetet. Ezeknek a személyeknek, ha ez lehetséges, részt kell venniük a hatásvizsgálatok elvégzésében, vagy egyéb módon konzultálniuk kell a műszaki személyzettel a projekt várható fizikai hatásairól. Az érdekeltek bevonásának irányítását végző személyzetnek előzetes helyszíni kutatómunkát kell végeznie a helyi környezet megértése érdekében. Ha szükséges, ehhez más források is igénybe vehetők.

1. Hatásvizsgálatok

Általában a működési hatásokkal kapcsolatos információk összegyűjtése és elemzése a projekt fejlesztési fázisában egy hatásvizsgálat, például társadalmi és környezetvédelmi hatásvizsgálat (SEIA) vagy emberi jogi hatásvizsgálat (HRIA) elkészítése útján történik.² Az emberi jogi hatásvizsgálat beépíthető a társadalmi és környezetvédelmi hatásvizsgálatba is, a vizsgálatok racionalizálása érdekében.

A hatásvizsgálatok nagy szerepet játszhatnak a bevonást célzó intézkedések kialakításában, mivel ezek képezik az érintett érdekeltek személyének és az érdekeltekkel megvitatandó problémák azonosításának alapját.

➡ Ha lehetséges, a hatásvizsgálat megtervezésében és végrehajtásában az érdekeltek bevonásának irányítását végző személyzet, és maguk az érdekeltek is vegyenek részt.

A hatásvizsgálatokra gyakran a vizsgálat végzésének helye szerinti joghatóság előírásai az irányadók, és a vizsgálatot meghatározott módon kell elvégezni. Ez azonban nem feltétlenül zárja ki az érdekeltek bevonását. Például pénzügyi támogatást lehet nyújtani a közösségeknek a hatásvizsgálatok saját maguk vagy az általuk választott szakértők általi elvégzéséhez, biztosítandó, hogy szempontjaik megjelenjenek a vállalati megállapítások mellett.³

1. Lásd a 2. táblázatot a jelen rész végén, ami áttekintést nyújt az érdekelt felek bevonásának megtervezése és végrehajtása szempontjából releváns információkról.
2. Számos eszköz létezik a helyi környezet megértésére és az ismeretek kezelésére, így például az Anglo-American: Socioeconomic Assessment Toolbox Version 3 [Társadalom-gazdaságtani vizsgálati eszközök, 3. kiadás], (2012); www.angloamerican.com/-/media/Files/A/Anglo-American-Plc/docs/seat-toolbox-v3.pdf; Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC): Guide to Human Rights Impact Assessment and Management [Útmutató az emberi jogi hatásvizsgálatokhoz és hatáskeléshez] (2010), www.ifc.org/wps/wcm/connect/Topics_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/Guide+to+Human+Rights+Impact+Assessment+and+Management; IPIECA: Integrating Human Rights into Environmental, Social and Health Impact Assessments [Az emberi jogok beépítése a környezetvédelmi, társadalmi és egészségügyi hatásvizsgálatokba] (2013), 20. old., www.ipieca.org/news/20131206/integrating-human-rights-environmental-social-and-health-impact-assessments. Az öslakosok kapcsán Akwé: Kon Guidelines on the conduct of social, cultural, spiritual and environmental impact assessments [Kon irányelvek a társadalmi, kulturális, spirituális és környezetvédelmi hatásvizsgálatokhoz] (2004) című műve tekinthető a legjobb gyakorlatok összefoglalásának www.cbd.int/doc/publications/akwe-brochure-en.pdf.
3. A közösségi alapú emberi jogi hatásvizsgálati eszközre jó példa a következő: Rights and Democracy: Getting it right: Community-based HRIA Guide [Csindljuk helyesen: útmutató a közösségi alapú emberi jogi hatásvizsgálatokhoz] (2011), <https://equalit.ie/portfolio/the-human-rights-impact-assessment-tool/>.

➡ Olyan helyzetekben, amikor az érdekeltek bevonását végző személyzet nem vesz részt a hatásvizsgálatban, az értékelés teljességét és pontosságát az alábbiakban tárgyalt módszerek valamelyikének alkalmazásával ellenőrizni kell. Azokban az esetekben, amikor még nem került sor hatásvizsgálatra (például a kutatás korai szakaszában), a műszaki személyzettel és a jelen részben felsorolt egyéb forrásokkal folytatott konzultációk szolgálhatnak a helyi és a működési környezet megértésének alapjául.

2. Előzetes helyszíni kutatómunka⁴

A hatások megértése mellett a helyi erőviszonyok ismerete is fontos szerepet játszik az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseknek az adott kultúrához és a környezethez igazított megtervezésében. Az előzetes helyszíni kutatómunka a következő módszerekkel végezhető el:

- Háztartási felmérések, különösen azokban az országokban, ahol népszámlálási adatok nem állnak rendelkezésre.
- Interjúk a vállalatnál dolgozó, mérvadó személyekkel, vagy a régióban működő más vállalatokkal (például működési, projekttervezési, kutatási területen dolgozó, közösségi kapcsolattartással, külső ügyekkel, jogi tanácsadással foglalkozó, környezetvédelmi, pénzügyi, beszerzési, munkavédelmi) munkatársakkal.
- Interjúk mérvadó külső felekkel (például helyi hatóságokkal, a területen dolgozó antropológusokkal, nemzeti szövetségekkel és ágazati szakszervezetekkel, helyi ismeretekkel rendelkező civil társadalommal).
- Konkrét érdekelti csoportokkal folytatott beszélgetések (ideértve a hagyományos vezetőket, a fiatalokat, a nőket, etnikai vagy alulreprezentált kisebbségeket és más érdekelteket) a helyi politikai viszonyok, fennálló társadalmi rend, a társadalmi kapcsolatok és egyéb mérvadó szempontok megismerése érdekében.

3. Jogi és egyéb források

A helyi és működési környezet megértéséhez további releváns források lehetnek az 1. táblázatban szereplők.

Mint már említettük, a kellő gondosság jellege és mértéke az adott helyzethez kapcsolódó káros hatások kockázatától függ.⁵ Így a kutatást végző vállalatok számára, amelyek valószínűleg korlátozott hatást gyakorolnak az érdekeltekre és amelyek általában nem végeznek formális hatásvizsgálatot, a helyi és működési környezet megértésének feladata szűkebb körű. Fókuszálhat például a hatásterületen élő lakosság elvárásainak a nézőpontjának megértésére.

4. További információ a konzultációról az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” „4. lépés: C. A legjobb gyakorlatok azonosítása és alkalmazása” című részben található.

5. Lásd az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás, II. fejezet A.10 - A.12 pontjait, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

1. táblázat Dokumentumalapú források a környezet megértéséhez

Elsődleges források	Szerződések, engedélyek, a vonatkozó előírások és jogszabályok, a projektre vagy tevékenységre irányadó jogi és szabályozási rendszert leíró vállalati szabályzat. Más felek által, vagy a projekt korábbi szakaszában készült társadalmi vagy emberi jogi témájú, alaptanulmányok/hatásvizsgálatok. Környezetvédelmi alapállapot-jelentések/hatásvizsgálatok, amelyek információkat szolgáltathatnak a levegő és víz minőségéről, a víz rendelkezésre állásáról és forrásairól, a talaj állapotáról, az éghajlatról, az esőzésekről, valamint a növény- és állatvilág állapotáról. Egészségügyi alaptanulmányok/hatásvizsgálatok, amelyek viszonyítási pontként szolgálnak a fő egészségügyi mutatók tekintetében. A földek feltérképezése, a projekt vagy tevékenység egyéb adatai. Földrajzi információs rendszerek térképei és más források révén gyűjtött fő mutatók. Más meglévő, felvásárlás esetén másoktól átvett anyagok (ha megszerezhetők). A helyi közösség által tett, nyilvántartott panaszok vagy követelések.
Másodlagos források	Tudósok, kormányzati ügynökségek és iparági testületek által készített tanulmányok. A vállalati szakszervezet vagy a helyi szakszervezet által készített dokumentumok. Országkockázat-elemzés, amelyet gyakran egy adott joghatóságba lépés előtt végeznek el. Civil szervezetek és ágazati, nemzeti és nemzetközi szakszervezeti testületek által készített jelentések. Kormányzati szervek által a foglalkoztatás, szegénységi szintek, egészségügyi és oktatási szabványok, bérek, munkakörülmények, munkahelyi egészségvédelem és biztonság stb. témakörében gyűjtött adatok. Népszámlálási adatok, jövedelemadatok és szegénységi ráták (ezek fejlődő országok esetén megbízhatatlanok lehetnek). A területen vagy régióban folyó más nyersanyag-kitermelő iparági projektekhez kapcsolódó közösségi beruházási vagy fejlesztési programokra vonatkozó információk. Multilaterális vagy bilaterális fejlesztési intézmények által készített tanulmányok és jelentések (például a Világbank, az ENSZ Fejlesztési Programja, az ENSZ különleges előadója, ILO). Közösségek, például az öslakosok vagy képviselői szerveik által olyan fő kérdésekről készített tanulmányok, amelyek relevánsak lehetnek a projektfejlesztés szempontjából. A területen vagy régióban működő más vállalatok által készített rendelkezésre álló jelentések.

B. Az adatok pontosságának ellenőrzése

➡ Az adatok teljes körű összegyűjtése mellett fontos azok pontosságát és hitelességét kiértékelni. Ez különösen igaz a másoktól átvett források, például egy partner vagy felvásárolt vállalat által készített alapállapot-jelenések és kutatások, illetve egyéb másodlagos források esetén.

Az ellenőrzés módjai lehetnek az információk behatárolása más forrásokkal való összehasonlításuk érdekében, az információk jellegének és forrásának mérlegelése, a kétségesnek ítélt pontok kapcsán harmadik felekkel, például civil szervezetekkel való konzultáció, illetve (a konzultációs mechanizmusok kialakítását követően) az egyes érdekelti csoportokra vonatkozó megállapítások vagy feltételezések megerősítése magukkal a szóban forgó érdekeltekkel.

Harmadik felektől (például a régióban működő egyéb nyersanyag-kitermelő vállalatoktól; országos és helyi szinten tevékenykedő civil szervezetektől, tudósoktól vagy kormányzati képviselőktől) származó információkra történő támaszkodás esetén az alábbiakat kell megfontolni:

- **Helyi hírnév:** Milyen az információt szolgáltató fél megítélése a helyi közösségek és más szereplők, például civil szervezetek, munkavállalói szervezetek, iparági és kormányzati szervek körében (ha ez releváns adat)?
- **Objektivitás:** Felmerül-e az információt szolgáltató fél tekintetében összeférhetetlenség, például a vállalat tevékenységében való üzleti érdekeltsége miatt? Vannak-e potenciálisan problémás finanszírozási források? Felmerülnek-e politikai érdekek?
- **Képességek:** Az információt szolgáltató fél/szervezet tagjai/személyzete milyen ismeretekkel és jártassággal bírnak?
- **Relevancia és szakértelem:** Hogyan bizonyította az információt szolgáltató fél korábban hozzáértését és szakértelmét egy bizonyos témában?
- **Előzmények:** Mióta van jelen az információt szolgáltató fél a térségben? Hogyan és miért jött létre?

Néhány információ értékét nem a tényszerűsége adja, hanem az, hogy fontos nézőpontokat jelenít meg. Ezekben az esetekben, még ha az észlelések nem is pontosak, fontosak az összefüggések megértése, különösen az érdekeltek elvárásai szempontjából.

C. Az ismeretek folyamatos frissítése

➡ A helyi és működési környezetre vonatkozó információkat idővel frissíteni kell, ahogyan akár további tanulmányok, akár az érdekeltek bevonását célzó intézkedések révén egyre több adat válik elérhetővé, illetve, ahogy a projekt körülményei változnak.

A projektben vagy az érdekeltek bevonását célzó intézkedések végrehajtásában részt vevő munkatársak figyelmébe ajánljuk a 2. táblázat adatait, aminek alapján saját, az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseik során összegyűjthetik a lényeges és szükséges információkat. Ezen információk nagy részét gyakran hatásvizsgálat elvégzése útján szerzik meg.

2. táblázat A helyi környezet megértése az érdekeltek bevonását célzó intézkedések kidolgozása érdekében

Az információ típusa	Leírás	Példák a kőolaj/földgáz-, illetve a bányászati szektorból	Potenciális jelentőség az érdekeltek bevonása szempontjából
Hatásterületek	Az a földrajzi terület, amelyen belül számítani lehet arra, hogy a projektnek emberi jogi, társadalmi, kulturális és környezeti hatásai lesznek. A lehetséges negatív hatások mellett idetartoznak a pozitív hatások is, például a munkalehetőség teremtése vagy az üzleti fejlődés. A hatásterület jóval nagyobb lehet annál a konkrét területnél, amin a projekt megvalósul, magában foglalhatja a folyó alsóbb szakaszán található területeket, határokon átnyúló régiókat, valamint a közeli városokat és településeket.² Különös figyelmet kell fordítani a lehetséges kumulatív hatásokra (például arra, hogy a tevékenység hogyan adódhat hozzá külső tevékenységek hatásaihoz, illetve a múltbeli és jövőbeli hatásokhoz).³	Kőolaj- és földgázipar: Széles hatásterület (szállítási útvonalak, víztestek). Nyílt tengeri kitermelés esetén a hatásterület részét képezi az óceán, a tengerfenék, a zátonyok és a vízpart közelében élő közösségek. A nem szokványos kőolaj- és földgázkitermelésnek (pl. olajhomok külszíni bányászata széles területen, több kútfej a palagáz kitermeléséhez) valószínűleg szélesebb hatásterülete van, mint a hagyományos fúrásos módszerrel való kitermelésnek. A kőolaj- vagy földgázvezetékeknek nagy, néha két vagy több országot is átszelő hatásterülete van. Bányászat: A hatásterület általában a bányakoncesszió területére és annak közvetlen környezetére korlátozódik, de folyó mellett elhelyezkedő bánya esetén magában foglalhatja a folyó alsóbb szakaszán található területeket, illetve különböző hatásokkal járhat az utak vagy vasúti szállítási útvonalak mentén is, például por, zaj, forgalmi torlódások vagy balesetek, vagy az áttelepítés szükségessége a közlekedési infrastruktúra kiépítéséhez. Ha a bánya tengerparttal nem rendelkező országban van, a vasútvonalak határokon átnyúló, két vagy akár több országot is érintő hatást gyakorolhatnak. Feltehetőleg a kutatási tevékenység hatásterülete mind a kőolaj-, mind a bányászati szektorban ennél korlátozottabb.	Az érintett érdekeltek és jogosultak azonosítása. Az érdekeltekre gyakorolt lehetséges kumulatív hatások azonosítása.
Történelmi események	A térség vagy régió azon legfontosabb történelmi eseményei, amelyek lényegesek lehetnek a projekt szempontjából, és befolyásolhatják az érdekeltek bevonását. Ide tartozhatnak a korábbi fejlesztési projektekből örökölt problémák; múltbeli, folyamatban lévő vagy a jövőben előre láthatóan majd lezajló tevékenységek kumulatív hatásai; a múltbeli konfliktusok a térségben, így például az egyes közösségi csoportok közötti konfliktusok; korábbi tiltakozások a föld, az erőforrások és az infrastruktúra tulajdonjoga, használata és/vagy az azokhoz való hozzáférés miatt.	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban	Az érdekeltekre gyakorolt lehetséges kumulatív hatások azonosítása. A projektet ellenző, illetve a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (pl. örökölt problémák, erőszak és ellenállás).

2. táblázat A helyi környezet megértése az érdekeltek bevonását célzó intézkedések kidolgozása érdekében (folyt.)

Az információ típusa	Leírás	Példák a kőolaj/földgáz-, illetve a bányászati szektorból	Potenciális jelentőség az érdekeltek bevonása szempontjából
Szabályozási keretek és a vonatkozó normák	Az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseket, valamint az ahhoz kapcsolódó kötelezettségeket vagy kötelezettségvállalásokat irányító szabályozási rendszer magában foglalhatja az alkalmazandó nemzetközi normákat, mint például az Irányelveket; a nemzetközi emberi jogokkal kapcsolatos egyéb dokumentumokat (az emberi jogi jogsértések vagy az azzal kapcsolatos problémák elkerülése érdekében); annak az országnak a nemzeti jogszabályait, ahol a vállalat székhelye van vagy részvényeinek nyilvános kereskedelme zajlik (ha erre sor kerül); annak az országnak a nemzeti, regionális vagy helyi jogszabályait, ahol a vállalat működik; az adott eset sajátosságaitól függően különböző szerződéseket, finanszírozási, vállalkozói és beszállítói megállapodásokat, valamint az ilyen szabályozási rendszerek végrehajtásának módját.	Kőolaj- és földgázipar: Az kőolaj- és földgázipari szerződés típusa, pl. koncessziós, termelési megosztási szerződés vagy szolgáltatási szerződés. Bányászat: Bányászati kódexek, jogszabályok, szabályzatok és engedélyezési feltételek.	A különleges jogállású érdekelte csoportok és a jogosultak azonosítása. Az érdekeltek bevonásával kapcsolatos jogi kötelezettségek azonosítása. A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása. A bevonás kihívásainak azonosítása (pl. jogi követelmények és elnyomó rendszerek).
Politika és kormányzás	Nemzeti, regionális és helyi politikai kérdések, amik befolyásolhatják a helyi közösségek és más érdekeltek bevonását, például az erős civil társadalom, illetve a szakszervezetek és demokratikus intézmények jelenléte vagy hiánya; a korrupció helyi megítélése, a kormány, a közigazgatási szervezet és a formális döntéshozatali folyamatok ellen irányuló kritikák iránti tolerancia; befektetési rendszerek és az erőforrás-nacionalizmushoz való hozzáállás; a versengő politikai pártok közötti erőviszonyok; az igazságügyi rendszer integritása és a jogállamiság.	Kőolaj- és földgázipar: Az érdekeltek körében magas elvárások és/vagy negatív vélemények a kőolaj- és földgázipari projektek kapcsán, például „erőforrás-nacionalizmus”; szubnacionális politikai erőviszonyok, illetve (szélsőséges esetekben) akár szeparatizmus a kőolajban gazdag területeken. Bányászat: Bányászat távoli területeken, ahol a politikai irányítás és a közigazgatási rendszer gyenge, még a fejlett országokban is.	A bevonás kihívásainak azonosítása (pl. elnyomó rendszerek, kapacitáskorlátok, az érdekeltek és más csoportok rosszhiszeműsége). A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása.
Kormányzati szervezet and szerepek	Különböző szerepek, hatáskörök és mögöttes érdekek a helyi, regionális és nemzeti kormányzati szinteken, valamint a nyersanyag-kitermelő ágazat szabályozásának különféle aspektusaiért felelős különféle minisztériumok és ügynökségek között. A kormányzat kapacitása és intézményi jelenléte a különböző szinteken.	Kőolaj- és földgázipar: A kőolaj- és földgáziparban elterjedtek a nemzeti földgáz- és kőolajipari társaságok bevonásával alapított közös vállalatok. A kormányzat kettős, szabályozói és kitermelői szerepe kihívást jelenthet a bevonás szempontjából. Bányászat: A pontszerű bányászati iparág számára lényeges a kormányzati különböző szintjei és a különböző kormányzati ügynökségek közötti erőviszonyok megértése, különösen akkor, ha a bányászati tevékenység távoli helyen zajlik.	A bevonás kihívásainak azonosítása (pl. kapacitáskorlátok, ellentétes érdekek és elvárások az érdekeltek részéről). A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása.

2. táblázat A helyi környezet megértése az érdekeltek bevonását célzó intézkedések kidolgozása érdekében (folyt.)

Az információ típusa	Leírás	Példák a kőolaj/földgáz-, illetve a bányászati szektorból	Potenciális jelentőség az érdekeltek bevonása szempontjából
Demográfia és társadalmi kapcsolatok	A lakosság jellemzői a helyi kistérségben/régióban, ideértve az alábbiakat: a népesség mérete, korfája és népességi tendenciái; migrációs minták; a nemek közötti kapcsolatok, a különféle etnikai csoportok közötti kapcsolatok; veszélyeztetett vagy marginalizált csoportok és őslakosok jelenléte; bűncselekmények előfordulási gyakorisága és biztonsága.	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban.	A potenciálisan érintett érdekeltek és a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (társadalmi vagy kulturális szabályok, helyi hatalmi dinamika, társadalmi-gazdasági korlátok). Az érdekeltek bevonását célzó intézkedések céljainak azonosítása (pl. közös értéktérítés). A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása.
Gazdaság és foglalkoztatás	Nemzeti és szubnacionális (regionális, helyi és (ha releváns) határokon átnyúló) adatok a jövedelemre, a szegénység szintjére, a foglalkoztatási forrásokra, a képzett munkavállalók elérhetőségére, az üzleti környezetre, a munkakörülményekre és az életszínvonalra, az életminőségre, az írástudás arányára vonatkozóan. A helyben előállított termékek és szolgáltatások rendelkezésre állása.	A rendelkezésre álló áruk és szolgáltatások releváns típusai különböznek a kőolaj/földgáz- és a bányászati tevékenységek esetén, valamint az egyes projektek különböző fázisaiban is.	A potenciálisan érintett érdekeltek és a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (társadalmi vagy kulturális szabályok, társadalmi-gazdasági korlátok, nemek közti különbségek). Az érdekeltek bevonását célzó intézkedések céljainak azonosítása (pl. közös értéktérítés). A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása (pl. a haszon megosztása helyi beszerzés révén, a haszon helyi szintű optimalizálása).
Emberi jogok	Az emberi jogok védelmének erőssége a nemzeti jog szerint; a kormányok eredményei a nemzetközi emberi jogi kötelezettségek teljesítésében; az iparág és a vállalatok múltbéli eredményei az emberi jogi kérdések kezelésében, többek között az orvoslás lehetőségéhez való hozzáférés révén; a helyi, regionális és nemzeti biztonsági erők gyakorlata (például a tiltakozások erőszakos elnyomása, érintettség az emberi jogi jogvédők eltűnésében); a jogorvoslathoz való hozzáférés az emberi jogi jogsértések áldozatainak számára.	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban	A potenciálisan érintett jogosultak azonosítása. A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása, ideértve a jogorvoslatra irányuló folyamatokat is. A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása, pl. jogszabályi követelmények és elnyomó rendszerek, erőszak és ellenállás).

2. táblázat A helyi környezet megértése az érdekeltek bevonását célzó intézkedések kidolgozása érdekében (folyt.)

Az információ típusa	Leírás	Példák a kőolaj/földgáz-, illetve a bányászati szektorból	Potenciális jelentőség az érdekeltek bevonása szempontjából
Társadalmi-gazdasági tényezők és infrastruktúra	Az emberek megélhetési képességét befolyásoló tényezők, ideértve az alábbiakat: a termelési erőforrásokhoz való hozzáférést, a földbirtoklás biztonságát, a foglalkoztatási lehetőségeket; olyan tényezőket, amelyek hozzájárulhatnak a veszélyeztetettséghez (például egészségügyi állapot, nem, diszkrimináció, etnikai vagy felekezeti hovatartozás); a formális gazdasági rendszeren kívüli társadalmi cserekapcsolatok és viszonyosság mintái; az egészségügyi szolgáltatások, az oktatás, a közművek, a közlekedés és egyéb infrastruktúra (például utak, vasúti-, légi-, tengeri közlekedés) állapota és elérhetősége. Az önellátás/a hagyományos gazdasági tevékenységek kitettsége az infrastruktúra/demográfia/ökoszisztéma változásainak.	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban.	A potenciálisan érintett érdekelt és a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása (pl. a haszon megosztása közös használatú infrastruktúra révén stb.). A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (társadalmi vagy kulturális szabályok, társadalmi-gazdasági korlátok, logisztikai korlátok).
Nemi tényezők	Nemi szerepek, felelősségi körök és kapcsolatok meghatározott környezetben és csoportokban; a nemek kérdésének kormány általi elismerése. A nemek közötti különbségek az iskolai végzettség, a készségek és a munkalehetőségek tekintetében.	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban.	A potenciálisan érintett érdekelt és a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (társadalmi vagy kulturális szabályok, társadalmi-gazdasági korlátok, logisztikai korlátok).
Kulturális tényezők	A beszélt nyelvek, hitrendszerek, kulturális gyakorlatok, kulturális örökség (beleértve a kulturális és spirituális szempontból fontos helyeket is) és a hagyományos döntéshozatal. Öslakosok jelenléte és elismerése. ⁴ A bevonással kapcsolatos protokolláris előírások (pl. egy közösségbe való belépésre jogosító engedély, a protokoll szempontjából szükséges-e először egy hatalmi csoporttal, például egy kormányzati szervvel vagy egy közösség vezetőivel kapcsolatba lépni).	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban.	A potenciálisan érintett érdekelt és a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása (pl. bevonás a beleegyezés hagyományos döntéshozatali eljárásokon keresztüli megszerzéséhez). A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (társadalmi vagy kulturális szabályok, társadalmi-gazdasági korlátok, logisztikai korlátok).

2. táblázat A helyi környezet megértése az érdekeltek bevonását célzó intézkedések kidolgozása

érdekeiben (folyt.)			
Az információ típusa	Leírás	Példák a kőolaj/földgáz-, illetve a bányászati szektorból	Potenciális jelentőség az érdekeltek bevonása szempontjából
Társadalmi rendszer	A kialakult társadalmi rend formális és informális jellemzői; a háztartás és a közösség szerveződésének és kapacitásának azon aspektusai, amelyek hatással lehetnek a döntéshozatali folyamatokban való részvételére, valamint a szolgáltatásokhoz és információkhoz való hozzáféréseire.	Azonos a kőolaj- és bányászati szektorban.	A potenciálisan érintett érdekeltek és a veszélyeztetett csoportok azonosítása. A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása. A bevonáshoz kapcsolódó kihívások azonosítása (társadalmi vagy kulturális szabályok, társadalmi-gazdasági korlátok, helyi hatalmi dinamika, kapacitásbeli korlátok).
Munkavállalói jogok ⁵	Általános munkafeltételek, beleértve a bért, a munkaidőt, a szociális védelmet, munkahelyi egészségvédelem és biztonság. A munkával összefüggő emberi jogi visszaélések, például a diszkrimináció, a gyermekmunka, a kényszermunka és az emberkereskedelem elterjedtsége. Az állam szerepe a munkavédelemben és a munkavállalók jogainak védelmében. A munkaügyi kapcsolatok (menedzsment - szakszervezeti kapcsolatok) és a kollektív tárgyalások mértéke és jellege. A munkavállalókat szakszervezet alapítása és az ahhoz való csatlakozás, illetve kollektív tárgyalások folytatása tekintetében megillető jogok tiszteletben tartásának mértéke. A szakszervezeteknek a munkáltatótól és az államtól való függetlenségének mértéke.	A kőolaj- és földgáziparban dolgozók számos kőolaj-kitermelő országban (különösen az elnyomó rezsimek által irányított országokban) nem alapíthatnak szakszervezetet, vagy nem képviselhetik magukat egy független szakszervezet útján. A bányászok iparági szintű szakszervezeti tömörlése számos országban, pl. így Kanadában, az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban és Dél-Afrikában is hosszú múltra tekint vissza. A kutatási tevékenységekben részt vevő munkavállalók lehetnek rövid távú munkaszerződéssel dolgozó személyek, akik nem szakszervezeti tagok.	Különleges jogállású csoportok (pl. munkavállalók) azonosítása. A bevonás megfelelő módszereinek azonosítása. A bevonás kihívásainak azonosítása (pl. helyi hatalmi dinamika, elnyomó rendszerek).

1. A hatásterület megállapítása magában foglalja a projekt jellegzetességeinek figyelembevételét, és a helyi környezet, például a társadalmi helyzet (pl. a szegénység vagy a korrupció szintje, az őslakosok jelenléte), a hely jellemzőinek (pl. törékeny ökológiai helyzet, iparterület), a földhasználat és -birtoklás típusainak (pl. vitatott földbirtoklás, önálló mezőgazdaságtól függő közösségek) figyelembevételét.
2. Bizonyos hatások lehet, hogy nem illenek erre a földrajzi területre, például a projekt hozzájárulása a nemzeti bevételekhez, vagy a projekt globális felmelegedésre gyakorolt hatása. Ezeket a hatásokat bele kell foglalni a vállalat kőolaj gondossági szempontjaiba; azonban előfordulhat, hogy nem lehetséges vagy nem megfelelő ezeket a hatásokat az érdekeltek bevonását célzó helyi intézkedések útján kezelni.
3. A projektek kutatási szakaszában a hatásterületek valószínűleg sokkal korlátozottabbak.
4. További információkért lásd: B. melléklet „Őslakosok bevonása”.
5. További információkért lásd: D. melléklet „A munkavállalók és szakszervezetek bevonása”.

2. LÉPÉS: AZ ELSŐDLEGES ÉRDEKELTEK ÉS A KAPCSOLATTARTÓK AZONOSÍTÁSA

2. lépés: A cselekvési pontok összefoglalása

- A vállalatoknak arra kell törekedniük, hogy azonosítsák valamennyi potenciális érdekeltet és jogosultat.
- A vállalatoknak át kell gondolniuk, hogy az egyes hatások hogyan érinthetik az egyes érdekelti csoportokat, és elsőbbséget kell biztosítaniuk a legveszélyeztetettebb és legsúlyosabban érintett csoportoknak.
- A vállalatoknak ellenőrizniük kell bizonyos érdekelti csoportokra vonatkozó megállapításait vagy feltételezéseiket, és szükség szerint frissíteniük kell a feltérképezett érdekelti viszonyokat.
- A vállalatoknak ellenőrizniük kell az érdekeltet képviselőit, hogy megbizonyosodjanak arról, valóban közlik-e az érdekeltet nézőpontját, és hogy a veszélyeztetett érdekeltet szempontjai egyenlő mértékben vannak-e képviseltetve.
- A vállalatoknak újra ellenőrizniük kell a képviselőket, ha a személyük

A. A legsúlyosabban érintett érdekeltet azonosítása és rangsorolása

A kellő gondosság célja:

Ha az érintett érdekeltet, különösen a jogosultat és a veszélyeztetett csoportot nem kerülnek kifejezetten elismerésre és rangsorolásra az érdekeltet azonosítása és feltérképezése során, az érdekeltet bevonását célzó intézkedések során felmerül annak kockázata, hogy a legnagyobb hatalommal vagy befolyással bíró szereplők vagy csoportok kerülnek előtérbe. A befolyással nem rendelkező, de súlyosan érintett érdekeltet figyelmen kívül hagyása azt eredményezheti, hogy ezek az érdekeltet a bevonási stratégiák tekintetében sem veszik számításba, ezáltal néhány káros hatás elkerülhetetlenné vagy a bevonást célzó intézkedések révén kezelhetetlenné válhat.

➡ A vállalatoknak arra kell törekedniük, hogy az érdekeltet azonosítását célzó intézkedések révén minden, potenciálisan érintett érdekeltet és jogosultat azonosítsanak.

Az érdekeltet előzetes azonosításának fel kell ölelnie a közösségek, munkavállalók, más egyének és csoportok teljes körét, akiknek érdekeit a projekt vagy a tevékenység érintheti. Az érdekeltet nem feltétlenül vannak tisztában saját „érdekelti” minőségükkel, mivel vannak olyan személyek vagy csoportok, akik mindaddig nem tudják, hogy a projekt hátrányosan érinti őket, amíg az adott hatás ténylegesen meg nem jelenik. Az érdekeltet listája a tevékenység típusától vagy annak a tevékenység életciklusának éppen aktuális fázisától függően eltérő (bővebb információkért lásd a 3. táblázatot).

3. táblázat A kőolaj-/földgázipari és a bányászati ágazatban jellemző érdekelt felek

A nyílt tengeri kőolaj-/földgáziparra jellemző érdekeltak a következők lehetnek:	A bányászati ágazatra jellemző érdekeltak a következők lehetnek:
• Partmenti közösségek. • Kereskedelmi és önellátó halászkok. • A tengerparti turisztikai ágazat.	• Kisipari bányászattal foglalkozók.

A potenciális jogosultak a hatásvizsgálat, illetve a helyi környezet elemzése alapján azonosíthatók. További információért lásd a 2. és 4. táblázatot.

4. táblázat A nyersanyag-kitermelési tevékenység potenciális emberi jogi hatásainak azonosítása

Probléma	Példák a potenciális emberi jogi hatásokra	Az emberi jogi hatások valószínűségét növelő tényezők, ha vannak	Érintett érdekeltak és a projekt életciklusának érintett fázisa
Áttelepítés következménye lehet	A nyersanyag-kitermelési tevékenység az élőhely elhagyására kényszerülés, illetve a hagyományos földterület és megélhetési források elvesztése. Az érdekeltak bevonásának elégtelensége a megélhetési lehetőségek helyreállítására irányuló tervek alkalmatlanságához vezethet. Potenciálisan érintett jogok: pl. a megfelelő életszínvonalhoz való jog, az élelmiszerhez való jog, az egészséghez való jog.¹	Az áttelepítés az elégtelen kapacitással és/vagy a fejlesztési projektek által érintett helyi közösségek bevonásában megfelelő tapasztalattal nem rendelkező nemzeti hatóságok feladata. Az áttelepítéssel érintett terület erőforrásokban szegény. A helyi közösségek egyedülálló státuszuk (például őslakosok) vagy olyan kulturális örökséggel rendelkeznek, amelyet meg szeretnének védeni. Az érintett földterület kulturális vagy szellemi értékkel bír a helyi emberek számára. A helyi közösségek földtulajdonjoga/birtoklási státusza bizonytalan.	A helyi közösségek a tevékenység kiépítése és bővítése során.
Bevándorlás	A térségen kívülről származó, a gazdasági lehetőségeket kereső emberek beáramlása megemlítheti a lakhatás és az étkezés költségeit, valamint növelheti a veszélyeztetett csoportok körében a hajléktalanságának szintjét. A bevándorlás veszélyeztetheti a korábbi lakosok, például az őslakosok kulturális jogait. A bevándorlás emellett feszültségek és konfliktusok kialakulásához is vezethet, különösen akkor, ha a csoportok érdekei eltérőek (pl. a külső munkavállalók meg akarják védeni a munkahelyüket). Potenciálisan érintett jogok: pl. a megfelelő életszínvonalhoz való jog, ideértve az élelmiszerhez és lakhatáshoz való jogot,² a kulturális életben való részvételhez való jog,³ az élethez, a szabadsághoz és a személyes biztonsághoz való jog.⁴	A helyi közösségek egyedülálló státuszuk (például őslakosok) vagy olyan kulturális örökséggel rendelkeznek, amelyet meg szeretnének védeni. A térségben magas a szegénység és kevés a munkalehetőség. Nem áll rendelkezésre elegendő földterület és természeti erőforrások a nagyszámú bevándorló ellátására. Nem áll rendelkezésre megfelelő infrastruktúra a nagyszámú bevándorló ellátásához. Nagyon sok a veszélyeztetett csoportokhoz tartozó személy a régióban (például időskorúak, rossz egészségi állapotúak, fiatalok és diszkriminációnak kitétt etnikai kisebbségek). Egyes kulturális tényezők megkövetelik a távolabbi családtagok befogadását.	A helyi közösségek, különösen a lakosság veszélyeztetett része és a bevándorló munkavállalók, elsősorban a megvalósíthatósági tanulmányok és az építkezés során, de a tevékenység folytatása alatt is.

4. táblázat **A nyersanyag-kitermelési tevékenység potenciális emberi jogi hatásainak azonosítása**
(folyt.)

Probléma	Példák a potenciális emberi jogi hatásokra	Az emberi jogi hatások valószínűségét növelő tényezők, ha vannak	Érintett érdekelték és a projekt életciklusának érintett fázisa
Az erőforrásokhoz való hozzáférés és élelmiszerbiztonság	A nyílt tengeri földgázkitermelés korlátozhatja az emberek halászterületekhez való hozzáférését, ezáltal negatív hatással lehet az egészségükre és a megélhetésükre. A külszíni fejtés ronthatja a mezőgazdasági területek minőségét. A nyersanyag-kitermelési tevékenység során gyakran használt nagy mennyiségű víz kimerítheti a helyi vízforrásokat. Potenciálisan érintett jogok: pl. a megfelelő életszínvonalhoz való jog, az élelmiszerhez való jog, az egészséghez való jog. ⁵	A helyi közösségek létfenntartása és megélhetése a tengertől vagy más természeti erőforrásoktól függ. A térségben magas a szegénység és kevés a munkalehetőség. Nagyon sok a veszélyeztetett csoportokhoz tartozó személy a régióban, például időskorúak, fiatalok és etnikai kisebbségek. A helyi közösségek földtulajdonjoga/birtoklási státusa bizonytalan.	A hatásterületen lévő erőforrásoktól függő érdekelték, az építkezés és a tevékenység folytatása során.
Biztonság	A magán biztonsági személyzet és/vagy a közrendfenntartó erők túlzott erővel léphetnek fel a földjeiken áthaladó, felszín feletti csővezeték miatt békésen tiltakozó földtulajdonosok eltávolítása érdekében. Potenciálisan érintett jogok: a személyes biztonsághoz való jog és a szólásszabadság. ⁶	Emberijog-védő csoportok és mások az adott régió és/vagy térség vonatkozásában az alapvető szabadságjogokat (pl. szólásszabadság, a gyülekezés szabadsága) érintő aggodalmuknak adtak hangot. A régióban és/vagy az országban polgári tiltakozásban részt vevő embereket vagy csoportokat korábban elnyomták. Hiányzik a biztonsági erők képzése az emberi jogi kérdések területén.	Helyi közösségek, érdekérvényesítő csoportok vagy szervezetek elleneztek a projektet, még a koncessziós engedély kibocsátása előtt, illetve a létesítés vagy működés fázisában.
Kulturális örökség	A nyersanyag-kitermelő tevékenység károsíthatja a helyi közösségek, különösen az őslakosok számára kulturális és spirituális jelentőséggel bíró területeket. Potenciálisan érintett jogok: pl. a kulturális életben való részvételhez való jog. ⁷	A helyi közösségek egyedülálló státuszúak (például őslakosok) vagy olyan kulturális örökséggel rendelkeznek, amelyet meg szeretnének védeni. A térségben dokumentált, spirituális jelentőségű, vagy a kulturális örökség részét képező helyek találhatóak.	Azon érdekelték, akiknek a kulturális örökséget képező értékei vagy helyszínei a hatásterületen találhatóak, az építkezés és a tevékenység folytatása során.
A közösség egészsége	A felszín alatti vizek szennyeződése vagy a szennyezés más formái káros hatással lehetnek a helyi emberek egészségére. A bevándorlás növelheti a HIV/AIDS és más betegségek előfordulásának arányát. Potenciálisan érintett jogok: pl. az egészséghez való jog. ⁸	A helyi közösségek a napi vízigényük kielégítéséhez a hatásterületen található természetes vízforrásokra (pl. folyók, fűrt kutak) támaszkodnak. A helyi közösségek megélhetése a nyersanyag-kitermelő tevékenységgel érintett térséget körülvévő földektől, és az ott található természeti erőforrásoktól függ. Jelentős mértékű bevándorlás.	A hatásterületen belüli élő, vagy a hatásterületen található erőforrásokra támaszkodó közösségek, az építkezés és a tevékenység folytatása során.
Nemek közötti kapcsolatok	Míg a közösségben élő férfiak előtt nyitva állhatnak a munkalehetőségek és hozzáférhetnek a gazdasági lehetőségekhez, addig a nőket kizárják ezekből, vagy szexuális zaklatásnak lehetnek kitéve. A készpénzgazdaság növekedése megváltoztathatja a családokon belüli hatalmi struktúrát. Potenciálisan érintett jogok: pl. a diszkriminációmentességhez való jog. ⁹	Civil szervezetek vagy más csoportok aggodalmukat fejezik ki a nőikkel szembeni diszkrimináció vagy nemi alapú erőszak miatt. A nők korlátozott részvétele a hivatalos munkaerőpiacokon. Iskolai végzettség és kulturális tényezők.	A helyi közösségben élő, vagy a bevándorlókkal érkező nők, az építkezés, valamint a tevékenység folytatása és annak lezárása során.

4. táblázat A nyersanyag-kitermelési tevékenység potenciális emberi jogi hatásainak azonosítása (folyt.)

Probléma	Példák a potenciális emberi jogi hatásokra	Az emberi jogi hatások valószínűségét növelő tényezők, ha vannak	Érintett érdekelték és a projekt életciklusának érintett fázisa
Társadalmi változások	A térségen kívülről származó emberek számának növekedése, és a készpénz rendelkezésre állása a helyi gazdaságban hozzájárulhat az alkoholfogyasztás, a prostitúció és a szerencsejáték mértékének növekedéséhez, és megváltoztathatja a családon belüli hatalmi struktúrát. Potenciálisan érintett jogok: pl. az egészséghez való jog és a személyes biztonsághoz való jog.¹⁰	A rossz társadalmi szokások (alkoholizmus, kábítószer-használat, prostitúció, szerencsejáték) jelentős problémát jelentenek a térségben. Jelentős mértékű bevándorlás. Megnövekedett készpénzgazdálkodás. Civil szervezetek vagy más csoportok aggodalmukat fejezték ki a nőkkel szembeni diszkrimináció vagy nemi alapú erőszak miatt.	A helyi közösségek, különösen a nők, a tevékenység folytatása és lezárása során.
Konfliktusok	A természeti erőforrások felfedezése helyi vagy regionális konfliktusokat válthat ki, amelyek erőszakhoz és kényszerű migrációhoz vezethetnek. A nyersanyag-kitermelő tevékenység kiélezheti a már fennálló konfliktusokat is. Potenciálisan érintett jogok: pl. a megfelelő életszínvonalhoz való jog, az élethez, az szabadsághoz és személyes biztonsághoz való jog.¹¹	A térségbeli csoportok közötti jelenleg zajló, vagy korábbi erőszakos konfliktusok.	Minden helyi érdekelt fél minden fázisban, ideértve a kutatást is.
Környezetkárosodás	A nyersanyagkitermelő iparág tevékenysége ronthatja a talaj minőségét, és hozzájárulhat a levegő és víz szennyezéséhez, veszélyeztetve ezzel az emberek megélhetését biztosító erőforrásokat és a biológiai sokféleséget. Potenciálisan érintett jogok: pl. az egészséghez való jog, az élelmiszerhez való jog.¹²	A térséget nemzetközi vagy nemzeti szervezetek vagy tudósok ökológiailag sérülékenynek, vagy magas ökológiai értékűnek minősítették. Számos további nyersanyag-kitermelő tevékenység is folyik a régióban, amelyek kumulatív környezeti hatásokhoz vezetnek.	A hatásterületen lévő erőforrásoktól függő érdekelték, elsősorban a tevékenység folytatása során, de már az építkezés alatt is.

1. Lásd: *The Universal Declaration of Human Rights* [Emberi jogok egyetemes nyilatkozata], 1948. december 10., 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
2. Uo., 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
3. Uo., 25. és 27. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
4. Uo., 3. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
5. Uo., 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
6. Uo., 3. és 19. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
7. Uo., 27. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
8. Uo., 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
9. Uo., 7. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
10. Uo., 3. és 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
11. Uo., 3. és 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.
12. Uo., 25. cikk, www.un.org/en/documents/udhr/.

➡ A vállalatoknak azt is át kell gondolniuk, hogy az egyes hatások hogyan érinthetik az egyes érdekelt csoportokat, és elsőbbséget kell biztosítani a legvesélyeztetettebb és leg súlyosabban érintett csoportoknak.

Az érdekelti csoportok nem homogének, és a nyersanyag-kitermelő tevékenység különféle hatásai nem fogják őket azonos mértékben érinteni. A kutatások következetesen azt mutatják, hogy a káros hatások oroslánrészét gyakran a marginalizált csoportok szenvedik el, miközben az együttműködésre vagy az erőforrás-fejlesztés előnyeinek élvezetére korlátozottak az esélyeik.

Például:

- Az ideiglenesen helyben állomásozó férfi munkaerő bevándorlása által okozott társadalmi diszlokáció és a nemek közötti egyensúly felbomlása a nőket olyan súlyos egészségügyi és biztonsági hatásoknak teheti ki, mint a szexuális erőszak, a szexuális úton terjedő betegségek és az alkoholfogyasztás növekedése a közösségben.⁶
- A földet érő hatások vagy az áttelepítés különösen problémás lehet a helyi közösségek, különösen az őslakosok számára, akiknek spirituális kapcsolata van a földdel, vagy amiknek hagyományos életmódja szorosan kapcsolódik a területükhöz.
- A nyersanyag-kitermelő tevékenység egyesek számára munkalehetőséget teremt, miközben másokat megfoszt a munkájuktól, így például a bányakoncesszió területén korábban dolgozó kisipari bányászattal foglalkozókat, vagy (nyílt tengeri olajkutatás és -fúrás esetén) a helyi halászokat.
- A helyi emberi jogi jogvédők, munkavállalók és a közösség vezetői erőszakos cselekmények célpontjai lehetnek, különös tekintettel a konfliktusokkal terhelt vagy gyengén kormányzott területeken.
- Ha a földterülethez vagy az erőforrásokhoz való hozzáférést a nyersanyag-kitermelő tevékenység fenyegeti, ez a családjuk megélhetéséhez korábban legeltetéses állattenyésztés, halászat vagy gyűjtögetés révén hozzájáruló gyermekeket alternatív, veszélyes megélhetési módokra, például kisipari bányászatra vagy prostitúcióra kárhoztathatja.⁷

Ezen csoportok bevonása során, a részvételük biztosítása és lehetővé tétele érdekében át kell gondolni, hogy szükség van-e speciális intézkedésekre, vagy számolni kell-e különleges kihívásokkal.⁸

Fontos, hogy az érdekelt feleket és a jogosultakat befolyásoló erejüktől és a közösségek belüli hatalmi pozíciójuktól függetlenül rangsorolják. Figyelmet kell fordítani a befolyással nem rendelkező érdekelt bevonására, mivel

6. A bányászati projektek nemekre gyakorolt hatásának vizsgálatára vonatkozó keretrendszer megtalálható Hill, C. és Newell, K.: *Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment* [Nők, közösségek és a bányászat: A bányászat nemekre gyakorolt hatásai és a nemek hatásainak vizsgálatának szerepe] (2009) című művében, Carlton: Oxfam Australia, <http://policy-practice.oxfam.org.uk/practice.oxfam.org.uk/publications/women-communities-and-mining-the-gender-impacts-of-mining-and-the-role-of-gende-293093>.
7. A kifejezetten a bányászati tevékenység kapcsán a gyermekeket érő hatások kezelésére vonatkozó útmutatóért lásd Unicef: *Children's Rights and the Mining Sector: Unicef Extractive Pilot* [A gyermekjogok és a bányászati ágazat: Az Unicef kitermelőipari kalauza] (2015), United Nations Children's Fund (UNICEF), Geneva, www.unicef.org/csr/files/UNICEF_REPORT_ON_CHILD_RIGHTS_AND_THE_MINING_SECTOR_APRIL_27.pdf.
8. Általánosságban lásd: „Javaslatok a helyszíni személyzet számára”, „4. lépés: Az érdekeltek bevonásához szükséges, megfelelő és hatékony intézkedések és folyamatok kidolgozása” című részt.

ők gyakran a legveszélyeztetettebb és a legsúlyosabban érintett csoportok közé tartoznak (sokszor ide sorolandók a nők, a gyermekek és a társadalmilag megbélyegzett közösségek). Ezek az érdekeltek a bevonási folyamatok során több figyelmet igényelnek.

➡ A vállalatoknak ellenőrizniük kell bizonyos érdekelti csoportokra vonatkozó megállapításait vagy feltételezéseiket a személyzettel már együttműködő érdekeltek megkérdezésével, és folyamatosan, a bevonást célzó intézkedések során megszerzett információk és a projektkörülmények változásainak fényében frissíteniük kell a feltérképezett érdekelti viszonyokat.

B. Az érdekelti csoport képviselőinek vagy kapcsolattartóinak ellenőrzése

A kellő gondosság célja:

A vállalatok a bevonást célzó intézkedések végrehajtása során gyakran támaszkodnak az érdekelti csoportok képviselőire. Ha a képviselőket nem megfelelően választják ki vagy nem ellenőrzik, előfordulhat, hogy az érdekeltek valós véleménye képviselet nélkül marad, ami alááshatja az érdekeltek bevonásának célkitűzéseit, és rombolhatja a kapcsolatokat.

A vállalatoknak gyakran az érdekeltek képviselőivel vagy más kapcsolattartókkal kell együttműködniük. A képviselők lehetnek formálisak (például szakszervezetek, a választók politikai képviselői), vagy informális képviselők.

➡ A vállalatoknak ellenőrizniük kell az érdekeltek képviselőit, hogy megbizonyosodjanak arról, hitelesen kommunikálják-e az általuk képviselt nézőpontját, és hogy a veszélyeztetett érdekeltek nézetei egyenlő mértékben képviseltetve vannak-e. A vállalatoknak újra ellenőrizniük kell a képviselőket, ha a személyük megváltozik, vagy az érdekelti csoportok fejlődnek.

Annak ellenőrzése során, hogy az érdekeltek képviselői hitelesen kommunikálják-e az általuk képviselt nézőpontját, és hogy a veszélyeztetett érdekeltek nézetei egyenlő mértékben képviseltetve vannak-e, a vállalatnak fel kell tennie bizonyos kérdéseket:

- **Az érdekelti csoportok sokszínűsége tükröződik-e a képviseletben?** Mint fentebb megjegyeztük, az érdekelti csoportok nem homogének, így a képviselők között tükröződnie kell a csoportérdekek sokszínűségét. Kerülni kell a látszatintézkedéseket. Például, bár fontos, hogy a vállalatok beazonosítsák a hatékonyan bevonható női vezetőket, nem szabad azt feltételezniük, hogy a magas rangú nők egy adott társadalmi csoport minden női tagjának érdekeit képviselik. Hasonlóképpen, egy kormányzati képviselő valószínűleg nem képviseli minden egyes érintett kormányzati szerv véleményét.
- **Bevonják az érdekelteket saját képviselőik megválasztásába?** Az érdekelti csoportoknak gyakran már vannak kiépített kapcsolatai az elismert közösségi vezetőkkel vagy képviselőkkel. Ezek a képviselők gyakran logikus választásnak bizonyulnak a bevonás szempontjából, ugyanakkor szélesebb körű konzultációt kell folytatni annak felmérése érdekében, hogy az érdekeltek véleménye szerint ezek a képviselők valóban az ő nézőpontjukat képviselik-e, illetve szükség van-e további képviselők bevonására fontos kisebbségi nézetek megjelenítése érdekében.

- **Megfontolják-e meghatalmazott képviselők bevonását?** Azok a képviselők, akik valójában nem tartoznak egy adott érdekelti csoportba, de ismerik a csoport igényeit és szükségleteit, mint például a civil szervezetek, vagy olyan kinevezett, semleges képviselők, mint a hivatásos közvetítők vagy tanácsadók, az érdekelti csoportok meghatalmazott képviselői lehetnek. Erre azonban csak akkor kerülhet sor, ha ezt a fajta képviseletet az érintett érdekelték kéri vagy engedélyezik.
- **Számolnak a figyelmeztető jelekkel?** A bevonási folyamat során el kell kerülni az olyan képviselőkkel való együttműködést, akik pozíciójukat szemmel láthatóan személyes haszonszerzés érdekében használják. Kerülni kell továbbá az összeférhetetlen, vagy a közösség által nem támogatott agendával (pl. kereskedelmi vagy politikai érdekek) rendelkező képviselőket. Végül pedig le kell váltani azokat a képviselőket, akik nem vesznek részt aktívan vagy hozzáértően a bevonási folyamatban, például nem jelennek meg fontos találkozókon vagy képzéseken, illetve nem tájékoztatják pontosan az érdekeltet. Az érdekelti csoportokkal való időszakos, részletesebb egyeztetés segíthet annak felmérésében, hogy a csoport véleménye szerint érdekeiket megfelelően képviselik-e, és ha nem (vagyis, ha az itt felsorolt figyelmeztető jeleket azonosították), lehetőséget ad a további teendők egyeztetésére.
- **A képviselők vagy kapcsolattartók függetlenek a vállalatától?** A vállalatoknak lehetővé kell tenniük az érdekelték számára, hogy maguk válasszák ki a saját képviselőiket, és kerülniük kell a kiválasztás folyamatába való beavatkozást, például az inkább vállalatbarát kapcsolattartók kapacitásfejlesztés révén való támogatásával. Ha a vállalat figyelmeztető jeleket azonosított az érdekelték által választott képviselők tekintetében, alaposabb konzultációt kell folytatniuk az érdekelti csoportokkal a további lépések meghatározása érdekében.

3. LÉPÉS: AZ ÉRDEKELTEK ÉRDEMI BEVONÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TÁMOGATÁSI RENDSZER LÉTREHOZÁSA

3. lépés: A cselekvési pontok összefoglalása

- Az érdekelték érdemi bevonásának céljait és célkitűzéseit ki kell dolgozni, össze kell hangolni a vállalati szabályzatokkal, és azokat a felső vezetésnek jóvá kell hagynia.
- A személyzet minden tagját, aki kapcsolatba kerülhet az érdekelttekkel, ki kell képezni a kulturális megfelelőség és a tiszteletteljes magatartás fontosságának megértésére.
- A vállalatok kötelesek a lényeges információkat az érdekelttekkel kellő időben, és a számukra érthető és hozzáférhető formátumban megosztani.
- Az információk megosztásakor a vállalatok kötelesek gondosan egyensúlyba hozni az átláthatóság iránti elkötelezettséget az adatvédelmi szempontokkal.
- Magukkal az érdekelttekkel kell konzultálni annak meghatározásához, hogy mely információk és milyen formában a leghasznosabbak a számukra.
- A vállalatoknak meg kell adniuk a szükséges támogatást ahhoz, hogy az érdekelték megfelelő módon felmérhessék és képviselhessék saját szempontjaikat és érdekeiket.
- Az érdekelték bevonását célzó intézkedésekhez szükséges forrásokat előre meg kell határozni és gondoskodni kell a rendelkezésre állásukról.
- A helyszíni személyzetnek intézkednie kell további erőforrások hozzárendelése iránt, illetve törekednie kell az erőforrások lehető legnagyobb mértékű egyszerűsítésére az érdekelték bevonását célzó intézkedések korlátozott erőforrások melletti végrehajtásának elősegítése érdekében.

A. Megfelelő célok és célkitűzések meghatározása

A kellő gondosság célja:

Ha az érdekelték bevonásának célját rosszul jellemzik vagy félreértik, például, ha az a vállalatot fenyegető üzleti kockázatok mérséklésére korlátozódik, akkor bizonyos káros hatások elkerülése és kezelése lehetetlenné válik, mivel a kevésbé befolyásos érdekelték figyelmen kívül maradhatnak.

➡ A bevonást célzó intézkedések céljait és célkitűzéseit olyan módon kell megfogalmazni, hogy tükrözzék az érdekelték érdemi bevonásának a kapcsolatépítésre és az érdekeltéket fenyegető káros hatások elkerülésére fókuszáló, hosszú távú elképzeléseit, amiket összhangba kell hozni a vállalati politikával és jóvá kell hagyatni a vállalatban belül a felső vezetéssel.⁹

9. Lásd: „Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetés részére”.

A célok és célkitűzések ilyen módon történő megfogalmazása biztosítja, hogy az érdekelt bevonása ne csak egy kipipálandó feladat legyen, és ne kizárólag az üzleti kockázatok mérséklésére szolgáljon. Ahol lehetséges, a káros hatások elkerülése és kezelése mellett a céloknak és célkitűzéseknek a vállalat és az érdekelt közös értékeinek optimalizálására is ki kell térnie.¹⁰

B. Az érdekelttel kapcsolatba kerülő személyzet érdekelttel szembeni, tiszteletteljes bánásmódjának biztosítására szolgáló rendszerek kidolgozása

A kellő gondosság célja:

Ha a vállalati személyzet kulturálisan nem érzékeny, vagy nem tartja tiszteletben az érdekeltet, ez rombolhatja az érdekelttel fennálló kapcsolatokat, illetve alááshatja vagy megnehezítheti az érdekelt bevonását célzó intézkedések végrehajtását.

A stabil kapcsolatok és bizalom kiépítése érdekében az érdekeltet tisztelettel és egyenlő partnerként kell kezelni a bevonás folyamata során.

➡ A személyzet minden tagját, aki kapcsolatba kerülhet az érdekelttel, ki kell képezni a kulturális megfelelés és a tiszteletteljes magatartás fontosságának megértésére.

- **A rosszhiszemű magatartás tilalma:** Főszabályként a bevonásnak általában mentesnek kell lennie a manipulációtól, beavatkozástól, kényszertől és megfélemlítéstől. A helyszíni magatartási kódexeknek el kell ismerniük ezt az alapelvet, és az említett magatartásokhoz a vállalati szabályzatokkal összhangban lévő korrekciós eljárásokat kell kidolgozni.¹¹
- **A kulturális megfelelés biztosítása:** Ki kell dolgozni az adott környezethez igazított magatartási kódexeket vagy olyan képzéseket, amik körvonalazzák a minden alkalmazott és vállalkozó számára előírt magatartási normákat, és kiterjednek olyan kérdésekre, mint az öltözködési szabályok, étrendi kérdések (az étkezéssel egybekötött találkozókra), a protokoll és az illetmen.
- **Bizalomépítés a munkahelyen kívül:** A tényleges, bevonást célzó intézkedéseken túl fontos, hogy az érdekelttel várhatóan kapcsolatba lépő teljes személyzet figyelmét felhívják az implicit közlésekre és arra, hogy e tekintetben törekedjenek az érdekelt csoportok tiszteletben tartására a munkahelyen belül és kívül egyaránt. Így például a helyi éttermek és boltok látogatása hozzájárulhat a helyi közösségekkel való informális kapcsolat kiépítéséhez és a kölcsönös tisztelet megalapozásához. Ez a stratégia különösen fontos lehet a kutatóvállalatok és a kisméretű szereplők számára, akiknek esetenként nincs kapacitása a kapcsolatépítést célzó gyakori vagy széleskörű, bevonást célzó erőfeszítésekre. Ez a magatartás a vállalati politika és/vagy magatartási kódex révén ösztönözhető.

10. Lásd a 4. keretes írást („A közös értékek optimalizálása az érdekelt bevonása révén”).

11. Lásd az „Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetőség részére”, „A Világos szabályozási keretek kidolgozása az érdekelt felek bevonására” című részét.

C. A szükséges támogatás és tájékoztatás biztosítása az érdekeltek számára a nézőpontjuk és érdekeik megfelelő képviseletéhez

A szükséges információk biztosítása

A kellő gondosság célja:

Ha az érdekeltek nem kapják meg a lényeges információkat, nem lesznek képesek tájékozott módon együttműködni a vállalattal, és így képtelenek lesznek kommunikálni a nézőpontjukat vagy megvédeni az érdekeiket. Ennek eredményeként előfordulhat, hogy az érdekeltekre gyakorolt bizonyos káros hatásokat nem lehet azonosítani, elkerülni és megfelelően kezelni. Emellett a pozitív hatásokat sem lehet optimalizálni, az érdekeltek pedig elégedetlenek lehetnek a bevonás eredményeivel, ami konfliktushoz vezethet.

➡ A vállalatok kötelesek a lényeges információkat az érdekeltekkel kellő időben¹² és a számukra érthető és hozzáférhető formátumban megosztani, biztosítandó az érdekeltek tájékozott részvételét.

Lényeges információnak minősülhet bármi, ami a közlésének elmaradása vagy téves közlése esetén kihatással lenne az érdekeltek döntéseire. E körben tartoznak általánosságban az alábbiak: 1) a tevékenységre, és annak előre látható hatásaira vonatkozó információk, valamint

2) magára az érdekeltek bevonását célzó folyamatokra vonatkozó információk (bővebben lásd az 1. keretes írásban). Az információknak pontosaknak és objektíveknek kell lenniük, és magyarázattal kell ellátni a bizonytalan adatokat. Az érdekeltekkel konzultálva kell meghatározni azt, hogy mely információk minősülnek lényegesnek. Az adatközlés terjedelmének meghatározása szempontjából hasznos viszonyítási alap például a biztosítókkal vagy befektetőkkel közölt információk köre.

➡ Az információk megosztásakor a vállalatok kötelesek gondosan egyensúlyba hozni az átláthatóság iránti elkötelezettséget az adatvédelmi szempontokkal.

Bizonyos esetekben az átláthatóság iránti elkötelezettséget egyensúlyba kell hozni az adatvédelmi aggályokkal, mind a vállalat (üzleti kockázatok, üzleti titoktartás és védett információk), mind az érdekeltek (személyes adatok védelme, biztonság) vonatkozásában. Ezenfelül a vállalatoknak fel kell ismerniük a spekulatív vagy meg nem erősített információk közlésének kockázatát (például a tartalékokra vonatkozó, meg nem erősített becslések irreális elvárásokat generálhatnak a projekttel kapcsolatban a közösség tagjainak körében).

Ilyen esetekben gondosan mérlegelni kell az átláthatóság és az adatvédelmi szempontok különböző követelményeit. A bevonási folyamatok során felmerülhetők titoktartási és jelentéstételi kérdéseket előzetesen át kell gondolni és meg kell vitatni az érdekeltekkel. Ha a teljes átláthatóságot felelőtlennek ítélik, törekedni kell a következőkre:

- az érzékeny adatokhoz való hozzáféréssel rendelkezők körét az információ szolgáltatója által jóváhagyott személyekre kell korlátozni

12. Bővebb információért lásd: „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” „4. lépés: A. Reális határidők meghatározása a bevonást célzó intézkedések végrehajtására” című részt.

1. keretes írás **Lehetséges lényeges információk****Kezdeti adatszolgáltatás**

Nyersanyag-kitermelési projektek kapcsán a tájékozott részvétel biztosítása érdekében az érdekeltekkel közölt információk többek között a következők lehetnek:

- az értéknilylatkozatok vagy az üzleti magatartásról szóló, nyilvánosságnak szánt nyilatkozatok
- vállalati szabályzatok (pl. környezetvédelmi és szociális szabályzatok) és magatartási kódex
- a vállalat célkitűzései, valamint jelenlegi és tervezett tevékenységei (ideértve azt is, hogy mennyi földet és vizet fognak felhasználni és milyen forrásból, a tervezett infrastruktúra adatait, a projekt várható életciklusát, a földrehabilitációs terveket stb.)
- alternatív projekttervezési lehetőségek (adott esetben)
- a káros hatások kockázata és a kockázatokra javasolt kezelési tervek, különös tekintettel a földhöz, a vízhez és a megélhetéshez való hozzáférésre (pl. áttelepítési tervek, környezeti hatást mérséklő tervek stb.) és a biztonságra
- az érdekeltek bevonását célzó folyamatokra vonatkozó információk
- információ a panaszok és reklamációk továbbításának módjáról
- ahol lehetséges, a tevékenységgel kapcsolatos kötelezettségvállalások és kötelezettségek, például a vonatkozó szerződések és megállapodások, ideértve a közösségi haszonmegosztási megállapodásokat is
- információk arra nézve, hogy a projekt várhatóan milyen mértékben járul hozzá, illetve eddig milyen mértékben járult hozzá a nemzeti, a regionális és a helyi bevételekhez az Extractive Industries Transparency Initiative [A nyersanyag-kitermelő iparágak átláthatóságára irányuló kezdeményezés] (EITI) normáival összhangban
- társadalmi, környezetvédelmi és emberi jogi hatásvizsgálatok és a vonatkozó állapot-jelentések

Folyamatos adatszolgáltatás

A folyamatos adatszolgáltatás összekapcsolódhat a felmerülő hatások kezelésével, valamint az érdekeltek bevonását célzó folyamatról szóló jelentéssel. E körbe tartozhatnak az alábbiak:

- **Folyamatjelentés:** Milyen bevonást célzó intézkedéseket terveznek, ki felügyeli azokat, melyek a vonatkozó eljárások? Ez különösen fontos, mivel a döntéshozatal átláthatósága és az egyértelmű eljárások révén lehet az egyik leghatékonyabb módon kezelni az érdekeltek közötti versengő elvárásokat, és kiépíteni a folyamat iránti bizalmat.
- **Megfelelési jelentés:** A hatásokat szabályozó előírások betartása, például a környezetvédelmi és társadalmi hatásvizsgálatokra vonatkozó követelmények. Ez magában foglalhatja továbbá a fogadó államok felé történő adó- vagy jogdíjfizetések, illetve a szociális beruházások/közösségfejlesztési kiadások megtörténte vonatkozó jelentéseket, összhangban az egyes joghatóságok szabályozási kereteivel, vagy az átláthatóság nemzeti elveire vonatkozó vállalati kötelezettségvállalásokkal.
- **Visszajelzés:** Visszajelzés az érdekelteknek annak bemutatására, hogy a tőlük kapott információ hogyan és miért került, vagy éppen nem került beépítésre a működési tervbe, hogy miként oldották meg a folyamat során felvetett problémákat, és hogy tájékoztassák őket a következő lépésekről.¹

1. A visszajelzés része a szóban forgó érdekelt felekkel folytatott konzultáció is annak felmérésére, hogy mennyire elégedettek vagy elégedetlenek a tőlük kapott információknak a működési tervbe való beépítésével vagy beépítésének elmaradásával. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „5. lépés: Az utánkövetés biztosítása” című fejezetet.

- anonimizálni kell az információforrást
- kerülni kell az adatvédelmi problémák hamis adatok megadásával való kezelését
- amennyiben lehetséges, elfogadható magyarázatot vagy indoklást kell adni arra, miért nem történt meg egy információ megosztása

➡ Az érdekeltekkel való konzultáció mechanizmusainak kialakítását követően magukkal az érdekeltekkel kell egyeztetni annak meghatározásához, hogy mely információk és milyen formában a leghasznosabbak a számukra.

A szükséges támogatás biztosítása az érdekeltek számára

A kellő gondosság célja:

Előfordulhat, hogy támogatás (például képzés, tolmácsolás stb.) nyújtása nélkül az érdekeltek nem képesek megfelelően kommunikálni a nézeteiket, vagy megvédeni az érdekeiket. Ennek eredményeként előfordulhat, hogy az érdekelteket fenyegető bizonyos káros hatásokat nem lehet azonosítani, elkerülni vagy megfelelően kezelni, a pozitív hatásokat nem lehet optimalizálni, és az érdekeltek pedig elégedetlenek lehetnek a bevonás eredményeivel, ami konfliktushoz vezethet.

➡ A vállalatoknak meg kell adniuk a szükséges, illetéktelen befolyásolás nélküli támogatást annak biztosításához, hogy az érdekeltek megfelelő módon felmérhessék és képviselhessék saját szempontjaikat és érdekeiket.

Az érdekeltek és/vagy képviselőik gyakran eltérő kulturális háttérrel rendelkeznek, más társadalmi-gazdasági osztályokból származnak és más oktatási rendszerben vettek részt. Időnként előfordulhat, hogy nem ismerik a nyersanyag-kitermelő tevékenység műszaki vonatkozásait, nincs formális tapasztalatuk a tárgyalások menetéről, vagy nem ugyanazt a nyelvet beszélik, mint az érdekeltek bevonásával foglalkozó munkacsoport vagy a nyersanyag-kitermelő tevékenységet végzők.

Adott esetben:

- Meg kell hozni a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az érdekeltek az anyanyelvükön kommunikálhassanak. Ha tolmácsolásra van szükség, a vállalatnak biztosítani kell, hogy a tolmácsokat az érdekeltek elfogadják. Ezenkívül az anyagokat az érdekeltek által preferált nyelven kell a rendelkezésükre bocsátani.
- Szükség lehet képzésre az érdekeltek megfelelő bevonása érdekében, például, ha bonyolult tárgyalásokon, vagy a kötelezettségvállalások teljesítésének felügyeletében kell részt venniük. A képzéseket mindig a körülményekhez kell igazítani, de általánosságban a képzés kiterjedhet pénzügyi ismeretekre, környezetvédelmi ismeretekre, az alapvető nyersanyag-kitermelési folyamatokra, részvételi módszerekre, a nyersanyag-kitermelő projektbe történő befektetésre és annak fejlesztésére, illetve a tárgyalási technikákra.
- Olyan esetekben, amikor a kapacitásfejlesztés nem elegendő, vagy nem reális elvárás, az érdekeltek egyetértésével kiválasztható és közvetítőként kijelölhető olyan helyi segítő, aki rendelkezik a szükséges képességekkel,

illetve aki élvezzi a közösség bizalmát és támogatását. Alternatív megoldásként lehetséges pénzügyi forrást biztosítani arra, hogy az érdekeltek független szakértőt fogadjanak fel segítségként.

- A bevonást célzó intézkedések megtervezése során maximalizálni kell a potenciálisan érintett érdekeltek reprezentatív csoportja által az azokban való részvétel gyakorlatiasságát, hogy a részvétel ne jelentsen aránytalan terhet az érdekelteknek. Bizonyos körülmények között megfelelő kártérítést kell biztosítani a kiesett munkaidő és a bevonást célzó intézkedések miatt felmerülő kiadások fedezésére (bővebb információkért lásd az 5. táblázatot).

D. Az intézkedések megfelelő finanszírozása

A kellő gondosság célja:

Ha nem áll rendelkezésre elegendő (emberi és pénzügyi) erőforrás az érdekeltek bevonására, előfordulhat, hogy a bevonást célzó intézkedések nem hajtják végre megfelelően, és így bizonyos, az érdekelteket fenyegető káros hatások nem kerülhetők el vagy nem kezelhetők. Ezenkívül a potenciális lehetőségeket sem lehet optimalizálni.

➡ Az érdekeltek bevonását célzó intézkedésekhez szükséges forrásokat előre meg kell határozni és gondoskodni kell a rendelkezésre állásukról azzal, hogy az erőforrások mennyisége a helyi és működési környezet változásaitól függően utóbb kiigazításra szorulhat.

Az 5. táblázat példákat tartalmaz a tipikus erőforrásokra. Ez a lista azonban nem teljeskörű, és nem minden eleme releváns minden egyes vállalat esetén.

➡ Ha az érdekeltek bevonását célzó intézkedésekre rendelkezésre álló erőforrások szűkösek, a helyszíni személyzetnek meg kell kísérelnie intézkedéseket fogantatni további erőforrások hozzárendelése iránt, illetve törekednie kell az erőforrások lehető legnagyobb mértékű ésszerűsítésére az érdekeltek bevonását célzó intézkedések végrehajtásának elősegítése érdekében.

Korlátozott erőforrások esetén az alábbi stratégiák alkalmazhatók.

A 2. keretes írás kifejezetten a kis- és középvállalati tevékenységekre vonatkozó útmutatást tartalmaz.

Fokozott tudatosítás

Rangidős vezetőkkel és döntéshozókkal rendelkező, nagyobb vállalatok esetén:

- Tisztázni kell az érdekeltek érdemi bevonásának értékét a rangidős vezetőkkel és döntéshozókkal. Ez az érték magában foglalhatja a költségsökkentést, a kockázatmegelőzést és -mérséklést, a hírnév növelését, a földhöz való hozzáférést, az értékek összehangolását, a jogi keretrendszernek való megfelelést.¹³

13. Az érdekeltek bevonásának üzleti vonatkozásairól szóló további információkért lásd: Davis, Rachel és Daniel Franks: *Costs of Company-Community Conflict in the Extractive Sector* [A társaság és a közösség közti konfliktus ára a nyersanyag-kitermelő ágazatban] (2014), Cambridge: CSR Initiative at the Harvard Kennedy School, www.hks.harvard.edu/m-rcbg/CSRI/research/Costs%20of%20Conflict_Davis%20%20Franks.pdf; Shared Value Initiative: *Extracting with Purpose: Creating Shared Value in the Oil and Gas and Mining Sectors' Companies and Communities* [Célhoz kötött nyersanyag-kitermelés: A kőolaj-, földgáz- és bányászati ágazatban működő társaságok és a közösségek közös értékeinek megerősítése] (2014), <http://sharedvalue.org/resources/report-extracting-purpose>, a jelen Iránymutatás bevezető része.

5. táblázat Az érdekelt bevonásához szükséges források

Az erőforrás típusa részek relevánsak)	Alkalmazási kör (a nyersanyag-kitermelési projektek esetében valószínűleg csak a vastag betűvel szedett)
Pénzügyi	- erőforrások a bevonást és kapcsolatteremtést célzó tevékenységekre - erőforrások az érdekelt által elszenvedett káros hatások megfelelő orvoslására - kártérítés az érdekelt számára a bevonást célzó intézkedésekben való részvétel költségeinek kompenzálására (pl. kiesett munkaidő), valamint az érdekelt részvételének lehetővé tételéhez adott támogatás (pl. gyermekfelügyelet, közlekedés, étkezés) (adott esetben) - források az érdekelt támogatására (pl. kapacitásfejlesztés, külső tanácsadók stb.) - források a kötelezettségvállalások végrehajtásához
Humán	- az érdekelt bevonásával kapcsolatos tapasztalattal rendelkező (többek között a konzultációs és a konfliktusok rendezését szolgáló folyamatokban jártas) személyzet - olyan személyzet vagy közvetítők, akik eredményesek voltak korábbi, bevonást célzó erőfeszítésekben és nem fogalmazódtak meg velük szemben emberi jogi jogsértésekre vonatkozó vádak - a régió nyelvi és kulturális ismereteivel rendelkező személyzet (pl. képzett helyi segítők, helyi fordítók vagy tolmácsok) - adatok gyűjtésében és elemzésében, valamint nyomon követési és értékelési keretrendszerek kidolgozásában jártas személyzet - jogi szakértők, akik tisztában vannak a szabályozói és jogszabályi követelményekkel, a fogadó ország szakpolitikáival és eljárásaival - különböző közönséget célzó kommunikációban és prezentációban jártas személyzet.
Logisztikai	- különböző műveletek ismeretlen környezetben való végrehajtásának támogatása (pl. biztonsági vagy logisztikai segítség távoli vagy veszélyes területeken) - szállítási szolgáltatás, ha a bevonást célzó intézkedéseket nagy területen kell végrehajtani - helyszíni támogatás a bevonást végző személyzet számára.
Műszaki	mobil és/vagy műholdas telefonok távoli bevonást célzó intézkedések végrehajtásához.
Tréning/kapacitásfejlesztés	erőforrások biztosítása független képzéshez és az érdekelt kapacitásfejlesztéséhez, az adott esettől függően

- El kell magyarázni az érdekelt bevonásának gyakorlati szempontjait azok számára, akik nem ismerik a folyamatot és a szükséges erőforrásokat.
- Esettanulmányokkal kell demonstrálni azokat a projekteket/tevékenységeket, ahol az érdekelt érdemi bevonása nem történt meg, és ennek következményeit, illetve ez a folyamat sikerrel zárult, és a jó bevonási gyakorlatokból származó előnyöket.¹⁴

Az erőforrások észszerűsítése: Az érdekelt bevonását célzó intézkedések erőforrásterheinek egy része csökkenthető a hatékonyság és a szinergiák optimalizálásával:

- A rendelkezésre álló erőforrások felhasználása:** Az érdekelt bevonását célzó folyamatokat segítő, változatos szempontok gyakran már rendelkezésre állnak a meglévő személyzetnél. Így például a logisztikához szükséges erőforrások általában az alapvető műveletekhez is szükségesek. Az érdekelt bevonásával foglalkozó személyzetnek meg kell határoznia, hogy milyen erőforrások állnak már rendelkezésre, és hogyan lehet ezeket megosztani az érdekelt bevonását célzó intézkedések során.

14. Számos esettanulmány jelent meg, amelyek bemutatják az érdekelt bevonásának lényeges hatásait. Lásd például. World Resources Institute: *Development without Conflict: The Business Case for Community Consent [Fejlesztés konfliktusok nélkül: Esettanulmány a közösségi hozzájárulásra]* (2007), http://pdf.wri.org/development_without_conflict_fpic.pdf.

2. keretes írás A kis- és közép vállalati műveletek erőforrás-korlátjainak leküzdése¹

Az érdekelték érdemi bevonásának jó hírnévre gyakorolt pozitív hatása és a kockázatmérsékléshez való hozzájárulása minden méretű és típusú vállalat számára fontos. A közösségi konfliktusok és a projekt által elszenvedett késedelmek költségei nagyobb valószínűséggel vezetnek a kisebb, egyprojektes vállalatok bukásához, mint a nagyobbakéhoz. Az érdekelték bevonását célzó gyakorlatok stabilítása növelheti a kutató- vagy kisméretű vállalatok értékét a befektetők és a potenciális vásárlók szemében. Ezzel szemben az érdekeltékekkel fennálló rossz kapcsolatok korlátozhatják a koncessziós jogok eladásának lehetőségeit.

A kisvállalatok általában alacsonyabb létszámú személyzettel és kevesebb pénzügyi erőforrással rendelkeznek az érdekeltékekkel való együttműködéshez. Ugyanakkor ezek a vállalatok gyakran rugalmasabbak a szabályzatalkotásban és a végrehajtásban, és a nagyobb vállalatokhoz képest általában kevesebb hatást kell kezelniük.

A bevonást célzó intézkedéseknek nem kell költségesnek vagy időigényesnek lenniük, hogy érdemiek legyenek. A bevonás minősége, például az aktív hallgatás és a kérdések rangsorolása fontosabb, mint az eltöltött idő vagy elköltött pénz mennyisége.

Az érdekelték érdemi bevonásának biztosítása érdekében a kisvállalatoknak:

- Ösztönözniük a helyszínen dolgozó minden alkalmazottat és vállalkozót, ideértve azokat is, akiknek a munkája elsősorban műszaki jellegű, hogy tisztelettel bánjanak az érdekeltékekkel és törekedjenek a bizalom kiépítésére.
- Be kell íratniuk a műszaki személyzetet, például a kutatógeológusokat és mérnököket, az érdekelték bevonásáról (vagy közösségi kapcsolatokról) szóló online vagy rövid tanfolyamra.
- Rangsorolniuk kell a bevonáshoz kapcsolódó kérdéseket oly módon, hogy a kiválasztott, leg súlyosabban érintett érdekelti csoportokra fókuszáljanak, ezzel maximalizálva a rendelkezésre álló erőforrásokkal elérhető hatást.
- Érdemes a vállalatot az érdekelték bevonása szempontjából például a helyi önkormányzat és/vagy civil szervezetek partnereként pozicionálni ahelyett, hogy egyedüli vagy a legfőbb szereplőként tűnik fel.
- Részvételen alapuló felügyeleti módszert kell elfogadniuk az érdekeltékekkel való bizalom kialakítása és az erőforrások maximalizálása érdekében.
- Maximalizálniuk kell a konzultációs folyamatok integrációját olyan szabályozási eljárások révén, mint a hatásvizsgálatok és kormányzati konzultációs folyamatok.

1. Bővebb útmutatásért lásd: IFC: *A Strategic Approach to Early Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Junior Companies in the Extractive Industries* [Az érdekelték korai bevonásának stratégiai megközelítése: Jó gyakorlatok kézikönyve a nyersanyag-kitermelő iparágban működő, induló vállalkozások számára] (2014), May, https://commdev.org/userfiles/FINAL_IFC_131208_ESSE%20Handbook_web%201013.pdf.

- **Központosítás:** Az érdekeltek bevonásának központosítása az irányítási rendszereken belül szintén hozzájárulhat az erőforrás-terhek csökkentéséhez az egyes bevonást célzó erőfeszítések során.¹⁵ Adott esetben lehetséges regionális bevonási stratégiák kidolgozása is ott, ahol a nyersanyag-kitermelő tevékenységek egymáshoz földrajzilag közel fekvő területeken zajlanak.
- **Külső erőforrások igénybevétele:** Harmadik felek, így például civil társadalmi csoportok vagy más nyersanyag-kitermelő tevékenységgel foglalkozók rendelkezhetnek releváns információkkal vagy olyan kiegészítő feladatokkal, amik az érdekeltek bevonását célzó intézkedések igazíthatók. A meglévő folyamatok és programok támogathatják és kiegészíthetik a bevonást célzó erőfeszítéseket, és segíthetnek elkerülni az érdekeltek oldalán az egyszerre zajló több bevonási folyamat miatt jelentkező fásultságot.

15. Lásd: „Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetés részére”, „B. Az érdekeltek bevonásának beépítése az alapvető irányítási rendszerekbe”.

4. LÉPÉS: AZ ÉRDEKELTEK BEVONÁSÁHOZ SZÜKSÉGES, MEGFELELŐ ÉS HATÉKONY INTÉZKEDÉSEK ÉS FOLYAMATOK KIDOLGOZÁSA

4. lépés: A cselekvési pontok összefoglalása

- Olyan határidőket kell meghatározni, amelyek lehetővé teszik, hogy a bevonás a lehető leghamarabb megkezdődjön, és az érdekeltnek elegendő idő álljon rendelkezésére az érdemi együttműködéshez, és amelyek engednek bizonyos mértékű rugalmasságot.
- A vállalatoknak mérlegelniük kell, hogy milyen, a bevonást célzó intézkedésekre van szükség a tevékenységük aktuális fázisának és a bevonási igényeiknek megfelelően.
- A bevonást célzó intézkedéseket úgy kell megtervezni, hogy azok megfeleljenek az adott körülményeknek és a közönségnek, és tükrözzék a bevált gyakorlatokat.
- Meg kell határozni az érdekelt bevonásának konkrét külső, az adott tevékenység helyi vagy működési környezetéhez kapcsolódó kihívásait, és az ezekre való reagálás stratégiáit.
- Világos és működőképes panaszkezelési folyamatokat kell kialakítani, hogy lehetővé váljon a káros hatások mérséklése, illetve korai és közvetlen orvoslása.
- A vállalatoknak konzultálniuk kell az érdekeltekkel, illetve azonosítaniuk és kezelniük kell a megfelelő orvoslás nyújtásával kapcsolatos kihívásokat.

A. Reális határidők meghatározása a bevonást célzó intézkedések végrehajtására

A kellő gondosság célja:

Ha nincsenek reális és megfelelő határidők, nem biztosítható az érdekelt szempontjainak rögzítése, és az érdekeltekkel való kapcsolatok veszélybe kerülhetnek. Ennek eredményeként előfordulhat, hogy az érdekelteket fenyegető egyes káros hatásokat nem lehet elkerülni vagy megfelelően kezelni, a pozitív hatásokat nem lehet optimalizálni, és az érdekeltek elégedetlenek lehetnek a bevonás eredményeivel, ami konfliktushoz vezethet.

Noha a különféle nyersanyag-kitermelő tevékenységek életciklusa jelentősen eltérő, hónapoktól évtizedekig terjedő lehet, ugyanazok az általános alapelvek vonatkoznak az érdekelt bevonását érintő határidők meghatározására, a tevékenység időtartamától függetlenül.

➡ A határidőket úgy kell meghatározni, hogy lehetővé tegyék a bevonás lehető leghamarabb történő megkezdését, elegendő időt biztosítsanak az érdekelt számára az érdemi bevonásra, és rugalmasan hozzáigazíthatók legyenek a helyi vagy működési környezet változásaihoz. A határidőknek tükröznie kell az érdekelt bevonásának folyamatos jellegét is.

- **A bevonást a lehető leghamarabb meg kell kezdeni:** A korai bevonás fontos, mivel időre van szükség az érintett csoportokkal való szoros kapcsolatok kiépítéséhez, és ez teszi lehetővé a vállalatok számára, hogy még a felmerülésük előtt előre jelezzék a problémákat. Fontos

konzultálni az érdekeltekkel az olyan döntések meghozatala előtt, ami hatással lehet rájuk, és gyakran azért is hasznos már a kezdetektől konzultálni az érdekelti csoportokkal, mert ez segíthet a kockázatok és a lehetőségek megértésében, és (adott esetben) a bevonási tervek és intézkedések kidolgozásában. A kutató vállalatok fontos szerepet játszanak itt (további információért lásd a 3. keretes írást („Kutatás és az első benyomások”). Ideális esetben a bevonásra a projekt tervezési szakaszában kerül sor.

- **Az érdekelteknek elegendő időt kell biztosítani az érdemi bevonásra:** Az érdekeltek számára elegendő időt kell biztosítani az őket érintő problémák megfontolására és saját fellépésük megszervezésre. Nem szabad elvárni, hogy az érdekeltek az első alkalommal hallott vagy megértett információk alapján döntést hozzanak. Hasonlóképpen nem várható el tőlük, hogy részt vegyenek olyan, a bevonást célzó intézkedésekben, amelyekről nem kapnak megfelelő időben értesítést. Az érdekelteket meg kell kérdezni arról, hogy mennyi időre van szükségük a kapott információk értékeléséhez, és az azokkal kapcsolatos visszajelzésük vagy kérdéseik megküldéséhez.
- **A határidőknek rugalmasnak kell lenniük, és a bevonással a projekt teljes életciklusa alatt számolniuk kell:** Az érdekeltek bevonásának folyamata dinamikus, ismétlődő és folyamatos. Így a bevonást célzó intézkedések számára kijelölt határidőknek a lehető legnagyobb mértékben rugalmasnak kell lenniük, figyelembe véve ugyanakkor a kormányok által előírt vagy szerződésekben rögzített ütemezési kötelezettségeket. Az érdekeltek bevonását célzó, tervezett intézkedéseket és az érintett érdekeltek azonosítását felül kell vizsgálni és ki kell igazítani az alábbi eseményekre megtörténtére vagy előrejelzésére adott válaszként:
 - ❖ előrehaladott kutatások
 - ❖ megvalósíthatósági tanulmányok
 - ❖ bányaterület/koncesszió megszerzése
 - ❖ új infrastruktúra kiépítése

3. keretes írás **Kutatás és az első benyomások**

A kutató vállalatoknak követniük kell a jelen Iránymutatásban felvázolt minden lépést (az általuk okozott hatások szintjéhez méretezve), függetlenül attól, hogy a várakozások szerint a projekt eljut-e a működési fázisba vagy sem.

Az első benyomások elengedhetetlenek az érdekeltekkel folytatott érdemi együttműködés megkönnyítéséhez a nyersanyag-kitermelő projekt működése alatt. A kutatási szakasz ezért kritikus jelentőségű abban, hogy elfogadó környezetet teremtsen a bevonás számára. Időnként a kutatást kisebb vállalatok végzik, vagyis ebben a szakaszban lehetnek az emberi és pénzügyi erőforrások a leginkább korlátozottak, azonban - amint azt a 2. keretes írásban megjegyeztük - a bevonást célzó intézkedéseknek nem kell költségesnek vagy időigényesnek lenniük, hogy érdemiek legyenek.

- ❖ a tevékenység bővítése vagy szűkítése
- ❖ a társadalmi és/vagy környezeti hatásvizsgálat frissítése
- ❖ problémák feltárása a nyomon követés és értékelés, valamint a panaszkezelési mechanizmusok révén
- ❖ az érdekeltek lényeges visszajelzései alapján.

B. Az előírt vagy szükséges bevonási mód meghatározása

A kellő gondosság célja:

Ha nem azonosítják a bevonás megfelelő módját, előfordulhat, hogy az érdekeltek nézőpontjai nem kerülnek kellően beépítésre a projektet érintő döntésekbe, ami felvetheti a vállalat felelősségét (például, ha a vállalat nem tesz eleget a bevonással kapcsolatos jogi kötelezettségeknek, például a hozzájárulás megszerzésére vonatkozó előírásnak).

Nem minden bevonási mód lesz releváns a tevékenységek minden típusa és fázisa tekintetében. Így például a kezdeti kutatások során, amikor a tevékenység hatása minimális, és a jövőbeli hatások jórészt ismeretlenek, a bevonás módjai valószínűleg az információmegosztásra és a konzultációra összpontosítanak.¹⁶

➡ A vállalatoknak mérlegelniük kell, hogy a tevékenységük aktuális fázisának és együttműködési igényeiknek függvényében milyen bevonási módot szükséges vagy kell alkalmazniuk.

A megfelelő megközelítés azonosításában hasznos lehet az érdekeltekkel az általuk várt vagy kért bevonási mód tekintetében folytatott konzultáció.

Információmegosztás

Az információk megosztása személyes látogatások, tájékoztatók, nyilvános találkozók, rádióadások, a közösségi média, elektronikus vagy közvetlen levelek és hírlevelek, weboldalak, blogok, újságok rendszeres rovatai és nyilvános információs standok útján lehetséges.

Az információmegosztás akkor célravezető, ha igény van a projekt vagy a vállalat tevékenysége, és annak várható (pozitív és negatív) hatásai kapcsán az érdekeltek tájékoztatására. Az információmegosztás módszere a projekt minden fázisa tekintetében lényeges. Az alábbi kérdésekre adott igenlő válasz azt jelzi, hogy a bevonás ezen módja szükséges vagy kívánatos.

- Kérték az érdekeltek az információk megosztását?
- Szükséges-e bizonyos információk megosztása az érdekeltek tájékozott bevonása érdekében (pl. befolyásolná-e egy adott információ az érintett érdekeltek döntését, ha azt egyáltalán nem, vagy tévesen közölnék velük)?
- Vannak érdekelti elvárások, amiket kezelni kell?

16. Ez a bevonásra kerülő érdekelti csoportok típusától függően változhat. Például az öslakosokkal való első kapcsolatfelvétel során eltérő módszerek alkalmazására lehet szükség. Lásd a B. mellékletet („Az öslakosok bevonása”).

Konzultáció/tanulás

A konzultáció/tanulás történhet felmérések, a vezetőkkel készített interjúk, csoportos értekezletek, viták, egyeztető fórumok, online párbeszéd formájában.

A konzultáció/tanulás akkor célszerű, ha információgyűjtésre van szükség a projekt körülményeinek, valamint az érdekelt aggályainak és elvárásainak megértéséhez. A konzultáció/tanulás módszere a projekt minden fázisában lényeges. Az alábbi kérdésekre adott igenlő válasz azt jelzi, hogy a bevonás ezen módja szükséges vagy kívánatos.

- Szükség van-e az érdekeltek elvárásainak vagy nézőpontjának ismeretére (például egy megosztott értékű projekt megtervezésekor; annak eldöntésében, hogy mi a legjobb módja az információk megosztásának; a hatások meghatározása során az alapértékeléshez)?
- Szükséges-e, hogy az érdekeltek felülvizsgálják vagy ellenőrizzék az információkat, a megállapításokat vagy a következtetéseket az érdekelteknek (pl. az érdekeltek feltérképezésének eredményét vagy hatásvizsgálatokat)?

Tárgyalás

A tárgyalások hagyományos tárgyalási rendszerek révén, a munkavállalókkal kötött kollektív alkukon keresztül, közvetítő útján, a vállalat és az érdekelt csoportok, vagy versengő elvárásokkal rendelkező érdekelt csoportok között folytathatók.

A tárgyalás akkor célravezető, ha célja az érdekeltek beleegyezésének megszerzése a projekt megvalósításának feltételeihez, beleértve a hatások kezelését és az előnyök biztosítását. A tárgyalás módszere a megvalósíthatósági tanulmányok elkészítését, a projekt kidolgozását, a tevékenység megkezdését vagy nagyobb bővítéseket megelőzően a leginkább lényeges. Az alábbi kérdésekre adott igenlő válasz azt jelzi, hogy a bevonás ezen módja szükséges vagy kívánatos.

- Vannak-e függőben lévő, az érdekelteket érintő döntések (pl. hol helyezzenek el egy feldolgozó létesítményt; hogyan térítik meg az érdekeltek részére a földjükön okozott károkat)?

Hozzájárulás

A hozzájárulás megadásának hivatalos módja lehet a közösség többségi döntése, egy hagyományos döntéshozó testület, például az idősek tanácsa általi jóváhagyás, szervezett regionális népszavazás vagy más, az előírások vagy a hozzájárulás szükségességét előíró mechanizmus szerinti módszer, vagy a vállalat és az érdekelt felek közötti megállapodás.

A hozzájárulás megadása iránti folyamatok akkor célravezetőek, ha céljuk a hatásnak kitett közösségek hozzájárulásának megszerzése a projekt megvalósításához, vagy a projekt egyes vonatkozásainak, illetve egyes jogokra gyakorolt hatásának mérsékléséhez. A kormányzati szabályozási és engedélyezési folyamatok a hozzájárulás strukturált formáját képviselik, amelyek általában magasabb kormányzati szinten zajlanak. A szabályozói jóváhagyáson túl az érintett közösségek hozzájárulása szintén lehet jogi vagy működési követelményként vagy elvárás bizonyos működési környezetben, különösen az őslakosok bevonása kapcsán.¹⁷ A hozzájárulás

megadására szolgáló eljárások lényegesen lehetnek a megvalósíthatósági tanulmányok elkészítését, a kutatást, a projekt kidolgozását, illetve a nagyobb mértékű bővítéseket megelőzően. Az alábbi kérdésekre adott igenlő válasz azt jelzi, hogy a bevonás ezen módja szükséges vagy kívánatos.

- A jogszabályok, a vállalati politika vagy a finanszírozási megállapodások megkövetelik-e a hozzájárulás megszerzését?
- A hozzájárulás nélküli működés jelentős kockázatot jelentene a jogosultakra vagy magára a tevékenységre nézve?

A kötelezettségvállalások végrehajtása

Az érdekelt bevonása a kötelezettségvállalások végrehajtásába jelentheti az érdekelt bevonását az építkezés megtervezésébe, megvalósításába, üzembe helyezésébe és működtetésébe (például egy közösségi felügyelőbizottság, az előrehaladásról adott visszajelzés, illetve az elvárásoktól való bármely eltérésre történő reakálás révén stb.). Ez a módszer a korábban ígért vagy tárgyaláson alapuló kötelezettségvállalások, például építési projektek, szolgáltatások nyújtása, közösségi alapba történő befizetés vagy a szabályozói engedélyek által előírt kötelezettségvállalások megállapodás vagy előírások szerinti végrehajtása kapcsán lényeges.

Az alábbi kérdésekre adott igenlő válasz azt jelzi, hogy a bevonás ezen módja szükséges vagy kívánatos.

- Sor kerül-e megállapodáson alapuló kötelezettségvállalások végrehajtására?
- Vannak-e az érdekelttel kötött megállapodásokhoz vagy érdekelttel közösen meghozott döntésekhez kapcsolódó, a projektet érintő döntések (pl. a közlekedési útvonalak tervezése azután, hogy az érdekelttel megállapodást kötöttek arról, hogy a közösség földjein nem haladnak át szállítási útvonalak)?

17. A hozzájárulásoknak az őslakosok bevonása kapcsán történő megszerzésére vonatkozó további információért lásd a B. mellékletet („Az őslakosok bevonása”).

Reagálás az előre nem látható káros hatásokra

Az előre nem látható káros hatásokra történő reagálás történhet olyan panaszkezelési mechanizmusok¹⁸ létrehozása révén, amelyek lehetővé teszik a vállalatok számára a tényleges és lehetséges hatások azonosítását, és az érintett érdekelteknek korai orvoslás nyújtását. Az orvoslás lehet bocsánatkérés, restitúció, rehabilitáció, pénzügyi vagy pénzügyi kártérítés, elégtétel, a hatás megismétlődésének elmaradására vonatkozó garanciák nyújtása, az eljárás, vagy a kommunikációs struktúra módosítása.¹⁹

Ez a módszer akkor lényeges, ha reagálni kell az érdekeltek által a projekttel kapcsolatban felvetett aggályokra és kezelni kell a káros hatásokat, amelyek a projekt minden fázisában jelentkezhetnek, de különösen az építkezés, az üzemeltetés és a bezárás során jellemzőek. Az alábbi kérdésekre adott igenlő válasz azt jelzi, hogy a bevonás ezen módja szükséges vagy kívánatos.

- Felmerült-e olyan káros hatás, amelyet kezelni kell?

Előnyök megosztása

Az előnyök megosztása a vállalat és az érintett érdekeltek között konzultáció vagy tárgyalás útján kötött megállapodás szerint lehet anyagi és nem anyagi természetű (pl. biztonságos munkakörülményeket kínáló, helyi munkalehetőségek megteremtése; elkötelezettség a helyben történő beszerzés iránt; a jövedelemtermelés lehetőségeinek diverzifikálása; kapacitásfejlesztés; technológiaátadás; a helyi infrastruktúra fejlesztése; jobb hozzáférés a hitelekhez és a piacokhoz, különösen kis- és középvállalkozások esetén; a környezetvédelmi szolgáltatásokért nyújtott kifizetések; a bevétel felosztása; vagyongazdálkodási alapok létrehozása). (Lásd a 4. keretes írást az érdekeltek bevonásának a közös értékek optimalizálásában betöltött szerepéről.)

Az előnyök megosztása a projekt minden fázisában releváns, de különösen az építkezés, a műveletek és a bezárás során.

- Optimalizálhatók-e a művelet pozitív aspektusai az érdekeltek számára?

18. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „4. lépés: E. Egyértelmű és funkcionális folyamatok létrehozása a káros hatások orvoslására” című részt.

19. A **restitúció** az eredeti állapot helyreállítását jelenti az érintett fél vonatkozásában, pl. a szabadság, az emberi jogok, az identitás, a családi élet és az állampolgárság helyreállítását, az eredeti lakhelyre való visszatérést, a munkaviszony vagy tulajdonjog helyreállítását; a **rehabilitáció** jelentése a föld, a víz és a levegő minőségének helyreállítása, valamint az egészség és a mozgási szabadság visszanyerése egy balesetet vagy betegséget követően; a **kártérítés** lehet pénzügyi vagy nem pénzügyi természetű, de egyenlőnek kell lennie a hátrányosan érintett fél által elszenvedett veszteség mértékével (a veszteség e körben lehet fizikai sérülés vagy mentális ártalom, lehetőségek, munkahely, oktatási vagy szociális juttatások elvesztése, anyagi kár, bevételkiesés (ideértve a keresőképeség elvesztését is), erkölcsi kár, jogi vagy szakértői segítség igénybevétele, gyógyszerek vásárlása, orvosi ellátás, illetve pszichológiai vagy szociális segítségnyújtás kapcsán felmerült költségek); az **elégtétel** körébe tartozó orvoslási módok pedig a jogsértés folytatásának megakadályozását célzó, hatékony intézkedések, nyilvános bocsánatkérés, az áldozatokról való megemlékezés és tiszteletadás, a potenciális jogsértések jelentése és közzététele és a büntető jellegű intézkedések.

4. keretes írás **A közös értékek optimalizálása az érdekeltek bevonása révén**

A káros hatások elkerülése és kezelése mellett az érdekeltek bevonása során az értékek optimalizálására¹ is törekedni kell, a vállalat üzleti érdekeinek, valamint a közösség szükségleteinek és prioritásainak összehangolása révén. A gyakorlatban ez az alábbi módokon valósulhat meg:

- A vállalat befektethet egy egészségügyi programba a helyi közösségekben elterjedt, a munkavállalókat is fenyegető fertőző betegségek, pl. a malária, a HIV vagy a tuberkulózis megelőzésére és kezelésére.
- A vállalat egy „win-win” helyi beszerzési stratégia részeként segíthet a helyi vállalatoknak abban, hogy a nyersanyag-kitermelő tevékenység versenyképes és hatékony beszállítóivá váljanak.
- Kettős célú közlekedési infrastruktúra kiépítése révén, ami mind a vállalat, mind az érdekeltek számára előnyös, pl. a köz számára hozzáférhetőbb infrastruktúrába történő befektetés elhatárolása.

A közös értékekre vonatkozó kezdeményezések előnyösek az érdekeltek számára, de egyúttal üzleti kényszer is lehet.²

Az érdekeltek bevonása megkönnyítheti a közös értékekre vonatkozó kezdeményezéseket és segíthet leküzdeni néhány kapcsolódó kihívást az alábbiak intézkedések révén:

- Részletesebb információk gyűjtése arra nézve, hogy mely területen lehetne értéket teremteni az érdekeltek számára.
- A közös érték lehetséges előnyeinek azonosítása és kommunikálása a felső vezetés számára, a nem megfelelő szervezeti struktúrák és magatartás leküzdése érdekében.
- Hozzájárulás a közös érték előnyeinek méréséhez az érdekeltek visszajelzéseinek gyűjtésével.

1. A nyersanyag-kitermelő vállalatok számára a közös értékteremtés három szintje a következő:

- Termékek és piacok újragondolása (a nyersanyag-kitermelési tevékenység által létrehozott köztes termékek (pl. villamos energia, öntözővíz) helyi piacának kiépítése).
- A termelékenység újradefiniálása az értékláncokban (a helyi munkaerő képességeinek javítása; a beszállítók megerősítése az értékláncban; a helyi katasztrófákra és vészhelyzetekre való felkészültség, reakció és rehabilitációs képességek növelése; a tevékenység során használt víz, energia és egyéb erőforrások hasznosítási hatékonyságának javítása).
- Támogató helyi környezet kialakítása (a nyersanyag-kitermelő ágazatokat támogató helyi klaszter fejlesztése; befektetés a közös infrastrukturális és logisztikai hálózatokba; együttműködés a kormánnyal és más érdekeltekkel a közösségi infrastruktúra kiépítésében; aktív szerepvállalás a széleskörű gazdasági és közösségi fejlesztésben; a helyi és nemzeti irányítási kapacitás fejlesztése).

Forrás: Shared Value Initiative & FSG: Extracting with Purpose: Creating Shared Value in the Oil and Gas and Mining Sectors' Companies and Communities [Célhoz kötött nyersanyag-kitermelés: A kőolaj-, földgáz- és bányászati ágazatban működő társaságok és a közösségek közös értékeinek megteremtése] (2014), 2. rész, <http://sharedvalue.org/extracting-purpose>.

2. Lásd IFC: *Strategic Community Investment: A Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets* [Stratégiai célú közösségi beruházások: Kézikönyv a fejlődő piacokon működő vállalatok részére] (2010), 2.1. táblázat, www.ifc.org/tops/wccn/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/ifc+sustainability/learning+and+adapting/knowledge+products/publications/publications_handbook_communityinvestment/wci_1319576907570.

C. A legjobb gyakorlatok azonosítása és alkalmazása

A kellő gondosság célja:

Ha a bevonást célzó intézkedéseket nem igazítják a vállalat céljaihoz, közönségének jellemzőihez és szempontjaihoz, akkor lehet, hogy azok nem lesznek hatékonyak, sőt, bizonyos érdekelteket veszélybe is sodorhatnak. A megfelelő kérdések feltevése a bevonást célzó intézkedések megtervezésekor felfedheti a bevonással kapcsolatos lehetséges kihívásokat (például kapacitásproblémákat, adatvédelmi kihívásokat), amelyek megfelelő reakciókat igényelnek.²⁰

➡ A szükséges bevonási módok meghatározása után azokat úgy kell megtervezni, hogy azok megfeleljenek az adott környezetnek és a közönségnek, és tükrözzék a bevált gyakorlatokat. Az érdekeltekkel folytatott konzultáció hasznos lehet a megfelelő módszerek meghatározásában. Az útmutatóként szolgáló kérdéseket és bevált gyakorlatokat a 6. táblázat tartalmazza.

6. táblázat A bevonást célzó intézkedések legjobb gyakorlatainak azonosítása és alkalmazása

A megfontolandó kérdések	A legjobb gyakorlatok
Információmegosztás	
Mik az információmegosztás céljai? Ki a közönség?	Minden lényeges információt időben meg kell osztani.
Hogyan férhet hozzá a közönség az információkhoz?	A célközönségnek képesnek kell lennie az információhoz való hozzáférésre és annak megértésére.
Mi jellemző a hallgatóságra kapacitások (nyelv, műveltség, műszaki kompetencia) tekintetében?	A lényeges információkat, különösen a káros hatások kockázatával kapcsolatos tájékoztatást írásban kell átadni, hogy a közösség tagjai megoszthassák azt az általuk választott szakértőkkel.
Felmerülnek adatvédelmi kérdések?	Az információknak pontosnak és objektíveknek kell lenniük, és magyarázattal kell ellátni a bizonytalan adatokat.
Érzékeny jellegű információról van szó?	Az információk közzétele nem sértheti az adatvédelmi előírásokat, és nem veszélyeztetheti az érdekelteket (például biztonsági kockázatnak, vagy a megtorlás kockázatának ellenséges vagy elnyomó környezetben).
A jelzések alapján mit tartanak az érdekeltek fontosnak és hasznosnak az információ tartalma és az információ megosztásának módszerei szempontjából?	Az információk átadását követően magukkal az érdekeltekkel kell konzultálni annak meghatározásához, hogy mely információk és milyen formában a leghasznosabbak a számukra, az információs fásultság elkerülése végett.
Milyen más bevonási módszereket kell használni az információmegosztással együtt?	Az információmegosztást általában más bevonási módokkal (pl. konzultáció) együtt kell alkalmazni.

20. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „4. lépés: D. A bevonással kapcsolatos külső kihívások azonosítása, és az azokra való reagálás”.

6. táblázat A bevonást célzó intézkedések legjobb gyakorlatainak azonosítása és alkalmazása (folyt.)

A megfontolandó kérdések	A legjobb gyakorlatok
Konzultáció/tanulás	
Mi a konzultáció célja? Kikkel kell konzultálni? Megbízható a forrás? Megértik a konzultáció célját? Kaptak tájékoztatást az adataik felhasználásáról, illetve (szükség esetén) adataik védelmének módjáról? Jelent-e kockázatot az érdekelt számára a konzultáció?	A konzultáció konkrét célját világossá kell tenni, illetve a konzultációban való részvételnek előzetes tájékoztatáson alapulónak és önkéntesnek kell lennie. A konzultáció során összegyűjtött információkat ellenőrizni kell. Az összegyűjtött adatok felhasználásáról tájékoztatni kell az adatok szolgáltatóit. Az adatok felhasználása nem sértheti az adatvédelmi rendelkezéseket, és nem teheti ki kockázatnak az érdekelteket (például biztonsági kockázatnak, vagy a megtorlás veszélyének ellenséges vagy elnyomó környezetben).
Tárgyalás	
Mi a tárgyalás célja? Egyértelműen meghatározták, hogy miről folytatnak tárgyalásokat, és miről nem? Kinek kell tárgyalóasztalhoz ülnie? Minden fél rendelkezésére bocsátották a lényeges információkat? Világosan meghatározták a tárgyalás feltételeit és elfogadták azokat? Világosan meghatározták, mi minősül „megállapodás”-nak? Készült a tárgyaláshoz napirend és eljárási szabályzat az érdekeltekkel konzultálva? Melyek a tárgyalások lényeges jogi követelményei (például bizonyos csoportok beleegyezésének megszerzése)? Milyen a tárgyalás helyszínének fizikai elrendezése? A tárgyalóasztalhoz ülő felek milyen kapacitásokkal rendelkeznek? Jelent-e valamilyen kockázatot a tárgyalás az érdekeltek számára? Feljegyzik-e a tárgyalások eredményét, és ez igényli-e az érdekeltek jóváhagyását? Lehetséges-e megfélemlítés vagy erőszak az ellentétes érdekű felek között?	A tárgyalásokra vonatkozó szabályokat és annak menetét illetően a feleknek előzetesen kölcsönösen meg kell állapodnia, és ezeknek meg kell felelnie minden vonatkozó jogi kötelezettségnek. A tárgyalásoknak méltányos feltételek mellett kell zajlania. Szükség szerint támogatást kell nyújtani annak érdekében, hogy az érdekeltek megfelelően képviselhessék nézőpontjukat és érdekeiket. Valamennyi érintett félnek részt kell vennie a tárgyalásokon. A tárgyalási folyamatokat, beleértve a felvetett ötleteket, kérdéseket és aggályokat, a lehető legteljesebb mértékben dokumentálni kell. A végleges megállapodásokat és a még lezáratlan kérdéseket rögzíteni kell, és azokat a bevonást célzó intézkedés során jelenlévőknek ellenőrizniük és hitelesíteniük kell. Az erőszak veszélyének fennállása esetén a veszélyeztetettekkel konzultálni kell a lehetséges megelőző intézkedésekkel kapcsolatban, hogy a részvételükhöz szükséges feltételek biztosítva legyenek. A tárgyalást mindenképpen el kell halasztani mindaddig, amíg azon minden érintett fél szabadon, megtorlástól való félelem, vagy kényszerítés nélkül részt vehet.
Hozzájárulás	
A hozzájárulás vállalattal általi megszerzése jogi, működési vagy belső szabályzati követelmény? Mely tevékenységekhez van szükség hozzájárulásra? Kinek a hozzájárulását kell megszerezni? Mikor kell hozzájárulást kérni? Mit jelent a „hozzájárulás” fogalma a vállalat, és mit a hozzájárulás megadására jogosultak számára? Hogyan néz ki a beleegyezés egyértelmű hiánya? Abban az esetben, ha megadják a hozzájárulást, azt milyen feltételekhez kötik, és milyen feltételekkel vonható vissza? Milyen kockázatokkal jár a jogosultakra vagy a tevékenységre nézve a hozzájárulás nélküli eljárás?	Az érintett jogosultaknak világos meg kell határozniuk, hogy ki adhatja meg a hozzájárulást, mi minősül hozzájárulásnak és mi minősül a hozzájárulás hiányának. A hozzájárulást önkéntesen és a megfelelő tájékoztatás birtokában kell megadni, és megfelelő időben kell kérni. Egyértelműen meg kell határozni, hogy mihez adják a hozzájárulást, és meg kell újítani a hozzájárulás igénylésének folyamatát, ha szükséges. A hozzájárulás megadásának és visszavonásának feltételeit világosan meg kell határozni. A bevonási folyamatokat, beleértve a felvetett ötleteket, kérdéseket és aggályokat, a lehető legnagyobb mértékben dokumentálni kell. A végleges megállapodásokat és a még lezáratlan kérdéseket rögzíteni kell, és azokat a bevonást célzó intézkedés során jelenlévőknek ellenőrizniük és hitelesíteniük kell.

6. táblázat **A bevonást célzó intézkedések legjobb gyakorlatainak azonosítása és alkalmazása**
(folyt.)

A megfontolandó kérdések	A legjobb gyakorlatok
A kötelezettségvállalások végrehajtása	
Mi a kötelezettségvállalások alapja? Milyen határidők vannak a kötelezettségvállalások végrehajtására? Milyen erőforrások szükségesek? Mik a szinergielemények (például helyi munkalehetőségek)? Mik a közösség elvárásai a kötelezettségvállalásokkal kapcsolatban? Van ellentmondás az elvárások, a kommunikáció és a tényleges előrehaladás között? Hogyan öntik hivatalos formába a kötelezettségvállalásokat?	Amennyire csak lehetséges, a határidőknek és a egyezniük kell azzal, amiről a vállalat az érdekeltekkel megállapodott, vagy amit kezdetben ígért. Az elvárásokban tapasztalható eltérésekkel a lehető leghamarabb foglalkozni kell. A szinergiákat a közösség fejlesztése tekintetében optimalizálni kell. A bevonási folyamatokat, beleértve a felvetett ötleteket, a lehető legnagyobb mértékben dokumentálni kell. A kötelezettségvállalást tartalmazó megállapodásokat hivatalos formába kell önteni, nyomon kell követni és be kell számolni róluk.¹
A káros hatások kezelése	
Milyen jogi kötelezettségek állnak fenn a káros hatások kezelése tekintetében? Mit tud biztosítani a vállalat? Melyek az érdekeltek elvárásai vagy preferenciái? A káros hatások kollektívak vagy egyéni? A hatások kezeléséért vállalt felelősség tekintetében a vállalat osztozik egy másik szereplővel (kormány, üzleti partner)? A reakció mely formája a legmegfelelőbb a káros hatások kezelésére? Mi a különféle válaszreakciók kockázata? Hogyan lehet meghatározni a reakciókkal való elégedettséget?	A lehetséges káros hatásokkal kapcsolatos orvoslási intézkedéseknek lehetőség szerint kezelniük kell magát az okozott kárt és annak kiváltó okát is, méghozzá kellő időben és átlátható módon. Ugyanígy tiszteltetben kell tartani a mérsékléssel és az orvoslással kapcsolatos jogi kötelezettségeket is, és az orvoslás feltételeinek legalább az orvoslásra vonatkozó nemzetközi iránymutatásoknak meg kell felelniük (ha vannak ilyenek). Az orvoslást célzó intézkedések eredményeként az érdekelteknek az eredetivel legalább azonos, vagy jobb helyzetbe kell kerülniük. Az érdekelteket be kell vonni a káros hatások kezeléséről szóló döntésekbe és a kárfelmérésbe.² A károk orvoslásának és mérséklésének kulturálisan megfelelőnek kell lennie, és mérlegelni kell az orvoslás különféle formáinak kockázatait és előnyeit.³ A bevonási folyamatokat, beleértve a felvetett ötleteket, kérdéseket és aggályokat, a lehető legnagyobb mértékben dokumentálni kell. A végleges megállapodásokat és a még lezáratlan kérdéseket rögzíteni kell, és azokat a bevonást célzó intézkedés során jelenlévőknek ellenőrizniük és hitelesíteniük kell. Az ilyen megállapodások nem zárhatják ki a bírósági vagy bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusokhoz való hozzáférést (például joglemondás útján). Értékelní kell a káros hatások kezelésével kapcsolatos elégedettséget.

6. táblázat **A bevonást célzó intézkedések legjobb gyakorlatainak azonosítása és alkalmazása**
(folyt.)

A megfontolandó kérdések	A legjobb gyakorlatok
Előnyök megosztása	
Milyen előnyökkel járhat a tevékenység az érdekelték számára? Hogy lehet ezeket az előnyöket optimalizálni?	Törekedni kell annak meghatározására, hogy milyen lehetőségek vannak az előnyök optimalizálására.
Mely érdekeltnek származik ebből előnye? Kik nem részesülnek ezekből az előnyökből?	Törekedni kell annak biztosítására, hogy a tevékenységek összhangban legyenek a kormány és a tevékenységnek helyet adó közösség fejlesztési prioritásaival és társadalmi célkitűzéseivel, valamint a férfiak és nők eltérő prioritásainak figyelembevételére.
Melyek az érintett kormány és közösség fejlesztési prioritásai és társadalmi célkitűzései?	
Mit határoztak meg az érdekelték az előnyök szempontjából prioritásként?	Az előnyöket a konzultációs folyamat és a hatásvizsgálatok alapján kell megosztani oly módon, hogy az ne kedvezzen tisztességtelenül bizonyos csoportoknak, de segítse elő az igazságos és fenntartható társadalmi fejlődést.
Melyek a lehetséges kockázatok az előnyökkel kapcsolatban (pl. az előnyök méltánytalansága, vagy negatív társadalmi változások kiváltása)?	

1. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „5. lépés: Az utánkövetés biztosítása” című fejezetet.
2. A káros hatások kezelése számos formában megtörténhet, lehet például bocsánatkérés, restitúció, rehabilitáció, pénzügyi vagy nem pénzügyi kártérítés és büntető jellegű szankciók, valamint a kár megelőzése, például a megismétlődés megakadályozását célzó ideiglenes vagy biztosítéki intézkedések révén. Általánosságban véve, a kártérítésnek minden releváns veszteséget fedeznie kell. A károk felmérése azonban bonyolult folyamat az érdekelt felek bevonásán belül, és általában jogi eljárások tárgyát képezi, és mint ilyen, nem tartozik ezen Iránymutatás hatálya alá. További forrásokért lásd Martin Beristain, Carlos: *El derecho a la reparación en los conflictos socioambientales: Experiencias, aprendizajes y desafíos prácticos* (2010), Bilbao, Hegoa, <http://publ.hegoa.efaber.net/publications/234>.
3. Az őslakosokra vonatkozó orvoslási eljárásokkal kapcsolatos további iránymutatásért lásd: Doyle, C. (szerk.): *Business and Human Rights: Indigenous Peoples' Experiences with Access to Remedy. Case studies from Africa, Asia and Latin America* [Üzleti és emberi jogok: Az őslakosok tapasztalatai az orvoslási lehetőségek hozzáférhetőségét illetően. Esettanulmányok Afrikából, Ázsiából és Latin-Amerikából] (2015), Chiang Mai, Madrid, Copenhagen: AIPP, Almaciga, IWGLA, www.iwglia.org/iwglia_files_publications_files/0713_Access_to_Remedies_for_gh.pdf.

D. A bevonással kapcsolatos külső kihívások azonosítása, és az azokra való reagálás

A kellő gondosság célja:

A külső kihívások proaktív azonosítása és a kezelésükre vonatkozó stratégiák kidolgozása biztosítja az érdekelték bevonását célzó intézkedések hatékonyságát és a bevonással járó lehetséges kockázatok vagy problémák előrelátását és elkerülését ahelyett, hogy a vállalat utólag reagálna azokra.

➡ Meg kell határozni az érdekelték bevonásával kapcsolatos, a helyi és működési környezetből fakadó, konkrét külső kihívásokat. A kihívásokra adott válaszlépési stratégiákat már a tevékenység tervezési szakaszában ki kell dolgozni, amiket aztán változó körülmények és az érdekeltéktől kapott visszajelzések fényében felül kell vizsgálni.

A gyakori kihívások és a válaszlépési stratégiák felsorolását a 7. táblázat tartalmazza.

7. táblázat Az érdekeltek érdemi bevonása során felmerülő tipikus kihívásokra adott válaszok

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
Társadalmi vagy kulturális normák	A társadalmi vagy kulturális normák, illetve gyakorlatok megakadályozhatják egy közösség adott tagjainak vagy csoportjainak a bevonást célzó intézkedésekben való részvételét. Például egyes kultúrákban előfordulhat, hogy a nők nem vehetnek részt fontos közösségi döntéshozatali folyamatokban. Bizonyos esetekben egy vallási felekezethez, egy adott etnikumhoz vagy kaszthoz tartozás miatt bizonyos személyek ki lehetnek zárva a találkozókon vagy döntéshozatali folyamatokban való részvételből. A fiatalok bizonyos kultúrákban ki lehetnek zárva az együttműködésből.	Az egyes csoportoknak külön megbeszéléseket kell szervezni, hogy a marginalizált vagy potenciálisan veszélyeztetett csoportok (pl. etnikai kisebbségek, alsóbb kaszthoz tartozó csoportok) is esélyt kapjanak a részvételre. Ha lehetséges, biztosítson külön fórumot a nők számára a bevonásban való részvételhez, és gondoskodjon arról, hogy a bevonási csoportban nők is szerepeljenek. Lépjen kapcsolatba ifjúsági szervezetekkel és iskolákkal, beszéljen velük a fiatalok szempontjából releváns hatásokról, például a munka- és készség szintű képzési lehetőségekről. Gondoskodni kell arról, hogy a bevonás illeszkedjen a helyi kulturális megfontolásokhoz.
Hatalmi viszonyok	A helyi hatalmi viszonyokra befolyással bíró személyek dominálhatják a kívülállókkal való találkozókat, vagy olyan kényszerítő légkört teremthetnek, ami akadályozza az érdemi és inkluzív együttműködést. A bevonást célzó intézkedések veszélyeztethetnek egyes érdekelt feleket (pl. emberi jogi jogvédőket, a közösség vagy a munkavállalók képviselőit és vezetőit).	Érdemes személyes, négy szemközti találkozókat szervezni egyes emberekkel, hogy azokat ne gátolja a véleményük kifejtésében a helyi hatalmasságok vagy befolyásos emberek jelenléte. Titoktartási szabályzatot kell életbe léptetni, és biztosítani kell az embereket, hogy az általuk szolgáltatott információkat anonimizálják, és adataik védelme érdekében bizalmasan kezelik. Érdemes névtelen szavazási eljárást tartani, vagy küldni a kiemelten érzékeny adatok írásban való rögzítését. Ha fennáll annak a veszélye, hogy a bevonás veszélynek tenne ki bizonyos érdekeltet, érdemes megfontolni harmadik felekkel, így például civil szervezetekkel vagy az adott érdekelt csoporttal korábban már dolgozott személyekkel konzultálni a lehetséges lépésekről. Az érdekelt és a nyersanyag-kitermelő vállalatok között erősen kiegyensúlyozatlan lehet az erőviszony, ezért erőfeszítéseket kell tenni az erőviszonyok kiegyenlítésére a kifejezetten ellenséges bevonási helyzetek elkerülése érdekében (pl. figyelni kell arra, hogy a tárgyalás helyszíne és berendezése kényelmes legyen az érdekelt(ek) számára).
Logisztikai korlátok	Az elszigeteltség, a barátságtalan terepviszonyok és a rossz közlekedési infrastruktúra megnehezítheti egyes érdekelt számára a részvételt a bevonást célzó intézkedésekben. A rossz kommunikációs hálózatok szintén akadályozhatják a részvételt. A fiatalok/idősek, a rossz egészségi állapotban lévők vagy fogyatékkal élők akadályokba ütközhetnek a bevonást célzó folyamatokban való részvétel során.	A megbeszéléseket olyan helyeken kell tartani, ahol az emberek általában nyilvános találkozókra össze szoktak gyűlni, vagy ami közlekedési szempontból könnyen megközelíthető. A távoli vagy elszigetelt térségben élők megbeszéléseken vagy más, a bevonást célzó intézkedésekben való részvételének biztosítása érdekében gondoskodni kell a személyszállításról, vagy más, megfelelő intézkedést kell tenni (pl. betelefonálás rádióműsorok igénybevétele). Fel kell rá készülni, hogy bizonyos csoportokkal (pl. idősekkel/fiatlokkal, rossz egészségi állapotú vagy fogyatékkal élő személyekkel) a számukra megfelelő időben és helyen történő találkozáshoz elkerülhetetlen az utazás. Fontos a rugalmasság és extra idő biztosítása a bevonásra abban az esetben, ha a rossz egészségi állapot vagy egyéb tényezők megkövetelik a megbeszélések átütemezését.

7. táblázat **Az érdekeltek érdemi bevonása során felmerülő kihívásokra adott válaszok** *(folyt.)*

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
Társadalmi-gazdasági korlátok	Előfordulhat, hogy egyes emberek nem engedhetik meg maguknak a közlekedési költségeket, vagy nem tudnak szabadságot kivenni a megbeszéléseken vagy konzultációkon való részvételre. Szintén előfordulhat, hogy az érdekeltek nem tudnak írni és olvasni, vagy alacsony az iskolai végzettségük.	A bevonást úgy kell megtervezni, hogy arra a különböző érdekeltek időbeosztásának megfelelő időpontokban és helyeken kerüljön sor. Például, ha egy vállalat szegény gazdálkodókkal kíván kapcsolatba lépni, akkor nincs értelme a betakarításkor munkaidőben megbeszéléseket szervezni. Gondoskodni kell a közlekedésről, vagy meg kell téríteni az utazási költségeket a megbeszéléseken való részvétel érdekében. Ajánlott egyszerűen, nem szaknyelven kommunikálni, hogy a mondanivalót az alacsony képzettségűek is megértsék, illetve a projektre vonatkozó tájékoztatást többféle médium, például prospektusok, képek és térképek útján közölni. A fontos információkat többször el kell ismételni annak érdekében, hogy azt az érdekeltek megértsék.
Jogszabályi követelmények és elnyomó rendszerek¹	Bizonyos esetekben a helyi jogszabályok vagy a gyakorlat ellentétes lehet a vállalati szabályzatokkal vagy a nemzetközi normákkal.	Egyértelműen és széles körben kell kommunikálni a vállalat elkötelezettségét az irányelvekben megfogalmazottak szerinti, nemzetközileg elismert emberi jogok tiszteletben tartása iránt. Ha a helyi jogszabályok és a vállalati normák, szabályzatok között ellentmondás van, egyértelműen közölni, és előzetesen (még a tevékenység megkezdését megelőzően) egyeztetni kell a szükségleteket és elvárásokat.² A kormányokat ösztönözni kell saját emberi jogi kötelezettségeik betartására, különösen ott, ahol közvetlen kapcsolatban állnak a vállalat tevékenységével. Kerülendő az emberi jogi jogvédők kriminalizálása vagy a bűnüldöző szervek igénybevétele békés tiltakozások, vagy a projekttel szembeni ellenállás egyéb formáinak elfojtására. Megfontolandó az olyan környezettől való távolmaradás, illetve az onnan való kivonulás, ahol az emberi jogok tiszteletben tartása nem biztosítható.
Kapacitáskorlátok³	Előfordulhat, hogy a helyi önkormányzati hivataloknak vagy a hagyományos vezetőknek nem volt előzetes tapasztalatuk egy nagy nyersanyag-kitermelési projekt bevonási műveleteiben való részvételről, és kapacitásfejlesztésre van szükségük. Előfordulhat az is, hogy segítséget kérnek a közösségi konzultációs vagy bevonási folyamat összehangolásából eredő további terhek vagy nyomás kezeléséhez.	Vegye figyelembe a csoport kapacitását, és végezze el a szükséges kiigazításokat az információszolgáltatás, a csoportokkal folytatott konzultáció vagy a tárgyalások során (pl. képzésen, külső támogatáson keresztül stb.). Adjon közvetlen támogatást, vagy nyújtson támogatást más ügynökségeken, például ágazati nemzeti és globális szakszervezeteken vagy nem kormányzati szervezeteken keresztül a kapacitásfejlesztés érdekében.

7. táblázat Az érdekelték érdemi bevonása során felmerülő kihívásokra adott válaszok (folyt.)

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
Ellentétes érdekek és elvárások az érdekelték körében	A vállalatok a bevonást célzó intézkedések során a projektből származó hasznok elosztása tekintetében előnyben részesíthetnek egy csoportot a másikkal szemben, vagy úgy tűnhet, hogy így tesznek. A különböző érdekelti csoportok igényei, kívánságai vagy elvárásai egymással versenghetnek, vagy akár teljesen ellentétesek is lehetnek; vagyis előfordulhat, hogy az érdekelték között nincs egyetértés a kérdésekben.	Mérlegelni kell a bevonás keretétől szolgáló körülményeket, ideértve az érdekelti csoportok között és az egyes csoportokon belüli, már meglévő kapcsolatokat, és érdemes a bevonás során inkluzív megközelítést alkalmazni. Egyértelművé kell tenni az előnyök elosztásának kritériumait és folyamatát, meg kell érteni az ellentétes csoportok érdekeit és elvárásait, átláthatónak kell lennie a döntéshozatalnak, és az elégedetlen csoportoknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy aggályaikat objektív, az orvoslást célzó folyamatok során mérlegelésre bocsássák.⁴ Lehetséges semleges közvetítő (mediátor) segítségét kérni; az ilyen közvetítő szerepe nem az, hogy konszenzust teremtsen a felek között, hanem annak elérése, hogy mindkét fél világosan és elfogulatlanul megértse, mi szolgálja leginkább az érdekeiket, illetve, hogy megkönnyítse a különböző érdekelték közötti, együttműködésen alapuló döntéshozatalt. Minden érdekelti véleményt meg kell hallgatni, és a lehető legteljesebb mértékben válaszolni kell rá. Az eltérő vélemények figyelmen kívül hagyása nélkül az érdekeltéket rangsorolni kell aszerint, kik a projekt által leginkább, és kik a legkevésbé érintettek.
Az érdekelték vagy más csoportok rosszhiszeműsége	Bizonyos csoportok vagy érdekelték megpróbálhatják kihasználni az érdekelték bevonásának célzó folyamatot (például, ha már ismert, hogy a bányakoncesszió területe körül áttelepítésre kerül sor, egyes, nem a közösséghez tartozó egyének hevenyészett kunyhókat építhetnek az áttelepítéssel érintett területre, és kártérítést is követelhetnek).	Tisztázni kell, hogy mit jelent a jóhiszemű bevonás fogalma a vállalat saját intézkedéseire vonatkozóan, valamint, hogy mit vár a vállalat ezért cserébe, ügyelve arra, hogy pusztán a támogatás vagy a vállalat által javasolt intézkedések elfogadásának hiányát ne tekintsek „rosszhiszeműség”-nek. Konzultálni kell a helyi közösséggel, és szilárd tudásbázist kell kiépíteni már az érdekeltékekkel való kapcsolatfelvétel előtt. Ismertetni kell a hatásvizsgálat megállapításait és azokat a folyamatokat, amelyek révén a hatásokat kezelni fogják. Átlátható és tisztességes panaszkezelési mechanizmust kell kialakítani, ami lehetővé teszi valamennyi fél meghallgatását és a problémák objektív megoldását.
Erőszak és ellenállás	Az érdekelték vagy a civil társadalom aktívan kampányolnak a vállalat vagy a projekt ellen. Egyes érdekelték erőszakot alkalmaznak, hogy kifejezzék a vállalattal vagy a projekttel való elégedetlenségüket.	Érdemes átgondolni, milyen ok húzódik meg az ellenállás mögött ahelyett, hogy jogi lépéseket a tennének a közösség tagjaival szemben, mert ez csak tovább súlyosbíthatja a helyzetet, és hozzájárulhat az erőszakmentes jogvédők kriminalizálásához. Kerülni kell az ilyen csoportok munkáját megkérdőjelező nyilvános nyilatkozatokat, vagy hibáztatásokat a projekt feltételezett késedelméért vagy egyéb megzavarásáért. A biztonsági óvintézkedések végrehajtása során mindig kerüldendők az erőszakos válaszlépések. A biztonsági személyzet szerződötése és irányítása során be kell tartani A biztonságra és emberi jogokra vonatkozó önkéntes alapelveket. Javasolt a projektet ellenző csoportokkal való kapcsolatfelvétel, és a jóhiszemű együttműködésre való rendszeres, ismétlődő felhívások. Ha az ellenállás széles körben elterjedt, nem téves információkon vagy elfogultságon alapul, és az érdemi bevonásra tett kísérletek ellenére is folyamatosan jelen van, a vállalatnak érdemes mérlegelnie a tevékenység folytatásával járó kockázatokat.

7. táblázat Az érdekeltek érdemi bevonása során felmerülő kihívásokra adott válaszok (folyt.)

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
Az érdekeltek elégtelen bevonásából fakadó, örökölt problémák	Az érdekelteknek az adott helyszínen korábban tevékenységet végzők általi bevonásának elégtelensége, vagy közösség tagjainak a nyersanyag-kitermelő tevékenységgel kapcsolatos rossz tapasztalatai komoly kihívás elé állítják az új gazdasági szereplőt.	Az ilyen jellegű problémákat a környezet megértésének keretében azonosítani kell már az első belépési ponttól kezdve, és ha szükséges, fel kell mérni az örökölt problémákat a projekt melletti elköteleződés és pénzügyi források befektetése előtt. Egyértelműen kommunikálni kell a vállalat és a korábbi üzemeltetők közötti kapcsolatot. Előzetesen fel kell mérni a korábbi bevonás (vagy annak hiánya) miatt észlelt problémákat. Kezelní kell az elődöktől örökölt azon káros hatásokat, amiknek kialakulásához a vállalat továbbra is hozzájárul (például a tevékenység melléktermékének a közösség vízkészletébe jutása az előd által nem megfelelően kijelölt vízgyűjtő terület miatt). Javasolt tisztázni, mit lehet tenni a továbbiakban, milyen problémákról lehet tárgyalni, van-e lehetőség kezelni a múltbeli tevékenységek káros hatásait, miben különbözik a vezetőség és a vállalat bevonási stratégiája az elődöktől. Emberi jogi hatások felmerülése esetén, ha más orvoslási mód nem áll rendelkezésre, a felvásárló vállalatnak magának kell orvoslást nyújtania, illetve azt lehetővé kell tennie vagy támogatnia kell annyiban, amennyiben saját maga is hozzájárult az előd által okozott hatáshoz.
Az elvárások és a valóság közötti eltérés⁵	Az érdekeltek nincsenek tisztában a nyersanyag-kitermelő tevékenység működési és pénzügyi tulajdonságaival, ezért túlzott elvárásokat támasztanak a projekt által nyújtandó pénzügyi és fejlesztési hozzájárulás tekintetében. Ez egy különösen szembeszökő probléma a kutatóvállalatok esetében, amikre úgy tekinthetnek, mint tényleges bányászati tevékenységet végző vállalatokra, noha ezen vállalatoknál bizonyos erőforrások hiányozhatnak, és általában nem találnak üzleti szempontból értékes ásványkészletet.	A bevonás során ösztönözni kell az érdekelteket, hogy osszák meg az elvárásaikat, és hasonlóképpen meg kell osztani a vállalat tevékenységeivel kapcsolatos elvárásait, hogy azonosítható legyen bármely esetleges eltérés ezek között, és minden fél biztosan megértse a másik álláspontját. A működés és a kötelezettségvállalások átláthatósága szintén hasznos lehet az elvárások kezelése során. Például a szerződések közzététele, valamint a bevételeket és a befizetett adókat érintő jelentések elősegíthetik, hogy az érdekeltek reális képet kapjanak a tevékenység pénzügyi vonatkozásairól. Biztosítani kell a szükséges támogatást az érdekelteknek, hogy megértsék a projekt működési realitásait.⁶
Elitizmus	Az érdekelt felek képviselői a saját érdekükben járnak el, és nem képviselik az őket megbízók véleményét vagy legjobb érdekeit.	Megállapodások tárgyalásakor, kötelezettségvállalások végrehajtása vagy orvoslás nyújtása során az érdekelti csoport egészének értékét és érdekeit kell figyelembe venni. Ha a vállalat figyelmeztető jeleket azonosított az érdekeltek által választott képviselők tekintetében, alaposabb konzultációt kell folytatniuk az érdekelti csoportokkal a további lépések meghatározása érdekében.⁷

- Számos eszköz nyújt útmutatást a magas kockázatú vagy konfliktusokkal terhelt övezetekben való működéshez szükséges erőforrások típusairól. Ilyen eszközök: OECD: OECD Risk Awareness Tool for Multinational Enterprises in Weak Governance Zones [Kockázatazonosítási eszközök gyenge kormányzati zónákban multinacionális vállalatok számára] (2006), www.oecd.org/dataoecd/10/3/36885821.pdf; IPIECA: Guide to operating in areas of conflict for the oil and gas industry [Útmutató a kőolaj- és földgázipari szereplők számára a konfliktusokkal terhelt övezetekben történő működéshez] (2008), www.ipieca.org/publication/guide-operating-areas-conflict-oil-and-gas-industry.
- Lásd: „Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetőség részére”, „Az érdekeltek bevonásával kapcsolatos kérdések figyelembevétele az üzleti kapcsolat kialakításakor”.
- Bővebb információért lásd: „Ajánlások a helyszíni személyzet számára”, „3. lépés: C. A szükséges támogatás és tájékoztatás biztosítása az érdekeltek számára a nézőpontjuk és érdekeik megfelelő képviseletéhez” című részt.
- Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” című rész „4. lépés: E. Egyértelmű és funkcionális folyamatok létrehozása a káros hatások orvoslására”.
- Az elvárások megértése különösen fontos egy projekt kutatási fázisában, mivel a legtöbb kutatási tevékenység nem vezet üzleti szempontból életképes nyersanyag-kitermelő tevékenységhez. Ráadásul, ha a kutatási projekt valóban ásványkincselőhelyet tár fel, a felfedezést valós kitermelési tevékenységre váltó vállalat már kész elvárásokkal fog szembesülni, amikkel tisztában kell lennie.
- Lásd: „Ajánlások a helyszíni személyzet számára”, „3. lépés: C. A szükséges támogatás és tájékoztatás biztosítása az érdekeltek számára a nézőpontjuk és érdekeik megfelelő képviseletéhez” című részt.
- Lásd: „Ajánlások a helyszíni személyzet számára”, „2. lépés: B. Az érdekelti csoportok képviselőinek vagy kapcsolattartóinak ellenőrzése” című részt.

E. Egyértelmű és funkcionális folyamatok létrehozása a panaszok kezelésére

A kellő gondosság célja:

Ha az érdekeltek rendelkezésére állnak eszközök a panaszaik felvetésére, ez segít a vállalatnak a káros hatások azonosításában. Mivel a panaszkezelési mechanizmus célja az orvoslás nyújtása, fontos eszköz a káros hatások kezelésében is. A panaszkezelési mechanizmusok korai orvoslást nyújthatnak és megakadályozhatják a probléma súlyosbodását, valamint megteremthetik a bizalmat az érdekeltek között, mely kiváló alap a jövőbeni érdemi bevonásra.

A nyersanyag-kitermelési tevékenységek számos hatása előre ismert, és ezek kezelése magában foglalja az érintett érdekeltekkel folytatott konzultációt és tárgyalásokat a legmegfelelőbb válaszlépés meghatározása érdekében. Máskor a káros hatások nem láthatóak előre, és akkor kell reagálni rájuk, mikor felmerülnek. Fontos, hogy a vállalat tisztában legyen a felmerülő problémákkal, és reagáljon azokra.

➡ Világos és működőképes panaszkezelési folyamatokat kell kialakítani, amik lehetővé teszik az érdekeltek számára, hogy aggályaikat jelezzék a vállalat felé, illetve lehetővé teszik a vállalat számára, hogy a káros hatásokat mérsékelje, illetve korai és közvetlen orvoslást nyújtson.

A vállalati vagy közösségi panaszkezelési mechanizmusok nem zárhatják ki a bírósági, vagy bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusokhoz (így többek között az OECD Irányelvek szerinti Nemzeti Kapcsolattartó Pontokhoz) való hozzáférést.²¹ Nem szabad továbbá ezeket a mechanizmusokat arra használni, hogy aláássák a szakszervezetek szerepét a munkaügyi viták kezelése tekintetében.²² A vállalati panaszkezelési mechanizmusok nem alkalmasak különösen olyan súlyos emberi jogi jogsértések kezelésére, mint a kínzás, a nemi erőszak, a gyilkosság és a humanitárius jog megsértése. Az ilyen súlyos bűncselekményeket be kell jelenteni a megfelelő illetékes nemzeti hatóságoknak és a nemzetközi emberi jogi szervezeteknek. A vállalatoknak ilyen esetben segíteniük kell a polgári, bünyügyi vagy emberi jogi vizsgálatok lefolytatását, de nem szabad beavatkozniuk azokba; továbbá a vállalati panaszkezelési mechanizmusok keretében nem alkalmazhatók olyan joglemondó nyilatkozatok, amelyek megakadályozzák a súlyos emberi jogi jogsértések áldozatainak a bírósági jogorvoslathoz való hozzáférését.²³

21. Lásd: *OECD Guidelines for Multinational Enterprises, 2011 Edition* [Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás] XIV. fejezet, 43. és A.12. pont, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

22. Uo.

23. Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala a közelmúltban nem kötelező erejű levelében arra az álláspontra helyezkedett, hogy „[abból] kell kiindulni, hogy amennyire csak lehetséges, bármely követelés bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmus útján történő rendezése nem köthető joglemondáshoz. Mindazonáltal, mivel a jelenlegi nemzetközi normák és gyakorlat *per se* nem tiltják a jogról való lemondást, előállhatnak olyan helyzetek, amikor a vállalatok a kiszámíthatóság és véglegesség jegyében biztosítani szeretnék, hogy a panaszosoktól az orvoslási folyamat végén joglemondó nyilatkozat legyen kérhető. Ilyen esetekben a jogról való lemondást a lehető legszűkebben kell értelmezni, és meg kell őrizni a panaszosok azon jogát, hogy bármely bűncselekmény miatt bírósági jogorvoslattal éljenek”. Az Emberi Jogi Főbiztos Hivatalának ezen álláspontját azonban az érdekeltek egy része vitatta. A teljes dokumentum elérhető: Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala: “Re: Allegations regarding the Porgera Joint Venture remedy framework” [„Válasz a Porgera közös vállalat orvoslási keretrendszerre kapcsán felmerült vádakra”] (2013), július, www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/LetterPorgera.pdf.

Az orvoslási eljárásoknak tükrözniük kell bizonyos jellemzőket. A bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusoknak az ENSZ Guiding Principles on Business and Human Rights [Az üzleti élet és az emberi jogok vezérelve] című dokumentumában felsorolt hatékonysági kritériumai fontos hivatkozási pontot jelentenek (további információért lásd az alábbi 8. táblázatot).²⁴

8. táblázat **Bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusok hatékonysági kritériumai**

Szabályszerű	Megbízható Elszámoltatható
Hozzáférhető	Ismert Számos hozzáférési ponttal bír Segítséget nyújt az akadályok leküzdésében
Kiszámítható	Egyértelműek az eljárásrendek Egyértelműek a határidők
Igazságos	Tisztességes hozzáférés az információkhoz, tanácsokhoz és szakértelemhez Méltányos bánásmód
Átlátható	A felek tájékoztatása az esetek előrehaladásáról Információt biztosít az eljárásról a bizalom kiépítéséhez
Jogokkal való összeegyeztethetőség	A következmények és az orvoslási intézkedések összhangban vannak a nemzetközileg elismert jogokkal Nem csorbitja a jogorvoslati lehetőségeket
Folyamatos tanulás	Tanulságok azonosítása (i) a mechanizmus fejlesztése és (ii) a jövőbeli károk elkerülése érdekében
Bevonáson és párbeszeden alapul	Konzultáció a „felhasználókkal” (a belső felhasználókkal is) a rendszer kialakításáról és működéséről 1

1. A panaszkezelési mechanizmus hatékony kialakításának jó modelljéért a kőolaj- és földgázipari tevékenység összefüggésében lásd: IPIECA Launches Community Grievance Mechanism Toolbox [Az IPIECA közösségi panaszkezelési mechanizmus eszköztára], www.ipieca.org/publication/community-grievance-mechanism-toolbox; míg bányászati tevékenység összefüggésében ICMM: Human Rights in the Mining & Metals Industry: Handling and Resolving Local Level Concerns & Grievances [Emberi jogok a bányászati és fémipari ágazatban: A helyi aggályok és panaszok kezelése és megoldása] (2009), <http://hub.icmm.com/document/691>.

Forrás: The Office of the Compliance Advisor/Ombudsman: A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects [Útmutató a fejlesztési projektek panaszkezelési mechanizmusainak megtervezéséhez és működtetéséhez], www.cao-ombudsman.org/howwework/advisor/documents/implementinggrieveng.pdf, ami beépíti az ENSZ Guiding Principles on Business and Human Rights [Üzleti élet és az emberi jogok vezérelve] című dokumentumában foglalt, a bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusok vonatkozásában megfogalmazott hatékonysági kritériumait.

Az orvoslási folyamatok formája a tevékenység méretétől és jellegétől függ. Például a szűk költségvetés mellett működő kisméretű üzemeltetőknek vagy a kutatóvállalatoknak egyszerű panaszkezelési mechanizmust kell alkalmaznia, arányosan a kezelendő panaszok várhatóan kis számával.

24. Lásd: UN Guiding Principles for Business and Human Rights [Az ENSZ Üzleti élet és emberi jogok vezérelve], (2011), B. szakasz, 31. pont, www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinessshr_en.pdf.

F. Az érdekeltek bevonása a megfelelő orvoslás biztosítása érdekében

A kellő gondosság célja:

A vállalatok kötelesek orvosolni azon tényleges hatásokat, amelyeket ők okoztak, vagy amelyek felmerüléséhez hozzájárultak. Az orvoslás formái azonban nem mindig megfelelőek, és bizonyos összefüggésekben kockázatot jelenthetnek az érdekeltek számára. Az érdekeltekkel folytatott konzultáció és a kihívásokra való előzetes reagálás biztosíthatja az orvoslás megfelelőségét és a lehetséges kockázatok elkerülését.

➡ A vállalatoknak konzultálniuk kell az érdekeltekkel, azonosítaniuk kell a megfelelő orvoslás nyújtásával kapcsolatos kihívásokat, és reagálniuk kell azokra.

Az Irányelvek szerint a vállalatoknak orvoslás nyújtása útján kezelniük kell azokat a tényleges hatásokat, amelyeket ők okoztak, vagy amelyek kialakulásához hozzájárultak.²⁵ Az orvoslás azonban különböző formákban történhet, beleértve a restitúciót, a rehabilitációt, a kártérítést, az elégtételt, valamint a hatás megismétlődésének elmaradására vonatkozó garanciák nyújtását.²⁶ A különböző formák mellett a válaszreakciók terjedelme is változhat, amennyiben lehet egyéni vagy kollektív hatókörű.²⁷ Az orvoslás nem minden formája lesz megfelelő minden helyzetben, továbbá az orvoslás egyes formái kockázatokat idézhetnek elő (további információkért lásd a 9. táblázatot).

25. Lásd: „II. fejezet: Commentary on General Policies” [Magyarázat az „Általános elvek” fejezethez], 14. és A.12. pont OECD Guidelines for Multinational Enterprises, 2011 Edition [az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás], OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

26. Lásd: UN Guiding Principles for Business and Human Rights [ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelve], “A III.A részhez fűzött magyarázat; 2. alapelv”; Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law [A súlyos nemzetközi emberi jogi jogsértések és súlyos nemzetközi humanitárius jogsértések áldozatainak az orvosláshoz és jóvátételhez való jogára vonatkozó alapelvek és iránymutatások], www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinesshr_en.pdf.

27. A kollektív orvoslás megfelelő lehet olyan kollektív károk esetén, mint például a spirituális jelentőségű földek károsodása, és hozzájárulhat az erőforrások hatékony felhasználásához.

9. táblázat Tipikus kihívások és stratégiák az orvoslás területén

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
Az orvoslás nem megfelelő vagy optimális az adott környezetben	Az orvoslás nem minden formája lesz megfelelő minden helyzetben. Például a tapasztalatok azt mutatják, hogy azon közösségek esetében, amelyek korábban még nem dolgoztak készpénzgazdaságban, vagy ahol a megtakarítások és a befektetések ritkák, az egyösszegű kifizetéseket gyakran gyorsan elköltik, ami hosszú távon elszegényedéshez vezet.	A kockázatok és a bevált gyakorlatok megismerése érdekében a vállalatoknak érdemes konzultálniuk az orvoslási folyamatokban tapasztalattal rendelkező regionális szereplőkkel (pl. civil szervezetek, a régióban működő egyéb gazdasági szereplők). Az érintett érdekeltnek lehetőséget kell biztosítani az orvoslás formájának megválasztására. Amennyiben a kiválasztott forma kockázatot jelent az érdekeltnek számára, ezeket a kockázatokat meg kell vitatni az érdekelttel, és velük közösen kell megállapodni a lehetséges megoldásokról (például vagyonkezelő alap létrehozása, ütemezett kifizetések stb.). A vállalatoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a földért, vagyontárgyért adott vagy más jellegű kártérítésből a nők a férfakkal azonos módon részesüljenek. A vállalatoknak egyeztetniük kell a megfelelésért felelős tisztviselőkkel és a könyvelőkkel az érdekelt felek kompenzációjának kifizetésére vonatkozó, megfelelő protokoll kidolgozásáról, mivel az adóhatóság vagy a könyvvizsgáló az ilyen kifizetéseket vesztegetésként értelmezheti.
Az orvoslást az érdekeltnek véleménye szerint nem kielégítő	A károk értékének felmérése összetett folyamat lehet, az orvoslás formái pedig eltérőek lehetnek. Emiatt az érdekeltnek a kapott kompenzációt nem megfelelőnek érezheti.	Az orvoslást célzó intézkedések eredményeként az érintett érdekeltnek az eredetivel legalább azonos, vagy jobb helyzetbe kell kerülniük. Az érdekeltet be kell vonni a káros hatások orvoslásának módjáról szóló döntésekbe és a kárfelmérésbe. Ha az érdekeltet nem vonták be a káros hatások kezelésére vonatkozó döntési folyamatba, abban az esetben például, ha az orvoslást helyi jogszabályok írják elő, magyarázatot kell adni arra, miért az orvoslás adott módját választották, és hogy ez a mód milyen kockázatokkal és előnyökkel járhat az érdekeltnek számára. Az érdekelttel az orvoslás nyújtását követően is kapcsolatban kell maradni elégedettségük felmérése érdekében.
Konfliktusok az érintett, az orvoslást méltánytalannak tartó érdekeltnek között	Az orvoslást célzó intézkedések konfliktusokat okozhatnak egyes érdekeltnek között, akik úgy érzik, hogy másokhoz képest ők nem részesültek méltányos kártérítésben.	Az orvoslás kritériumait és folyamatát egyértelművé kell tenni, továbbá annak méltányosnak és objektívnek kell lennie. Átláthatóvá kell tenni a döntéshozatalt, és az érdekeltnek hozzáférést kell biztosítani a hasonló hatások korábbi orvoslásának módjára vonatkozó információkhoz, mielőtt az orvoslás módjára vonatkozóan megállapodást kötnek.

5. LÉPÉS: UTÁNKÖVETÉS BIZTOSÍTÁSA

5. lépés: A cselekvési pontok összefoglalása

- A kötelezettségvállalásokról nyilvántartást kell vezetni, hogy az érdekelt bevonásának eredménye utánkövethető legyen.
- A kötelezettségvállalások teljesítéséről (vagy annak hiányáról) szóló jelentéseket közölni kell az érdekeltekkel, és az érdekeltek számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy kifejezzék elégedettségüket vagy elégedetlenségüket a kötelezettségvállalások teljesítésével kapcsolatban.

A kellő gondosság célja:

Az érdekelt az utánkövetés és az érdekelti tevékenységek eredményeinek a gyakorlatban történő figyelembevételéről adott visszajelzés révén úgy érezhetik, hogy véleményük megfontolásra került; valamint ez az eljárás segít az érdekelt elvárásainak kezelésében is. Ha nincs az érdekelt bevonását célzó intézkedések eredményei kapcsán utánkövetés, az az érdekeltekkel fennálló kapcsolatok romlását, és a hatások optimalizálásának elmaradását eredményezheti. Ezenkívül a káros hatások kezelésének módjáról való beszámolás az Irányelvek szerinti kellő gondosság kulcsfontosságú lépése is.²⁸

A. A megállapodások, kötelezettségvállalások és orvoslást célzó intézkedések utánkövetésének ellenőrzésére szolgáló eljárás kialakítása.

➡ A kötelezettségvállalásokról nyilvántartást kell vezetni, hogy az érdekelt bevonásának eredményei (ideértve a megbeszélések jegyzőkönyveit, a tárgyalási folyamatok során kötött végső megállapodásokat, a vállalatot az érdekeltekkel szemben terhelő kötelezettségvállalásokat, illetve az érdekelteket a vállalattal szemben terhelő kötelezettségvállalásokat, a panaszokra adott válaszlépéseket és a káros hatások kezelésére vonatkozó megállapodásokat) utánkövetése biztosítható legyen.²⁹

A kötelezettségvállalási nyilvántartásnak az alábbiakat kell tartalmaznia:

- az érintett érdekelt bejegyzésével tett és velük közölt kötelezettségvállalások (ideértve az orvoslás nyújtását is) teljesítésének ütemezése
- a kötelezettségvállalások végrehajtásáért felelős személy/csoport meghatározása

28. Lásd: OECD Guidelines for Multinational Enterprises, 2011 Edition [Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás], II. fejezet 10(A) pontját, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

29. Számos hasznos szoftver áll rendelkezésre az érdekelt bevonásához kapcsolódó adatok kezelésére. Példáért lásd: IFC: Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets [Az érdekelt bevonása: Helyes gyakorlatok kézikönyve a feltörekvő piacokon működő vállalatok számára] (2007), 90. old., www.ifc.org/wps/wcm/connect/938f1a0048855805beacf6a6515bb18/IFC_StakeholderEngagement.pdf?MOD=AJPERES; ilyen szoftverek a Comm-Trac™, a Credit 360, az Entropy System™, a React, a Smart Dialogue™ és a 3PTracking™.

- a kötelezettségvállalások teljesítésének módjáról az érdekeltekkel kötött megállapodások bizonyos részletei (ha például egy utat építenek, hol lesz ez pontosan, használnak-e a fejlesztés során helyi beszerzési forrásokat stb.)
- a kötelezettségvállalás teljesítésének jelenlegi állapota
- nyilvántartás a közösségekkel kötött végleges megállapodásokról és azoknak a projekttervezésre gyakorolt hatásáról
- feljegyzések a folyamatban lévő tárgyalásokról; olyan problémák, amelyekről még nem született megállapodás, és azok kihatása a projekttervezésre.

A kötelezettségvállalási nyilvántartásba bevitt adatokat alá kell írniuk a kötelezettségvállalások vagy a vonatkozó projektdecíziók teljesítéséért felelős személyeknek. Ahol a vezetőség vagy a felső vezetés részéről lesz szükség intézkedésre, ott be kell vonni őket a kötelezettségvállalási nyilvántartás jóváhagyásába és az arról való jelentéstételbe.³⁰

B. Rendszeres visszajelzés adása az érdekelteknek a megállapodások, kötelezettségvállalások és az orvoslást célzó intézkedések aktuális helyzetéről

➡ A kötelezettségvállalások és megállapodások teljesítéséről (vagy annak hiányáról) szóló jelentéseket időben közölni kell az érdekeltekkel. Az érdekeltek számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy kifejezzék elégedettségüket vagy elégedetlenségüket a kötelezettségvállalások teljesítésével kapcsolatban.

A jelentést a kötelezettségvállalások teljesítéséért vagy az orvoslás nyújtásáért felelős személyeknek kell megtenniük.

Azokban az esetekben, amikor ellentmondás van a korábbi megállapodás és a tényleges intézkedések között, magyarázatot kell adni az eltérésre, és az érdekeltek számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a körülmények változására még a végleges projektdecíziók meghozatala előtt reagáljanak.

30. Lásd: „Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetőség részére”, „D. Visszacsatolási mechanizmus létrehozása az érdekeltek véleményének a projektet érintő döntéshozatalba történő beépítéséhez”.

6. LÉPÉS: AZ ÉRDEKELTEK BEVONÁSÁT CÉLZÓ INTÉZKEDÉSEK NYOMON KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE, ÉS AZ AZONOSÍTOTT HIÁNYOSSÁGOK KEZELÉSE

6. lépés: A cselekvési pontok összefoglalása

- Az érintett érdekelttel egyeztetve meg kell határozni néhány, az érdekelt bevonását célzó intézkedések értékelésére szolgáló, mérhető mutatót, amiket folyamatosan nyomon kell követni.
- A lehető legnagyobb mértékben ösztönözni kell és lehetővé kell tenni a részvételen alapuló nyomon követési és értékelési tevékenységet.
- A vállalatoknak időszakosan kezdeményezniük kell az érdekelt bevonásának független külső felülvizsgálatát.
- Ha hiányosságokra derül fény, vagy előre nem látható negatív hatások jelentkeznek, meg kell határozni a háttérben rejlő okokat, és a rendszereket ennek megfelelően ki kell igazítani.

A kellő gondosság célja:

Az érdekelt bevonását célzó intézkedések hatékonyságának nyomon követése és értékelése gondoskodik egyrészt a bevonást célzó intézkedések céljának megvalósításáról (különös tekintettel az érdekeltre gyakorolt káros hatások elkerülésére és kezelésére), másrészt biztosítja, hogy nem kellően átgondolt vagy nem megfelelően végrehajtott intézkedések ne vonják el az erőforrásokat.

A. Mutatók és értékelési kritériumok megállapítása, amelyek mentén az érdekelt bevonásának hatékonysága elbírálható

➡ Az érintett érdekelttel egyeztetve meg kell határozni néhány, az érdekelt bevonását célzó intézkedések értékelésére szolgáló, mérhető mutatót, amiket folyamatosan nyomon kell követni.

Általánosságban elmondható, hogy az érdekelt bevonását célzó intézkedések sikerének legjobb mutatója a vállalat és az érdekelt közötti kapcsolat minősége, ami az érdekelt visszajelzései alapján értékelhető.

Ilyen visszajelzések gyűjthetők a bevonást célzó intézkedések során (például a helyi közösségekkel folytatott konzultáció, a megbeszéléseken és fórumokon részt vevő emberek visszajelzéseinek gyűjtése, illetve az orvoslási eljárásra utalt problémák feljegyzése révén), vagy további folyamatok útján.

Így például a vállalatok közösségi véleményládákat helyezhetnek ki, amik lehetővé teszik az érdekelt számára, hogy névtelen visszajelzést adjanak a bevonási folyamatokról, vagy kioszthatnak „állampolgári bejelentő kártyákat”, amelyek lehetőséget adnak

a vállalat és az érdekeltek közötti kapcsolatok minőségének értékelésére. Az éves vagy féléves „észlelési” felmérés felhasználható a vállalat és az érdekeltek közötti kapcsolatok minőségének értékelésére az azokkal való elégedettség időbeli változásainak mérése érdekében. Ez segíthet jelezni, ha a folyamat kiigazításra szorul, vagy ha a mögöttes problémák megoldása intézkedést kíván.

Az érdekeltek bevonására irányuló komplex, nagyobb intézkedési programok esetén több, konkrétabb mutató meghatározására és formálisabb nyomon követési és értékelési folyamatokra lehet szükség. A jelen Iránymutatás A. Melléklete összefoglalja az érdekeltek bevonását célzó intézkedések értékelésére szolgáló, az érdekeltek bevonásának legfontosabb lépésein és célkitűzésein alapuló lehetséges mutatókat és általános értékelési kritériumokat. Ugyanakkor ezek mellett lehetséges projektszintű, az adott, egyedi tevékenységhez igazított mutatók kidolgozása.

B. Részvételen alapuló nyomonkövetési és értékelési folyamatok létrehozása

➡ A lehető legnagyobb mértékben ösztönözni kell és lehetővé kell tenni a részvételen alapuló nyomon követést és értékelést.

Az érdekeltek bevonásának részvételen alapuló nyomon követése erősítheti a bizalmat és lehetővé teheti, hogy az érdekeltek még inkább a projekt felelős gazdájának érezzék magukat.³¹ A részvételen alapuló nyomon követés esetén az érdekeltektől nem pusztán visszajelzést kérnek, hanem bevonják a folyamatba. Az alábbi 10. táblázat összefoglalja a hagyományos és a részvételen alapuló nyomon követési és értékelési stratégiák közötti egyes különbségeket.

10. táblázat Különbségek a hagyományos és a részvételen alapuló nyomon követés és értékelés között

	Hagyományos nyomon követés és értékelés	Részvételen alapuló nyomon követés és értékelés
A folyamat tervezője és irányítója	Felső vezetők vagy külső szakértők	A helyiek, a projekt munkatársai vagy a helyszíni személyzet, vezetők és más érdekeltek, akiknek munkáját gyakran közvetítő segíti
Az „elsődleges érdekeltek” (a tervezett kedvezményezettek) szerepe	Csak tájékoztatás nyújtása	A módszertan megtervezése és alkalmazása, adatok gyűjtése és elemzése, a megállapítások megosztása és konkrét intézkedésekhez kapcsolása
Az eredményesség mérése	Kívülről meghatározott, elsősorban mennyiségi mutatók	Belsőleg meghatározott mutatók, amik között inkább minőségi értékelések is helyet kapnak
Megközelítés	Előre meghatározott	Alkalmazkodó

Forrás: Institute of Development Studies: “Participatory Monitoring and Evaluation: Learning from Change” [Részvételen alapuló nyomon követés és értékelés: Tanulni a változásból] (1998), IDS Policy Briefing, www.ids.ac.uk/files/dmfile/PB12.pdf.

31. A részvételen alapuló nyomon követésre vonatkozó további információkért lásd: Parker, R. és Dakin, R.: *Managing Risk and Maintaining License to Operate: Participatory Planning and Monitoring in the Extractive Industries* [A kockázatok kezelése és a működési engedély megtartása: Részvételen alapuló tervezés és nyomon követés a nyersanyag-kitermelési iparágban] (2008), www.commdev.org/managing-risk-and-maintaining-license-to-operate-participatory-planning-and-monitoring-in-the-extractive-industries/; CAO: *Participatory Water Monitoring A Guide for Preventing and Managing Conflict* [A vizek részvételen alapuló nyomon követése: Útmutató a konfliktusok megelőzéséhez és kezeléséhez] (2008), www.cao-ombudsman.org/howwework/advisor/documents/watermoneng.pdf.

C. Külső felülvizsgálat kérése

➡ A vállalatoknak időszakosan kezdeményezniük kell az érdekeltek bevonásának független külső felülvizsgálatát.

Az ilyen külső értékelések növelik a hitelességet és erősítik a vállalatnak az érdekeltek bevonására irányuló gyakorlataival kapcsolatos jó hírnevét.

A külső ellenőrzés formája a tevékenység méretétől, nagyságrendjétől és típusától függ. Így például kisebb mértékű vagy rövid távú tevékenység esetén elegendő egy független közvetítő kijelölése az érdekeltek visszajelzéseinek összegyűjtésére és összesítésére.

Tanácsadók közvetlen megbízása helyett a vállalatoknak lehetőség szerint független feleket kell felkérni a felülvizsgálat elvégzésére. A független feleknek ugyanis nincs olyan érdekeltisége (pénzügyi, politikai vagy egyéb), ami befolyásolhatná objektivitásukat. A független felek lehetnek iparági szövetségek, tudományos intézmények és civil szervezetek.³²

D. Reagálás a nyomon követés és értékelés eredményeire

Az érdekeltek bevonását célzó intézkedések előre nem látható hatásai vagy hiányosságai a kialakított nyomon követési és értékelési folyamatok révén, illetve ad hoc módon, pl. az érdekeltek által informálisan nyújtott visszajelzés, vagy a panaszkezelési folyamatok során felvetett problémák révén is azonosíthatók.

➡ Amikor a hiányosságokra derül fény, vagy előre nem látható negatív hatások jelentkeznek, meg kell határozni a háttérben rejlő okokat, és a rendszereket ennek megfelelően ki kell igazítani.

- **Hatékonyabb kommunikáció révén megoldható-e a felvetett probléma?** Egy konkrét félreértés okozza a konfliktust? Téves információkat közöltek? A közölt információk hiányosak vagy túl összetettek voltak? A konfliktus az átláthatóság észlelt hiányából fakad?
- **Hatékonyabb eljárások révén megoldható-e a felvetett probléma?** Vannak nem egyértelmű vagy félreértett eljárások? Követték az eljárásokat a gyakorlatban? Előnyben részesítenek a jelenlegi eljárások egyes csoportokat másokkal szemben? Felmerült az eljárások miatt észlelt közvetlen vagy közvetett diszkrimináció problémája?
- **Hatékonyabb struktúrák révén megoldható-e a felvetett probléma?** Fejleszthető-e a személyzet kapacitása vagy erőforrásai a probléma kezelése érdekében? Megoldaná a problémát más vállalatokkal, kormányzati vagy civil szervezetekkel való együttműködés?

32. A bányászattal kapcsolatos erős külső ellenőrzési rendszerre példa: The Mining Association of Canada [Kanadai Bányászati Szövetség], Towards Sustainable Mining Initiative – Community and Aboriginal Engagement Protocol [Kezdeményezés a fenntartható bányászatért - A közösségek és az őslakosok bevonásának módja] www.mining.ca/site/index.php/en/towards-sustainable-mining.html.

A. MELLÉKLET

Az érdekeltek érdemi bevonására vonatkozó nyomonkövetési és értékelési keretrendszer

Az A.1. táblázat szándékoltan leegyszerűsített, szemléltető jellegű példát nyújt az érdekeltek bevonását célzó intézkedések nyomon követésére és értékelésére szolgáló keretrendszerre. A mutatók és az értékelési kritériumok célja, hogy útmutatást nyújtsanak a vállalatok számára az érdekeltek bevonását célzó folyamatok nyomon követése és értékelése során figyelembe veendő elemekről, de nem tekinthetők előíró jellegűnek. A vállalatok használhatják ezt a keretrendszert, vagy hozzáigazíthatják azt saját nyomon követési és értékelési tevékenységükhöz.

A.1. táblázat Az érdekelttek bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai

Célkitűzés	Lehetséges mutatók	Jó/közepes/rossz gyakorlatok
A környezet megértése és az érdekelttek azonosítása		
A helyi és működési környezet megértése Az érintett érdekelttek és a veszélyeztetett csoportok azonosítása Az érdekelttek képviselőinek azonosítása	A környezet megértéséhez felhasznált források sokszínűsége és minősége, illetve az összegyűjtött információk minősége Az érintett érdekeltti csoportoknak a projekt változásai, a releváns csoportoktól kapott visszajelzések és a várt eredményektől való eltérés miatt szükségessé váló, ismételt azonosítására irányuló tevékenység gyakorisága Az azonosított érdekelttek képviselőinek szempontjai és az érdekelttek szempontjai közötti összhang mértéke	Jó: Az érdekelttek bevonásával foglalkozó személyzet részt vesz a hatásvizsgálatokban. A helyi és működési környezet megértéséhez szükséges információk beszerzése különféle forrásokból történik, beleértve a műszaki személyzettel folytatott konzultációt és az előzetes környezeti-hatókörü interjúkat. Az érintett érdekelttekre és jogosultakra vonatkozó következtetéseket maguk az érdekelttek is megerősítették a konzultációs mechanizmusok kidolgozását, és (szükség szerint) azoknak az említett szempontoknak való megfelelés érdekében történt kiigazítását követően. Az azonosított érdekeltti képviselők több érintett csoportot képviselnek, és megtestesítik a csoporton belüli fontos hatalmi viszonyokat. Az azonosított érdekeltti csoportok és képviselők a projekt és a működési környezet változásainak, illetve a releváns érdekelttekkel folytatott rendszeres konzultáció révén megszerzett jobb információk elérhetőségének függvényében kerültek átalakításra. Elsőbbséget élvez a legsúlyosabban érintett és legvesélyeztetettebb érdekelttekkel való együttműködés. Az érdekelttek szempontjainak széles skáláját sikerült feltárni. Közepes: Az érintett érdekelttek és a veszélyeztetett csoportok azonosítása érdekében néhány elméleti kutatás készült és kikérték a közösség azonosított vezetőinek véleményét. A megállapítások behatárolására nem sokféle forrás felhasználásával került sor, de azért tükrözik a legtöbb érdekeltti szempontot. Az érdekelttek képviselői különböző csoportok vezetőiből állnak, ugyanakkor nem képviselője a marginális csoportoknak és a kisebbségeknek. A megállapításokat minden érintett vállalat kiigazítja a tevékenység életciklusának különböző fázisaiban, illetve akkor, ha téves feltételezésekre derül fény, de a kiigazítást célzó rendszeres konzultáció nem zajlik. Az együttműködés tekintetében a rangsort az érdekelttekre gyakorolt hatás és a projektre vagy az adott tevékenységre gyakorolt befolyás mértéke határozza meg. Rossz: Az érdekelttekre gyakorolt hatások megértése korlátozott forrásokra, például örökölt hatásvizsgálatokra támaszkodva történik. Nem történik konzultáció az érdekeltti csoportokkal és az érintett műszaki személyzettel az azonosított érintett érdekelttekkel és a veszélyeztetett csoportokkal kapcsolatos következtetésekről, így azok nem állnak összhangban az érdekelttek nézőpontjával. A megállapításokat nem igazítják ki a környezet változásainak megfelelően. Az érdekelttek képviselői a többségi csoportok önjelölt vezetői közül kerülnek ki. Az együttműködés tekintetében elsőbbséget élveznek a legbefolyásosabb érdekelttek, az őket érő hatások súlyosságától függetlenül.

A.1. táblázat Az érdekelt bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai (folyt.)

Az érdekelt érdemi bevonásához szükséges támogatási rendszer létrehozása

A bevonást célzó intézkedések megfelelő céljainak és célkitűzéseinek meghatározása	A célok és célkitűzések egyértelműségének, realizálásának, valamint a vállalati szabályzatokkal és az érdekelt érdemi bevonását meghatározó nemzetközi normákkal (Így például a jelen Iránymutatással) való összhangjának mértéke	Jó: A célok és célkitűzések realisták, kellően konkrétak, az együttműködés érdekét szolgálják, összhangban vannak a vállalati szabályzatokkal és a nemzetközi normákkal (pl. céljuk a káros hatások elkerülése és az érdekelt hasznának optimalizálása), és azokat a felső vezetés ellenőrzi. Közepes: A célok és célkitűzések nem egyértelműek, és a vezetőséggel nem tárgyalták meg azokat. Rossz: A célok és célkitűzések kidolgozatlanok, vagy csak üzleti célokat szolgálnak.
Annak biztosítása, hogy a személyzet tisztelettel bánik az érdekeltekkel	Az érdekelt által a személyzet nem megfelelő magatartása miatt benyújtott panaszok száma Az érdekeltekkel a munkahelyen kívül folytatott interakciók gyakorisága (például helyi éttermek látogatása révén stb.) Az érdekeltek mennyire érzik komfortosnak a vállalati személyzettel való interakciót, milyen mértékben merik velük megosztani a nézeteiket, hogyan közelednek hozzájuk?	Jó: A közösség nem panaszkodik a vállalati személyzet nem megfelelő viselkedése miatt. Van törekvés arra, hogy legyen rendszeres, informális interakció a vállalati személyzet részéről (pl. a helyi piacokon való vásárlás, a helyi éttermekben való étkezés révén). Közepes: Az érdekeltek alkalmanként panaszkodnak a személyzet viselkedése miatt. A személyzet és az érdekeltek közötti, a szakmai kereteket meghaladó interakciók minimális mértékűek. Rossz: Az érdekeltek gyakran panaszkodnak a személyzetre. A személyzet és az érdekeltek között nincsenek a szakmai kereteket meghaladó interakciók.
Az érdekelt tájékoztatásáról való gondoskodás	Mennyiben kapnak az érdekeltek általuk lényegesnek tekintett információkat? Az információk közlése mennyiben történik a lakosság számára hozzáférhető formátumban (pl. a helyi nyelven, különböző médiumokon keresztül) Az érdekeltek többségének képessége a projekt lényeges aspektusai, így a várható hatások köre és a bevonási folyamat felépítése tekintetében magyarázatot és tájékoztatást adni Az érdekeltek mennyire érzik kielégítőnek az őket érintő információ kezelését?	Jó: A célcsoportba tartozó szinte minden érintett érdekelt képes tájékoztatást és magyarázatot adni a projekt lényeges vonatkozásai tekintetében. A megosztott információk pontosak, egyértelműek és az érdekelt által lényegesnek tartott szempontokra kiterjedőek. Az információk tartalma és formája megfelelően módosításra került annak érdekében, hogy az minden, adott esetben különböző befogadóképességgel bíró releváns érdekelti csoport számára hozzáférhető legyen. Az érdekeltekkel kapcsolatos információk szolgáltatásakor következetesen megkísérlik szem előtt tartani az adatvédelmi szempontból érzékeny kérdéseket, és megállapodásra jutni az érintett csoportokkal az adatok felhasználásának és megosztásának módjáról. A bizalmas információkat megfelelően védik. Amennyiben lehetséges, indoklást adnak azokban az esetekben, amikor a teljes átláthatóság nem biztosítható. Közepes: Az érdekelt többsége képes a projekt lényeges aspektusai tekintetében magyarázattal és tájékoztatással szolgálni. A megosztott információk pontosak és egyértelműek, és az érdekelt széles köre számára hozzáférhetőek. Az érdekeltekkel azonban nem egyeztetnek arról, hogy ők mit tekintenek lényegesnek, ezért vagy túl sok információt kapnak, vagy egyáltalán nem kapnak tájékoztatást számukra fontos kérdésekben. A vállalat saját hatáskörében dönti el, mely információkat tekint érzékeny adatoknak, és törekszik a bizalmas adatok védelmére. Nem adnak magyarázatot azokban az esetekben, amikor a teljes átláthatóság nem biztosítható. Rossz: Az érdekelt többsége nem képes a projekt lényeges aspektusai tekintetében magyarázattal és tájékoztatással szolgálni. A tájékoztatás nincs a célközönséghez igazítva, ezért előfordulhat, hogy az érdekelt számára nem világos vagy nem hozzáférhető. Az érdekelt számára készített tájékoztató anyagot nem osztják meg az érdekeltekkel. Nincs az érzékeny információk kezelésére alkalmas, megfelelő irányítási rendszer.

A.1. táblázat Az érdekelték bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai (folyt.)

Az érdekelték érdemi bevonásához szükséges támogatási rendszer létrehozása

A szükséges támogatás és tájékoztatás biztosítása az érdekelték számára a nézőpontjuk és érdekeik megfelelő képviseléséhez

Az érdekelték számára a bevonás céljából nyújtott támogatás minősége és relevanciája

Az érdekelték támogatás iránti kéréseire adott válaszkészség

Jó: Az érdekelték megfelelő képzést és támogatást, vagy külső segítség igénybevételehez elegendő erőforrást kapnak, hogy megfelelően képviselni tudják nézőpontjukat és érdekeiket a bevonást célzó intézkedések során.

Közepes: A vállalat támogatást nyújt az érdekelték részére a külső segítség igénybevételehez, de az érdekelték nem vehetnek részt saját szakértőik kiválasztásában, és nem biztosítanak forrásokat az érdekelték számára a bevonás szempontjából hasznos készségek fejlesztésére.

Rossz: Az érdekelték nem kapnak támogatást a képességek terén felmerülő problémák kezeléséhez.

Megfelelő erőforrás-finanszírozás

Az érdekelték bevonásához szükséges erőforrásoknak az elért erőforrásokhoz képest viszonyított aránya

Jó: Az érdekelték bevonását célzó intézkedések a tevékenység lényeges alkotórészeként kerülnek finanszírozásra, vagy az erőforrás-szükséglet hiányosságait hatékonyan hidalják át más, meglévő erőforrások észszerűsítésével. A személyzet rendelkezik az érdekelték bevonásához szükséges készségekkel. A vezetés komolyan veszi a személyzet által a bevonásra fordított erőforrások iránti kérélmeket, és beépítik azokat a pénzügyi irányítási rendszerekbe.

Közepes: Bizonyos forrásokat hozzárendelnek ugyan az érdekelték bevonását célzó intézkedésekhez, de ezek elégtelenek. A személyzet tájékoztatta a felső vezetést az érdekelték bevonásának fontosságáról, és integrálta azt a vállalati műveletekbe, hogy bizonyos sikerrel kihasználhassa az operatív színergiákat.

Rossz: Az érdekelték bevonásához nem rendeltek megfelelő erőforrásokat, nem tettek erőfeszítéseket annak érdekében, hogy az érdekelték bevonásának jelentőségét kommunikálják a menedzsment felé, és az érdekelték bevonását célzó intézkedések nem kerültek beépítésre a vállalati műveletekbe.

Az érdekelték bevonásához szükséges, megfelelő és hatékony intézkedések és folyamatok kidolgozása

Reális és megfelelő bevonást célzó időkeretek

A határidők mennyire könnyen módosíthatók kontextuális problémák esetén?

Az érdekelti csoportokkal való, a projekttervekhez kapcsolódó első kapcsolattétel időzítése mennyivel hamarabb kapnak tájékoztatást a találkozókrol és egyéb, a bevonást célzó intézkedésekről?

Jó: A határidőket közvetlenül az érdekeltékkel egyeztetik, a határidők módosítására pedig az érdekelték bevonására realitásokat. A határidők bizonyos mértékig rugalmasak. Az érdekeltéket a lehető leghamarabb bevonják, kellő időben értesítést kapnak a megbeszélésekről, és elegendő időt kapnak a javaslatok vagy döntések belső átgondolására és megvitatására.

Közepes: A határidők megfelelnek a működési realitásoknak, de mivel nem egyeztetették őket előre az érdekeltékkel, utólag módosításra szorulnak.

Rossz: A határidők irreálisak és rugalmatlanok. A határidők megállapításakor az érdekeltékkel nem egyeztetnek, így a vállalatnál késedelem fordul elő. Az érdekelték nem kapnak kellő tájékoztatást vagy elegendő időt ahhoz, hogy a bevonásuk megfelelően megtörténhessen.

A.1. táblázat **Az érdekelték bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai** *(folyt.)*

Az érdekelték bevonásához szükséges, megfelelő és hatékony intézkedések és folyamatok kidolgozása		
A megfelelő, bevonást célzó intézkedések megtervezése	Milyen mértékben tükrözik a bevonás prioritásai az érdekelték és a kulcsfontosságú partnerek nézőpontját? Az érdekelték részvételének szintje a bevonást célzó intézkedések tervezésébe Az érdekeltékkel proaktív és reaktív módon megvitatott és kezelt problémák száma Milyen mértékű, a bevonásokkal kapcsolatos kihívások várhatók a tervezési fázisban?	Jó: A bevonást célzó intézkedéseket előre megtervezik az érdekelték közreműködésével, hogy megértsék a legjobb bevonási módot, illetve, hogy előre jelezzék és megtervezzék a bevonással kapcsolatos kihívásokat. A bevonás teljes folyamat során jellemző, hogy szinte minden problémát előre látnak, ahelyett, hogy később reagálnának rájuk. Közepes: A bevonást célzó intézkedéseket előre megtervezik, de a kulcsfontosságú partnerekkel és az érdekelti csoportokkal a tervezési szakaszban nem konzultálnak, ezért a bevonással kapcsolatos kihívásokat nem látják előre és nem kezelik proaktív módon az intézkedések megtervezése során. Rossz: A bevonást célzó intézkedések nincsenek megfelelően megtervezve, vagy eseti jelleggel zajlanak. A tervezett bevonás hatóköre az egyirányú információszolgáltatásra korlátozódik, nem tervezik, hogy az érdekelték aktív szerepet kapjanak akár a bevonás, akár a döntéshozatal folyamatában. A bevonás kihívásait nem veszik figyelembe és nem számítanak rá.
A bevonás eredményességének és hatékonyságának biztosítása	A megkötött, és később meg nem cáfolt szerződések vagy megállapodások A bevonást célzó intézkedésekben részt vevő azon érdekelték százaléka, akik úgy érzik, hogy a folyamat tisztességes volt	Jó: A bevonás feltételeit egyértelműen meghatározták és azokról megállapodtak még a bevonást célzó intézkedések megkezdése előtt. A bevonást célzó intézkedések jól irányítottak, lehetővé teszik a kiegyensúlyozott részvételt és a közösen elfogadott célkitűzések elérését. A döntésekről egyértelmű nyilvántartást vezetnek, és azt az adatvédelmi jogszabályok által lehetővé tett terjedelemben hozzáférhetővé teszik az érdekelték számára. Közepes: A bevonás szabályait a vállalat egyoldalúan állapítja meg. A megbeszéléseken csak a kiválasztott képviselők vehetnek részt. A találkozási célkitűzései nem egyértelműek vagy irreálisak. A bevonás nyilvántartása nem világos vagy hiányos. Rossz: A bevonás szabályait nem állapítják meg a bevonási folyamat megkezdése előtt, a megbeszéléseknek és a bevonást célzó intézkedések nincsenek egyértelműen meghatározott célkitűzései, a bevonás folyamatáról nem vezetnek nyilvántartást, vagy az nem átlátható.

A.1. táblázat Az érdekeltek bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai (folyt.)

Az érdekeltek bevonásához szükséges, megfelelő és hatékony intézkedések és folyamatok kidolgozása		
Orvoslási folyamat kialakítása A káros hatások megfelelő kezelése	A kedvezőtlenül érintett érdekeltek körén belül azok százalékos aránya, akik a káros hatások kezelését megfelelőnek érzik Az érdekeltek körén belül azok százalékos aránya, akik szerint a panaszok benyújtására szolgáló csatornák elérhetőek, méltányosak és hatékonyak Az érdekeltek bevonását célzó folyamatokkal kapcsolatos, ismétlődő problémák aránya	Jó: Az érdekeltek részt vesznek a káros hatások azonosításában és a káros hatások kezelésének módjáról szóló döntés meghozatalában, valamint a panaszkezelési mechanizmusok révén felvetett problémák mérlegelésében. Szinte minden érdekelt úgy érzi, hogy a reakciók az körülményeknek megfelelőek és méltányosak. Az előre nem látott káros hatásokat megfelelően kezelik, valamint figyelembe veszik a hatások kiváltó okát is, és megfelelő módon reagálnak arra. Közepes: A káros hatásokat időben kezelik, de az érdekeltekkel nem konzultálnak az orvoslás formájáról, így nem minden, az orvoslást célzó intézkedés a körülményeknek megfelelő és méltányos. A hatások kiváltó okát csak akkor veszik figyelembe, és azokra csak akkor reagálnak, ha többször is előfordultak előre nem látott káros hatások. Rossz: A káros hatásokkal nem foglalkoznak kellő időben, azokra a vállalat sablon szerint, egyoldalúan reagál, így a legtöbb érdekelt elégedetlen a reakciókkal és a panaszkezelési mechanizmusokkal. Nincsenek egyértelmű panaszbejelentő és kommunikációs csatornák az érdekeltek számára; így azok eseti jelleggel történnek. Előre nem látható hatások esetén a hatások kiváltó okát nem veszik figyelembe, vagy nem reagálnak rá.
Az érdekeltek bevonását célzó intézkedések eredményeinek utánkövetése		
Az érdekeltek bevonását célzó intézkedések eredményeinek utánkövetése	A teljesített kötelezettségvállalások százalékos aránya Az érdekeltek elégedettsége a vállalat teljesítményével a kötelezettségvállalások tekintetében A kötelezettségvállalások teljesítésével kapcsolatos késedelmek hossza/gyakorisága	Jó: A kötelezettségvállalásokról nyilvántartást vezetnek, és rendszeres jelentést tesznek róla az érintett érdekelteknek. A kötelezettségvállalások teljesítése vagy az orvoslást célzó intézkedések a lehető leghatékonyabban, kellő időben történnek; a megállapodásokat érintő módosításokról vagy késedelemről az érdekeltek tájékoztatást és magyarázatot kapnak. Az érdekeltek lehetősége van arra, hogy elégedettségüket (vagy annak hiányát) kifejezzék a kötelezettségvállalásoknak vagy megállapodásoknak a vállalat általi teljesítésével kapcsolatban. Közepes: A kötelezettségvállalásokról nyilvántartást vezetnek, de nem osztják ki megfelelően a kapcsolódó feladatokat, és nem tartják be a határidőket. A vállalat eleget tesz kötelezettségvállalásai többségének, de nem ad magyarázatot arra, ha ezt mégsem teszi meg. Rossz: Nem vezetnek nyilvántartást a kötelezettségvállalásokról és nem állapítanak meg határidőket, így az érdekeltek nem tudják, mikor történik meg a kötelezettségvállalások teljesítése.

A.1. táblázat Az érdekelttek bevonásának lehetséges mutatói és értékelési kritériumai *(folyt.)*

Nyomon követés és értékelés		
Releváns és hatékony nyomonkövetési és értékelési mechanizmusok létrehozása	A különböző érdekelttekkel fennálló kapcsolatok stabilitásának, valamint az érdekelttek bevonásával kapcsolatos célkitűzések eredményességének felmérésére való képesség	Jó: A mutatók és az értékelési kritériumok egyértelműek, mérhetőek és összhangban vannak a kölcsönösen elfogadott célokkal és célkitűzésekkel. A vállalat rendszeresen gyűjt visszajelzéseket az érdekelttől a bevonást célzó intézkedések hatékonyságának felmérése érdekében. Közepes: A mutatók és az értékelési kritériumok összhangban vannak a kölcsönösen elfogadott célokkal és célkitűzésekkel, de nem kellően egyértelműek. A vállalat eseti jelleggel gyűjt visszajelzéseket az érdekelttől a bevonást célzó intézkedések hatékonyságának felmérése érdekében. Rossz: A mutatókat nem határozzák meg időben, vagy nem egyértelműek és megvalósíthatatlanok. A vállalat nem gyűjt visszajelzéseket az érdekelttől a bevonást célzó intézkedések hatékonyságának felmérése érdekében.
A nyomon követés és az értékelés objektivitásának, hatékonyságának és részvételen alapuló jellegének biztosítása	Az érdekelttek részvételi aránya a nyomon követési és értékelési tevékenység tervezésében és végrehajtásában	Jó: Az érdekelttek részt vesznek a nyomonkövetési és értékelési folyamatban (pl. a módszertan megtervezése és adaptálása, adatok gyűjtése és elemzése, a megállapítások megosztása és egyes intézkedésekhez kapcsolása révén). Közepes: Erősen támaszkodnak az érdekelttek visszajelzéseire az érdekelttek bevonását célzó intézkedések hatásosságának felmérése során, de az érdekeltteket nem vonják be a nyomon követési és értékelési tevékenység tervezésébe vagy végrehajtásába. Rossz: Nem konzultálnak az érdekelttekkel a nyomon követési és értékelési tevékenység során.
A bevonást célzó intézkedések külső ellenőrzésének elvégzése	A nyomon követés és az értékelés objektivitásának mértéke, alapossága	Jó: Az ellenőrzést minden érdekelt által objektívnek elismert külső fél végzi. Közepes: Az ellenőrzést a vállalat által erre a célra szerződötített tanácsadók végzik. Rossz: Nincs külső fél általi ellenőrzés a bevonást célzó intézkedések értékelése.
A nyomon követés és értékelés során feltárt hiányosságok feltárása és kezelése	Az ismétlődően felmerült problémák aránya az érdekelttek bevonására irányuló folyamatok során A nyomon követési és értékelési keretrendszer értékelési kritériumai alapján az idők során elért haladás	Jó: A nyomon követés és értékelés eredményeit gondosan elemzik, és a kiábrándító vagy előre nem látható eredményeket tovább vizsgálják az azt kiváltó problémák feltárása érdekében. Azonosítás után ezekre a problémákra a rendszerek módosításával, vagy adott esetben a káros hatások kezelésével reagálnak. Ugyanazon problémák ritkán ismétlődnek, ami az értékelési kritériumok alapján bizonyított előrelépést eredményez. Közepes: A nyomon követés és értékelés eredményeit elemzésre kerülnek, de konkrét intézkedésre csak akkor kerül sor, ha kiábrándító vagy előre nem látható eredmények adott séma szerinti megjelenése vagy ismétlődése észlelhető. Ugyanazon problémák ismétlődnek, bár az értékelési kritériumok alapján némi előrelépés látható. Rossz: A nyomon követési és értékelési tevékenység eredményeit nem vizsgálják részletesen, és elsősorban nyilvántartási célból őrzik meg. Ugyanazon problémák rendszeresen ismétlődnek, és az idők során csak minimális előrelépés tapasztalható.

B. MELLÉKLET

Őslakosok bevonása

Az őslakosok bevonására sok tekintetben ugyanazon, az érdekeltek érdemi bevonására és a kellő gondosságra vonatkozó, a jelen Iránymutatás alapját képező lépések és elvek érvényesek. Az őslakosok bizonyos jellemzői azonban különös figyelmet igényelnek, ideértve a kormányzati intézményeiket és gyakorlataikat, az önrendelkezéshez kapcsolódó jogokat; a földdel való kapcsolatukat; spirituális és kulturális örökségüket; az általuk a történelem során elszenvedett diszkriminációt; a társadalomban betöltött egyedülálló és időnként kiszolgáltatott helyzetüket; a nemzetközi jog szerinti elismerésüket, valamint esetenként a nemzeti jogszabályok és szakpolitikák szerinti különleges jogállásukat.

Az őslakosokat érintő nyersanyag-kitermelési tevékenységek során ezeket az egyedi szempontokat figyelembe kell venni.

1. A körülmények megértése

Az őslakosokat érintő tevékenységekkel összefüggésben a helyi környezetnek, így különösen az őslakosok jogállásának és jogainak, bizonyos csoportok történelmi marginalizálódásának vagy diszkriminációjának, illetve az őslakosok kulturális és szervezeti jellemzőinek magas szintű megértése különösen fontos (további információért lásd a B.1. táblázatot).

➡ A műszaki és jogi szakértőkkel, valamint a helyi forrásokkal folytatott konzultáción túl jogi szakértő segítségét kell kérni az őslakosok bevonásával kapcsolatos jogi kötelezettségek tisztázására. Az érdekeltekkel kapcsolatba kerülő személyzetnek konzultálnia kell magukkal az őslakosokkal, valamint az adott őslakosok szakértőivel is, tekintettel az objektivitás követelményére.¹

1. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” „1. lépés: B. Az adatok pontosságának ellenőrzése” című részt.

B.1. táblázat A környezet megértése az őslakosok bevonása során

Az információ típusa	Leírás
Szabályozási környezet	Az erőforrás-fejlesztéssel kapcsolatban az őslakosok bevonására vonatkozó elvárások, kötelezettségvállalások vagy jogi követelmények, különös tekintettel arra, hogy a nemzeti jogszabályok megkövetelik-e az őslakosok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulását a nyersanyag-kitermelési tevékenységek hatásait illetően; az őslakosok kollektív jogainak és különleges jogállásának elismerése, az őslakosokat a nemzeti jogszabályok és nemzetközi dokumentumok alapján megillető jogok elismerése (vagy annak hiánya).
Hatásterület	A hatásterület, ami az őslakosokkal összefüggésben nagyobb kiterjedésű lehet (pl. az őslakosokat hátrányosan érinthetik a földdel kapcsolatos azon hatások, amelyek befolyásolják az őslakosok által táplálékként fogyasztott állatok vándorlási szokásait, vagy amelyek károsítják az adott esetben az őslakosok kulturális örökségének részét képező biológiai sokféleséget).
A földhöz való jog: Szokványos földbirtokszerkezet	Meglévő földhasználati viszonyok; a föld birtoklására vonatkozóan már fennálló jogok; a szokványos földbirtokrendszer kiterjedése (föld feletti, felszíni, felszín alatti erőforrások), illetve az ilyen szokványos földbirtokviszony adott joghatóság általi hivatalosan elismerése.
Önigazgatás	Az őslakosok irányítási struktúrája, jogrendszere, hatásköre és döntéshozatali mechanizmusai, a konzultáció, valamint a hozzájárulás megadása vagy megtagadása; illetve, hogy ezen irányítási struktúrákat hivatalosan elismerik-e az adott joghatóságban.
Történelmi marginalizáció vagy diszkrimináció	Ide tartozhatnak diszkriminatív jogszabályok, társadalmi megbélyegzés, valamint a rossz vagy nem létező szolgáltatásnyújtási megállapodások.
Kulturális és vallási örökség	E körbe tartozhatnak „kézzelfogható” szempontok (pl. régészeti lelőhelyek, épületek stb.), lehetnek „megfoghatatlan” vonatkozásai (pl. szájhagyományok, nyelvek, hiedelmek, vallás és hagyományok, mint például a vadászat), illetve ide tartoznak a genetikai erőforrások vagy a hagyományos ismeretek.

2. Az őslakosok megfelelő azonosításának és rangsorolásának biztosítása

➡ A vállalatoknak figyelembe kell venniük az őslakosok egyedi jellemzőit, és azonosítaniuk kell az őslakosok által követelt kollektív jogokat, valamint a tevékenység által potenciálisan érintett őslakosok emberi jogait.

A tevékenység folytatásának jogi keretrendszerétől függetlenül, az őslakosok a földhöz való kapcsolatuk, a kultúrájuk és a társadalmi-gazdasági státuszuk alapján gyakran a szokásjogon vagy hagyományokon alapuló jogokkal bírnak.

- **Föld:** Az őslakosokat gyakran különleges és/vagy szokásjogon alapuló kapcsolat fűzi az ősi földekhez. Ez a földhöz fűződő kapcsolat az őslakosok egyik sajátossága, ezért a földdel összefüggő hatások (mint például a földhöz való hozzáférésük korlátozottá válása vagy elvesztése, vagy a környezetromlás) az őslakosokat, illetve az őslakosok megélhetését és kultúráját súlyosabban érintheti, mint más, nem őslakos érdekelti csoportokat. Ezen túlmenően az is előfordul, hogy az őslakosok szokásjogon alapuló földhasználati jogait a nemzeti törvények nem ismerik el. Az egyeztetéseknek feltárhatnak továbbá a szent helyekhez vagy nagy kulturális jelentőségű helyekhez fűződő eszmei értékeket is.
- **Kultúra:** Az őslakosok esetleg egyedi kulturális értékekkel és tulajdonságokkal bírhatnak, amiket figyelembe kell venni és tiszteletben kell tartani a velük való együttműködés során. Így például a magánszférával összefüggő problémák

B.1. keretes írás **Őslakosok azonosítása**

Az őslakosok fogalmának nincs egységen elfogadott meghatározása, és az őslakos csoportok nem alkotnak homogén egységeket. Ugyanakkor a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) a 169. sz. Egyezmény alapján úgy jellemezte az őslakosokat, mint elkülönült társadalmi és kulturális csoportokat, amelyek különböző mértékben rendelkeznek az alábbi tulajdonságokkal:

- Elkülönült kulturális csoport tagjainak vallják magukat.
- Hagyományos életmódot folytatnak.
- Kultúrájuk és életmódjuk (pl. megélhetésük, nyelvük, szokásaik stb.) különbözik az ország lakosságának többi részétől.
- Saját társadalmi szervezettel rendelkeznek, amely tartalmazhat hagyományos szokásokat és/vagy jogszabályokat.

Az érintettek önmaguk őslakosként történő meghatározását az őslakosok azonosításának alapvető kritériumaként kell kezelni.

rendkívüli jelentőségűek lehetnek az őslakosok számára (pl. a társadalmi és kulturális diszkrimináció és marginalizáció öröksége, vagy a többségi kultúrával való kapcsolat hiányából fakadó érzékenység miatt). Ilyen esetekben a megfelelő bevonási gyakorlat része lehet a hozzájárulás kérése a rituálékra, ünnepekre és beavatási szertartásokra vonatkozó adatok rögzítéséhez, így biztosítva a kulturális élet megzavarásának elkerülését. Ez különös jelentőséggel bír akkor, amikor a tevékenység áttelepítéshez és/vagy a lakóhely elhagyására kényszerüléshez vezet. Mivel az őslakosok hagyományos életmódja általában szorosan kapcsolódik egy bizonyos területhez, az áttelepítés a társadalmi kapcsolatok felbomlásához, a kultúra gyengüléséhez, a nyelv és az önálló identitás elvesztéséhez vezethet. Hasonlóképpen, a nagyszabású üzleti tevékenységekben való foglalkoztatást egyes őslakosok hátrányosnak tekinthetik a hagyományos életmód szempontjából. Lehetséges az is, hogy a pénzen alapuló gazdaság bevezetése nem fér össze a korábban fennálló cserekereskedelmi kapcsolatokkal. Az őslakosok bevonásával meghatározhatók a fenti hatások mérséklésének módszerei, közösségük törekvéseit és prioritásait tükröződő.

- **Társadalmi-gazdasági státus:** A világ sok részén az őslakosok a népesség leginkább marginalizált és veszélyeztetett rétegeihez tartoznak. Gyakran tapasztalnak diszkriminációt és küzdenek nagyarányú szegénységgel, valamint társadalmi hátrányokkal. Az őslakosok gyakran kevésbé tájékozottak a jogaikról és a kulturális örökségükről, és kevésbé tudják azokat megvédeni. Ez azt jelenti, hogy az őslakosok kevésbé ellenállóak a sokkal és a káros hatásokkal szemben, valamint kiszolgáltatottabbak lehetnek a súlyos gazdasági és társadalmi következményeknek. Előfordulhat, hogy az őslakosok egyedi dialektusban beszélnek, vagy olyan szájhagyományra hagyatkoznak az információk közlése során, ami nehézségeket okozhat az információk hatékony közlésében, és innovatív módszerek alkalmazását teheti szükségessé

a konzultáció és az együttműködés során. Fontos azt is figyelembe venni, hogy az őslakosok esetében jelen lehetnek olyan történelmi sérelmek, amik bonyolíthatják a projekteket vagy megnehezíthetik a nyersanyag-kitermelő tevékenységeket.

Figyelembe kell venni továbbá, hogy az őslakosok között lehetnek a káros hatásokat eltérően érzékelő egyének és veszélyeztetettebb csoportok, mint például a nők és a gyermekek, akik esetében elvárt a megkülönböztetett figyelem a bevonási folyamat során.

3. Az őslakosok érdemi bevonásához szükséges támogatási rendszer létrehozása

➡ Az őslakosokkal esetlegesen kapcsolatba kerülő személyzetet ki kell képezni arra, hogy tiszteletet mutassanak az őslakosok kultúrája, életmódja, irányítási rendszere, hagyományos ismeretei, valamint a földjeikhez, a területükhöz és a természeti erőforrásokhoz fűződő jogai és az ezekhez fűződő különleges kapcsolatuk iránt. Az őslakos közösség nyelvének akár csak udvariassági szintű ismerete is hasznos eszköze a tisztelet kimutatásának.

➡ Az őslakosok bevonásának támogatására szolgáló forrásokat (pl. műszaki és jogi támogatás, közösségi kapacitásfejlesztés, helyi közvetítők, valamint a folyamatban való részvétel költségeinek megtérítése a közösségnek) az őslakosokkal együttműködve kell meghatározni, és arról meg kell állapodni velük a bevonás teljes folyamata során.

Mivel az őslakosok sok helyen marginalizálódottan, a nagyobb közösségektől elzárva élnek, további (akár pénzügyi, akár természetbeni) támogatásra lehet szükségük ahhoz, hogy érdemben részt vehessenek a vállalat által vezetett konzultációkban vagy a bevonást célzó, szélesebb körű intézkedésekben.

4. Megfelelő és hatékony intézkedések és folyamatok kialakítása az őslakosok bevonására

A. Az előírt vagy szükséges bevonási mód meghatározása

Az őslakosok bevonásához igénybe vehető módszerek megválasztása is a jelen Iránymutatásban ismertetett alapvető megfontolások mentén történik.² Ugyanakkor bizonyos nemzetközi dokumentumok az állam kötelezettségévé teszik, hogy az őslakosok földjeit, területeit vagy más erőforrásait érintő projektek jóváhagyása előtt egyeztetést folytassanak az őslakosokkal, azok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulásának megszerzése céljából. Egyes emberi jogi szervezetek és őslakosok szerint a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás fogalma az őslakosok öngazgatásából, területi és kulturális jogaikból ered, és ezen jogok gyakorlásához elengedhetetlen. Ezen túl, egyes országokban nemzeti szintű jogszabályok írják elő a konzultáció

2. Általánosságban lásd a „4. lépés: B. Az előírt vagy szükséges bevonási mód meghatározása” című részt.

és együttműködés kötelezettségét a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás megszerzéséhez.³ Az Irányelvek ugyan hivatkoznak az őslakosok jogaira vonatkozó ENSZ-dokumentumokra a káros emberi jogi hatások kapcsán, de nem tesznek említést a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulásról.⁴

➡ A vállalatoknak mindig be kell tartaniuk a nemzeti jogszabályokat és előírásokat, valamint tiszteletben kell tartaniuk a releváns, nemzetközileg elismert emberi jogokat is.⁵ A projekt tervezési fázisában a vállalatoknak a szabályozási és szervezeti követelményektől függetlenül számolniuk kell azzal, hogy az őslakosok egyeztetést várhatnak a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás témájában, és ezen elvárások teljesítésének elmulasztása kockázatokat generálhat.

➡ Azokban az országokban, ahol a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás megszerzése nem kötelező, a vállalatoknak figyelembe kell venniük a helyi elvárásokat, valamint az őslakosokat⁶ és a vállalat tevékenységét a helyi ellenállás miatt fenyegető kockázatokat.

3. FAO: *Respecting free, prior and informed consent: Practical guidance for governments, companies, NGOs, indigenous peoples and local communities in relation to land acquisition* [A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás tiszteletben tartása: Gyakorlati útmutató a kormányok, vállalatok, civil szervezetek, őslakosok és helyi közösségek számára a földszerzést érintően] (2014), 7. old., www.fao.org/3/a-i3496e.pdf.

4. „[...] a vállalatok tartsák tiszteletben például a konkrét, különös odafigyelést igénylő csoportokhoz vagy populációkhoz tartozó egyének emberi jogait, ha rájuk káros emberi jogi hatással lehetnek. Ezzel összefüggésben az ENSZ által kiadott dokumentumok további részletekkel szolgálnak az őslakosok jogait illetően [...]” Lásd: az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei: 2011-es kiadás, IV. fejezet, 40. pont. Az őslakos népekkel kapcsolatos legfontosabb nemzetközi dokumentumok a következők: United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (2007) (UNDRIP) www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/drips_en.pdf; és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 169. számú Egyezménye (Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989, Convention No. 169, International Labour Organization) (1989) www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no::p12100_instrument_id:312314. Az őslakos népek jogairól szóló ENSZ-nyilatkozat úgy rendelkezik, hogy számos esetben az államnak kell az érintett őslakosokkal konzultálnia és együttműködni azok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulásának megszerzése érdekében, így akkor is, ha az őslakosok földjét, területeit vagy más erőforrásait érintő projekt jóváhagyásáról van szó (lásd a 19. és 32. cikkeket). Az ILO 169. számú Egyezménye, ami jogilag kötelező erejű az azt ratifikáló országokra nézve, megkívánja az államtól, hogy egyeztessen az őslakosokkal a javasolt intézkedésekhez való hozzájárulásuk megszerzése vagy az azokra vonatkozó megállapodás megkötése céljából (lásd a 6. cikket). Az Egyezmény hozzájárulással kapcsolatos útmutatásáért lásd az ILO kiadványát: *Handbook for ILO Tripartite Constituents – Understanding the Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989, No. 169*. [Kézikönyv az ILO három tagcsoportja részére – Az őslakos és törzsi népekre vonatkozó, 169. számú egyezmény (1989) magyarázata] (ILO, 2013). Más ENSZ-szervek és dokumentumok szerint a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulásra vonatkozó nemzetközi normák a nem állami szereplőkre, így például a nyersanyag-kitermelő vállalatokra is ugyanúgy vonatkoznak. Ezt a véleményt osztja például az ENSZ őslakosok ügyeivel foglalkozó állandó fóruma, az ENSZ-nek az emberi jogok és a transznacionális, illetve más üzleti vállalatok kapcsolatával foglalkozó munkacsoportja, az ENSZ őslakos népek jogaival foglalkozó különleges előadója, az ENSZ szakértői mechanizmusa az őslakosok jogairól, valamint számos, az ENSZ emberi jogi egyezményei alapján létrehozott szerv.

5. Lásd az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, 2011-es kiadás, I. fejezet 2. pontját és a IV. fejezet 1. és A.12. pontjait, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

6. A közösségek által a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás kapcsán támasztott lehetséges elvárásaiért lásd: Oxfam Australia, *Guide to Free Prior and Informed Consent* [Útmutató a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájáruláshoz] (2014), www.oxfam.org.au/explore/mining/free-prior-and-informed-consent; Doyle, C. and

J. Cariño: *Making Free Prior and Informed Consent a Reality: Indigenous Peoples and the Extractive Industries* [Legyen a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás a realitás: Őslakosok és a nyersanyag-kitermelő iparág] (2013), Middlesex University, PIPLinks & ECCR, www.ecojesuit.com/wp-content/uploads/2014/09/Making-FPIC-a-Reality-Report.pdf.

Ez esetben a vállalatoknak olyan bevonási stratégiát kell folytatniuk, ami kielégíti az őslakosok jogszerű elvárásait, anélkül azonban, hogy megsértenék a nemzeti jog előírásait. E tekintetben az alábbi kulcsfontosságú lépések hasznosak lehetnek az őslakosok bevonása során, amikor a vállalkozás a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás elvét kívánja érvényesíteni:

- Megállapodást kell kötni az érintett őslakosokkal egy egyeztetési **folyamat lefolytatásáról, az őslakosok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulásának megszerzése érdekében**. A megállapodásban meg kell határozni azokat a konkrét jelenlegi és jövőbeli tevékenységeket is, amelyekhez hozzájárulást kell kérni.⁷ Egyes esetekben célszerű lehet **formális vagy jogi megállapodás útján kötelezettséget vállalni a folyamat betartására**.⁸ A folyamat alapját mindenkor jóhiszemű, kényszerítéstől, megfélemlítéstől és manipulációtól mentes tárgyalásnak kell képeznie.
- Egyeztetést követően meg kell állapodni arról is, hogy az érintett őslakosok számára kormányzati intézményeik, szokásjogi szabályaik és szokásos gyakorlataik szerint **mi minősül megfelelő hozzájárulásnak** (pl. a közösség többségi szavazata vagy az idősek tanácsának jóváhagyása). Az őslakosok számára biztosítani kell, hogy saját, szabadon megválasztott képviselőik, illetve szokásjogi vagy egyéb intézményeik útján gyakorolják részvételi jogukat.
- A hozzájárulás kérelmezésére vonatkozó folyamatot a lehető leghamarabb, még a projekt tervezési fázisában le kell folytatni, **mielőtt azok a tevékenységek**, amelyekhez hozzájárulást kell kérni, **elkezdődnének vagy azokat engedélyeznék**, beleértve a nyersanyag-kitermelő tevékenységet is.
- A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás kérelmezésének folyamatát ismétlődő eljárásnak, nem pedig egyszeri egyeztetésnek kell tekinteni. Folyamatos párbeszédet kell fenntartani a helyi közösséggel, ami bizalmi kapcsolat kialakulásához és kiegyensúlyozott megállapodáshoz vezet, ami a vállalat hasznára lesz a projekt valamennyi szakaszában.
- A tevékenységről minden információt időben, objektív módon, pontosan és érthető módon kell átadni az őslakosoknak.

7. Néhány nemzetközi dokumentum pontosítja azokat a körülményeket, amelyekben a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás lényeges, így például olyan esetekben, ahol áttelepítésre van szükség.

8. Felmerült, hogy a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás tekinthető úgy, mint a közösség bevonásának egy magasabb szintű, formalizáltabb módja. Ez azzal jár, hogy a vállalatok bizonyos esetekben az őslakosok által lakott területen, vagy annak közelében megvalósítandó, várhatóan jelentős káros hatásokkal járó nyersanyag-kitermelő tevékenység megtervezése során motiváltabbak lehetnek egy formálisabb konzultációs eljárás lefolytatására. Lásd: Lehr és Smith (2010), *Implementing a Corporate Free, Prior, and Informed Consent Policy: Benefits and Challenges* [A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás vállalati politikájának végrehajtása: Előnyök és kihívások], Foley Hoag, 8. old. www.foleyhoag.com/publications/ebooks-and-white-papers/2010/may/implementing-a-corporate-free-prior-and-informed-consent-policy. A World Resources Institute azt javasolja a társaságoknak, hogy próbálják a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás megszerzésére irányuló eljárások működőképessé tételének nehézségeit a folyamat jogi elismertetésén keresztül legyőzni, pl. kössenek erre vonatkozó formális megállapodást, az érdekeltek bevonását célzó egyéb jó gyakorlatokkal ötvözve. Lásd: World Resources Institute (2007), www.wri.org/publication/development-without-conflict.

- **Dokumentálni kell a megszületett kötelezettségvállalásokat/ megállapodásokat,** ideértve azt is, hogy mely tevékenységek esetében került a hozzájárulás megadásra és melyek esetében nem, a hozzájárulás esetleges feltételeit és a folyamatban lévő egyeztetések témáját. Ezeket az adatokat megfelelő időben és formában, az általuk értett nyelven meg kell osztani az őslakos közösséggel.
- Meg kell határozni, hogy milyen intézkedés(ek) tehetők abban az esetben, ha: a) az őslakosok nem hajlandók tárgyalásokba bocsátkozni; és b) az őslakosok nem egyeznek bele abba/nem járulnak hozzá ahhoz, hogy a területükön munkavégzés történjen (lásd a B.2. keretes írást).

B.2. keretes írás A hozzájárulás hiányára vagy az együttműködés megtagadására adott válasz

Ha az őslakos közösség megtagadja a hozzájárulás megadását, a vállalatnak egyeztetnie kell velük, hogy megértsék a hozzájárulás hiánya mögötti okokat és azt, hogy a fennálló aggályokat lehet-e kezelni vagy rendezni. A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló, bizonyos feltételek mellett korábban már megadott hozzájárulást nem lehet önkényesen visszavonni.

Ha a vállalat várhatóan nem kapja meg a hozzájárulást, vagy az őslakosok nem hajlandók együttműködni, az lényeges kockázatokat jelenthet a vállalat és káros hatások bekövetkeztét az őslakosok számára. Ha a projekt folytatása káros hatással jár az őslakosokra nézve, a vállalatnak meg kell tennie a szükséges lépéseket az ilyen hatások felszámolása vagy megelőzése érdekében.

Ha a kellő gondosságot célzó folyamatok során¹ a vállalat megállapítja, hogy egy adott tevékenység folytatásához hozzájárulás szükséges, amit a vállalat a megállapodás szerinti folyamatban nem kapott meg, az érintett tevékenységet nem lehet folytatni, kivéve, ha a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulás megadása a későbbiekben várható.

Így például, ha egy, az IFC teljesítményszabványok hatálya alá tartozó, az IFC által finanszírozott projekt az őslakosok kitelepítését igényli, és ehhez a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulásuk megadására nem került sor, a projekt nem folytatódhat még akkor sem, ha az állami engedélyt megkapta. Ezzel szemben nem szükséges a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló hozzájárulást beszerezni olyan esetekben, amikor az őslakosok jogait nem érinti a vállalat tevékenysége.

1. Amint azt a jelen melléklet 1. alrészében jeleztük, jogi szakértő segítségét kell kérni az őslakosok bevonásával kapcsolatos jogi kötelezettségek tisztázására.

B. A legjobb gyakorlatok azonosítása és alkalmazása

Az őslakosok bevonásának módszereire vonatkozó legjobb gyakorlatok azok, amelyek nagyrészt tükrözik a jelen Iránymutatás törzsszövegét; azonban további gondot kell fordítani annak biztosítására, hogy az őslakosok bevonását célzó intézkedésekben a hagyományos folyamatok és normák is megjelenjenek.

➡ A potenciálisan érintett őslakosokkal konzultálni kell, és a jelen Iránymutatásban leírtak szerinti teljeskörű és tényleges részvételükre kell törekedni a bevonást célzó intézkedések tervezése, a hatásvizsgálatok, valamint a nyomon követés és értékelés során, ha az adott projekt káros hatásokkal lehet az őslakosok jogaira.⁹ Az őslakosokkal már a kezdeti projekttervezés során is konzultálni kell.

Az őslakosok közreműködését kell kérni a bevonást célzó intézkedések tervezésének és végrehajtásának folyamatában is. A bevonást célzó intézkedéseknek tükrözniük kell az őslakosok közössége által kialakított és működtetett döntéshozatali intézményeket, valamint a jogszabályok és előírások szerinti döntéshozatali folyamatokat. Ez elősegíti a vállalatok és az őslakosok közötti kölcsönös tisztelet és bizalom kialakulását, és csökkenti a félreértések esélyét a projektekkel kapcsolatos fontos döntések meghozatalakor.¹⁰

Noha ezek a körülményektől függően eltérőek lehetnek, a hagyományos döntéshozatali eljárások előírhatják, hogy:

- a döntéseket inkluzív és részvételen alapuló folyamatok útján hozzák meg
- a vitarendezési folyamatokat vezetők vagy tanács tagjai vezessék
- fontos szerepet kapjon a bölcsesség és a tapasztalat
- a viták rendezése konszenzus útján történjen
- a büntetés helyett a közösség békéjének, egységének és harmóniájának helyreállítása legyen az elsődleges cél.

Hasonlóképpen, a panaszok kezelésre szolgáló folyamatok is legyenek kulturális szempontból megfelelőek és az érintett őslakosok saját eljárásainak figyelembevételével, vagy azok felhasználásával kialakítottak.

Ha nincsenek előírt, hagyományos döntéshozatali folyamatok, vagy az őslakosok úgy döntenek, hogy ezeket nem alkalmazzák, a jelen Iránymutatás gerincét képező, a legjobb gyakorlatok azonosítására és alkalmazására vonatkozóan kiemelt lépéseket kell alapul venni.¹¹

9. Lásd: Akwé: Kon Guidelines on the conduct of social, cultural, spiritual and environmental impact assessments [Kon irányelvek a társadalmi, kulturális, spirituális és környezetvédelmi hatásvizsgálatokhoz] (2004), azon belül az I.3 fejezet a) és II.C. fejezet 15. pontját a legjobb gyakorlatokról az őslakosokat érintő hatásvizsgálatok tekintetében, www.cbdt.int/doc/doc/publications/akwe-brochure-en.pdf.

10. Általánosságban lásd: UNHCR, Progress Report on the Study on Indigenous peoples and the Right to Participate in Decision-Making [Előrehaladási jelentés az őslakosokra és a döntéshozatali eljárásban való részvételük jogára vonatkozó tanulmány kapcsán] (2010), www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.35_en.pdf.

11. Lásd: „4. lépés: C. A legjobb gyakorlatok azonosítása és alkalmazása” című részt.

C. MELLÉKLET

Nők bevonása

Míg a jelen Iránymutatás törzsszövegében felvázolt lépések és alapelvek minden összefüggésben érvényesek, az érdekeltek bevonása során fontos nemi szempontokat is érvényesíteni annak érdekében, hogy a vállalatok számolhassanak a férfiak és nők közötti, gyakran egyenlőtlen hatalmi viszonyokkal.

1. A körülmények megértése

➡ Az érdekeltek bevonását végző személyzetnek az előzetes kutatás során meg kell vizsgálnia a nemek szerint lebontott adatokat és azonosítani kell a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos problémákat annak biztosítása érdekében, hogy a bevonást célzó intézkedéseket és stratégiákat a neme közti dinamikát figyelembe vevő módon alakítsák ki és hajtsák végre.

A nemek szerint lebontott adatok olyan másodlagos forrásokban találhatóak, mint a hivatalos népszámlálási statisztikák, közvélemény-kutatások vagy civil szervezetek felmérései, üzleti szövetségek, történelmi társaságok adatai, tudományos tanulmányok és helytörténeti vagy néprajzi források (ahol vannak ilyenek).

A C.1. táblázatban szereplő információk relevánsak lehetnek a nők bevonásával összefüggésében.

2. A nők és az őket képviselő kapcsolattartók megfelelő azonosításának és rangsorolásának biztosítása

➡ Az érdekeltekkel kapcsolatba kerülő személyzetnek mérlegelnie kell, hogy az egyes hatások hogyan érinthetik a különböző nemű érdekelteket, és ennek figyelembevételével kell azonosítaniuk a legveszélyeztetettebb érdekelteket.

A.1. táblázat A környezet megértése a nők bevonása során

Az információ típusa	Leírás
Demográfia és társadalmi kapcsolatok	A nők által vezetett háztartások aránya; összehasonlító vagyonelemzés a nők és a férfiak által vezetett háztartások között. A férfiak és a nők egészségügyi mutatói közötti különbségek. A nők és a férfiak napi tevékenységei és feladatai közötti különbségek (például munkamegosztás a gazdálkodás különböző aspektusai és szakaszai szerint).
Marginalizáció és diszkrimináció	A nőket korlátozzák bizonyos foglalkozások betöltésében, vagy megtagadják tőlük az oktatáshoz vagy az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést? Tapasztalható fizikai/szexuális zaklatás vagy bántalmazás a munkahelyen, a háztartásban vagy közösségi környezetben?
Kultúra	A helyi kulturális hagyományok és társadalmi elvárások hogyan határozzák meg a férfiak és nők nemi szerepeit?
Hatalmi viszonyok	Vannak a döntéshozatalt érintő különbségek a férfiak és a nők között a háztartásban, a közösségben, az istentiszteleti helyeken vagy a falusi tanácsban? Vannak különbségek a nők és a férfiak között az erőforrásokhoz való hozzáférés és ezek ellenőrzése tekintetében, és ha igen, mire vezethetők vissza ezek a különbségek?

Forrás: A táblázat a Világbank *Gender Responsive Social Analysis: A Guidance Note* [A nemek közti egyenlőség szempontját érvényesítő társadalmi analízis: útmutató] (2005), 17. oldaláról került átvételre, ami elérhető az alábbi linken:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/217381468313758622/pdf/351370REV0GenderGuidelines0SANS.pdf>.

Bizonyos hatások különbözőképpen érvényesülnek férfiak és nők esetén.¹ Például:

- Ha a jogdíjak vagy kártérítés a férfinak, mint családfőnek kerül kifizetésre, ez megakadályozhatja a nőket a pénzügyi juttatásokhoz való hozzáférésben és az afölötti rendelkezésben, illetve kizárhatja a nők által vezetett háztartásokat. Ez a gyakorlat torzíja a férfiak és nők közötti hatalmi viszonyokat is, megerősítve a nők férfiaktól való gazdasági függését.
- A környezeti hatások növelhetik a nők háztartási munkaterhelését, például, ha nagyobb távolságot kell megtenniük, hogy vízhez, fához, erdei termékekhez vagy az önellátó gazdálkodáshoz szükséges termőföldre jussanak.
- Az új nyersanyag-kitermelő projektben a férfiak domináns foglalkoztatottsága megnövelheti a nőkre háruló munkaterhet a háztartásban és a közösségben, mivel a férfi munkaerőt a projekt elvonja a hagyományos létfenntartási tevékenységektől.
- Az ideiglenesen helyben állomásozó férfi munkaerő bevándorlása által okozott társadalmi diszlokáció és a nemek közötti egyensúly felbomlása a nőket olyan egészségügyi és biztonsági kockázatoknak teheti ki, mint a szexuális erőszak, a szexuális úton terjedő betegségek és az alkoholfogyasztás növekedése a közösségben.

1. A bányászati projektek nemekre gyakorolt hatásának vizsgálatára vonatkozó keretrendszer megtalálható Hill, C. és Newell, K.: *Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment* [Nők, közösségek és a bányászat: A bányászat nemekre gyakorolt hatásai és a nemi hatások vizsgálatának szerepe] (2009) című művében, Carlton: Oxfam Australia, <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/women-communities-and-mining-the-gender-impacts-of-mining-and-the-role-of-gende-293093>.

Az egyes nők helyzete az érdekelti csoportokon belül számos, egymással kölcsönhatásban lévő tényezőtől függ, mint például az életkor, az esetleges fogyatékoság, a családi állapot, a képzettség, a jövedelem és a vagyon. A káros hatásoknak különösen kiszolgáltatott nők a következők lehetnek:

- női családfők
- lánygyermek
- idősebb nők
- fogyatékkal élő vagy beteg nők
- faj, osztály, kaszt vagy szexuális irányultság alapján hátrányosan megkülönböztetett nők
- munkanélküli vagy alacsony jövedelmű női munkavállalók
- szexmunkások.

➡ A vállalatoknak azonosítaniuk kell a hatékonyan bevonható női vezetőket, de nem szabad azt feltételezni, hogy a magas rangú nők egy adott társadalmi csoport minden női tagjának érdekeit képviselik.

3. Az érdekelték bevonását célzó, megfelelő és hatékony intézkedések kidolgozása a nők bevonása érdekében

➡ A vállalatoknak az érdekelték bevonásával foglalkozó munkatársak kiválasztásánál törekedniük kell a nemek közti egyensúlyra.

Általában a női érdekelték könnyebben bevonhatók, ha látják, hogy a nők a férfiak mellett dolgoznak a vállalatnál.

➡ A bevonás módszereinek kiválasztásakor a vállalatoknak olyan bevonási formákat kell választaniuk, amelyek nagyobb valószínűséggel eredményezik a férfiak és a nők egyenlő részvételét. Ilyen módszerek lehetnek:

- kapcsolatfelvétel olyan nőkkel, akik nem képesek vagy várhatóan nem hajlandók az otthonuk elhagyására azért, hogy részt vegyenek a megbeszéléseken
- külön megbeszélések folytatása nőkkel, vagy női csoportokkal
- kifejezetten nőknek szóló konzultációs meghívók és tájékoztató anyagok kidolgozása, és azok elhelyezése a nők által leggyakrabban látogatott területeken.

4. A férfiak és a nők inkluzív bevonásának nyomon követése és értékelése

➡ A nemek szerinti mutatókat figyelembe kell venni az érdekelték bevonásának nyomon követése és értékelése során.

Ilyen mutatók lehetnek a következők:

- A vállalat által bevont érdekelti csoporton belül vezető pozíciót betöltő nők száma.

- A nők teljes létszáma a vállalat által bevont érdekelti csoportokban (olyan, egymást átfedő tényezők szerint bontva, mint például életkor, társadalmi-gazdasági státus, fogyatékoság, irástudás).
- Az érdekeltek bevonását célzó intézkedésekkel való elégedettség nemek szerint.
- Az egyes tevékenységekben (pl. konzultációs megbeszélések, részvételen alapuló nyomon követés, a megállapodások megkötése) való részvétel mértéke nemek szerint.

D. MELLÉKLET

A munkavállalók és szakszervezetek bevonása

A nyersanyag-kitermelő vállalatoknál alkalmazott munkavállalók jogviszonyban állnak a vállalattal. Az elismert munkavállalókat védik a munkajog előírásai és a szociális védőháló, valamint a munkaügyi kapcsolatok nemzeti intézményi és jogi keretrendszere, ami a munkavállalók és a munkaadók közötti kapcsolatokat és együttműködést általános érvénnyel szabályozza. Munkaviszony fennállása esetén az érdekeltek bevonásának preferált és legfontosabb formája a szociális párbeszéd, ami magában foglalja a szakszervezetek és a kollektív alkuk elismerését. A munkavállalók bevonásának alternatív formái nem érinthetik hátrányosan a munkavállalók nemzetközileg elismert jogait a szakszervezet alapítására és az ahhoz történő csatlakozásra, illetve kollektív tárgyalások folytatására.

A nem közvetlenül a vállalat által alkalmazott munkavállalókat (pl. a szolgáltatókat és alvállalkozókat) szintén érdekeltnek kell tekinteni. A vállalat felelősségét e tekintetben az ilyen munkavállalókhoz fűződő üzleti kapcsolat alapozza meg.

1. A körülmények megértése

Fontos, hogy az érdekeltekkel foglalkozó személyzet tisztában legyen a munkavállalókkal kapcsolatos jogi kötelezettségekkel, azonban a foglalkoztatásra vonatkozó általános jogi követelményekkel kapcsolatos kellő gondossági intézkedéseket valószínűleg vállalati szinten kell végrehajtani, még a projektbe történő befektetés előtt.

➡ Az érdekeltek bevonását célzó intézkedéseket a helyszínen irányító személyzetnek konzultálnia kell mind a szakszervezeti vezetőkkel, mind a megfelelő személyekkel vállalati szinten, hogy megértsék a munkaügyi kapcsolatok történetét, a jelenlegi munkakörülményeket és a munkavállalók kiemelt érdekeit. Ahol nincsenek szakszervezetek, a jelen Iránymutatásban kiemelt forrásokon túl magukhoz a munkavállalókhoz lehet fordulni a fenti információk megszerzése érdekében.¹

1. Lásd az „Ajánlások a helyszíni személyzet számára” részben az „1. lépés: A. A megfelelő források használata” című szakaszt.

A D.1. táblázat felsorol a munkavállalók bevonásával kapcsolatos néhány információt, amiknek megértése kulcsfontosságú.

D.1. táblázat **A környezet megértése a munkavállalók bevonása során**

Az információ típusa	Leírás
Szabályozási keretek és a vonatkozó normák	- A munkavállalók jogai (pl. a diszkrimináció tilalma, jog szakszervezet alapítására és az ahhoz való csatlakozásra, a kollektív alkuhoz és a biztonságos munkakörülményekhez való jog) <i>A multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozata</i> (ILO) és az Irányelvek V. fejezete, vagy más, nemzetközileg elismert emberi jogi okirat alapján. - Az irányadó munkajogi jogszabályok és előírások (pl. bérék és egyéb juttatások, munkaidő, jogszabályban előírt biztonsági normák) és a szociális védőháló (álláskeresési járadék, társadalombiztosítás, egészségügyi ellátás stb.). - Helyi foglalkoztatás előnyben részesítésére vonatkozó rendelkezések (ilyen előírások gyakran szerepelnek szerződésekben vagy ágazati megállapodásokban, vagy az adott ország nemzeti bányászati, illetve kőolaj- és földgáztermelésről szóló törvényében). - A panaszkezelési mechanizmusokra, a társadalmi párbeszédre, a kollektív alkuval kapcsolatos eljárásokra vonatkozó nemzeti jogszabályok és gyakorlat, illetve a munkaviszonyt és a munkairányítási kapcsolatokat irányító mechanizmusok (ideértve a kollektív alku eredményeként létrejött megállapodások rendelkezéseit).
A munkaügyi kapcsolatok története	A munkaügyi kapcsolatok története és keretei (pl. a szakszervezetet alapítani kívánó munkavállalók elleni erőszak, megfélemlítés, elbocsátás vagy fegyelmi intézkedés; a szakszervezeti aktivisták ellen irányuló hátrányos megkülönböztetés; szakszervezetek közötti konfliktusok; az a körülmény, hogy a szakszervezetek jöhiszemű szervezetekként működnek-e; a munkavállalók szakszervezet alapítására való jogainak kormányzati védelme; állami beavatkozás vagy a munkavállalói szervezetek dominanciája; munkáltatói beavatkozás vagy a munkavállalói szervezetek dominanciája).
Munkavállalói adatok	A vállalat által foglalkoztatott munkavállalók száma és szerződéses viszonyuk (pl. rendes alkalmazottak, ideiglenesen vagy részmunkaidőben foglalkoztatottak, a vállalat ellenőrzése alatt dolgozó kölcsönzött munkavállalók, az alvállalkozóknál, illetve más, külső szolgáltatóknál a projekttel kapcsolatos munkát végző munkavállalók száma).
Munkakörülmények	Munkakörülmények a gyakorlatban (bérek és juttatások, szociális védőháló és társadalombiztosítás, foglalkozás-egészségügy és munkavédelem).

2. A munkavállalók és az őket képviselő kapcsolattartók megfelelő azonosításának és rangsorolásának biztosítása

➡ A vállalatoknak gondoskodniuk kell arról, hogy valamennyi, esetlegesen érintett vagy veszélyeztetett munkavállaló azonosításra kerüljön az érdekeltek azonosítása során (további információért lásd a D.2. táblázatot).

➡ A vállalatoknak azt is figyelembe kell venniük, hogy az egyes hatások különféleképpen érinthetik az egyes munkavállalókat, és azonosítaniuk kell közülük a leginkább veszélyeztetetteket, akik a bevonás során elsőbbséget élveznek.

A munkavállalók között különböző emberek vannak, akik közül egyesek jobban ki lehetnek téve a káros hatások kockázatának, mint mások. Figyelmet kell fordítani azokra, akiket a legnagyobb valószínűséggel érnek káros hatások. Például:

- A hosszú műszakok vagy a kötött munkaidő sokkal súlyosabb érintheti a családos munkavállalókat.
- A nőket kedvezőtlenül érinthetik a meghatározott munkakörökhöz kapcsolódó vagy kulturális tényezőkből fakadó diszkriminatív gyakorlatok.

D.2. táblázat A nyersanyag-kitermelési tevékenység munkavállalókra gyakorolt lehetséges káros hatásai

Probléma	Példák a káros hatásokra	A káros hatások valószínűségét növelő tényezők
Polgári és politikai jogok	A munkavállalók nem tudnak szakszervezetet alapítani, ahhoz csatlakozni, illetve kollektív alkut kötni.	• A munkavállalók kormányzati védelmének hiánya (pl. a diszkrimináció vagy elbocsátás ellen). • A tényleges döntéshozók elérhetetlensége a munkavállalók, az alvállalkozók vagy a szolgáltatók számára.
Munkavállalási körülmények	A munkaügyi jogszabályok kevésbé vagy elégtelenül védik a munkavállalókat (például a munkaidő korlátozása, túlórák, pihenőidő, minimálbér stb. révén). A munkavállalók alig vagy egyáltalán nem részesülnek a szociális védőháló olyan elemeiben, mint például az álláskeresési járadék, egészségügyi ellátás, nyugdíj stb. A munkavállalók nem tudják a szakszervezet alapítására, az ahhoz való csatlakozásra és a kollektív alkura vonatkozó jogait gyakorolni.	• Bizonytalan munkakapcsolatok - ideiglenes szerződések, megbízási szerződések, eseti foglalkoztatás • Közvetetten informális munkaerő igénybevétele.
Egészség és biztonság	A veszélyes munkakörülmények foglalkozási megbetegedést, sérülést és halált okozhatnak. Az izolált környezetben végzett munka veszélyeztetheti a munkavállalók mentális egészségét.	• Biztonsági felszerelés vagy képzés hiánya. • Régi berendezések használata. • A szakszervezeti védelem hiánya. • Egészségügyi és biztonsági rendszerek, amelyek nem biztosítják a munkavállalók részvételét. • Elszigetelten élő bevándorló munkavállalók.
Kényszmunka	Kényszmunka igénybevétele.	• A nyersanyag-kitermelés erőforrásainak távoli elhelyezkedése, és bevándorló munkavállalók alkalmazása.
Gyermekmunka	Gyermekmunka igénybevétele.	• Kulturális normák. • Nagyfokú szegénység a régióban. • A gyermekmunkára vonatkozó jogszabályok nem megfelelő végrehajtása. • Az alvállalkozók és szolgáltatók által kötött, informális munkaügyi megállapodásokból származó előnyök.
Biztonság	A szakszervezeti vezetők vagy a munkavállalók képviselői fenyegetések, zaklatás és erőszak célpontjai.	• A régióban és/vagy országban a polgári tiltakozásban részt vevő embereket vagy csoportokat korábban elnyomták. • A régióban és/vagy országban nincs meg a polgári és politikai jogok védelmének kultúrája.

- Nagy számú munkavállaló állhat az alvállalkozók alkalmazásában például építőipari munkásként, akik különösen ki vannak téve az egészségügyi és biztonsági kockázatoknak. Ezen munkavállalók egyesülési szabadsága és kollektív alkukhoz való joga szintén korlátozottabb lehet, mint a vállalat által közvetlenül foglalkoztatottaké.

3. Az érdekeltek bevonását célzó, megfelelő és hatékony intézkedések kidolgozása a munkavállalók bevonása érdekében

➡ Azonosítani kell a munkavállalók bevonásával kapcsolatos, konkrét külső kihívásokat, és már a tervezési szakaszban ki kell dolgozni az ezen kihívásokra adott válaszstratégiákat, amiket a változó körülmények és a visszajelzések függvényében felül kell vizsgálni (további információért lásd a D.3. táblázatot).

D.3. táblázat A munkavállalók bevonásával kapcsolatos kihívásokra adott válaszok

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
A foglalkoztatási gyakorlatok egyenlőtlenségeinek észlelése	Előfordulhat, hogy a helyi lakosok úgy érzékelik, hogy a bevándorló munkavállalók jutnak olyan munkalehetőségekhez és más előnyökhöz, amit a helyiek saját előjoguknak érznek, ez pedig feszültség kialakulásához vezet. A munkavállalókkal szembeni egyenlőtlen bánásmód észlelése a munkaerő elégedetlenségéhez és megosztottságához vezethet. Ha a helyi munkavállalók foglalkoztatásával kapcsolatos elvárások nem teljesülnek, a vállalattal fennálló kapcsolat megromolhat.	• A toborzási kritériumoknak és folyamatoknak átláthatóknak kell lenniük. • Ha lehetséges, törekedni kell a helyi foglalkoztatási lehetőségek optimalizálására. • Kezelní kell az elvárásokat, amennyire csak lehetséges.¹
Rossz munkaügyi kapcsolatok	Bizonyos esetekben a helyi jogszabályok vagy a gyakorlat ellentétes lehet a vállalati szabályzatokkal vagy a munkaügyi kapcsolatokra vonatkozó nemzetközi normákkal. Bizonyos helyzetekben előfordulhat, hogy a stabil munkaügyi kapcsolatoknak nincs kialakult kultúrája.	• Egyértelműen és széles körben szükséges kommunikálni a vállalat elkötelezettségét a munkavállalók azon jogainak tiszteletben tartása iránt, hogy szakszervezetet alapíthassanak vagy ahhoz csatlakozhassanak, illetve kollektív tárgyalásokat folytassanak.² • Azokban az esetekben, amikor a törvény nem védi megfelelően a szakszervezet létrehozására törekvő, vagy ahhoz csatlakozni kívánó munkavállalókat, illetve nem biztosít támogató keretet a kollektív alkuhoz, az ezen jogok tekintetében elvárt felelős magatartást egyértelműen közölni kell, és arról előre meg kell állapodni az alvállalkozókkal és a szolgáltatókkal.³ • A vállalatok megkönnyíthetik a munkaügyi kapcsolatokra vonatkozó normák betartását az alábbiak révén: ❖ vállalat-specifikus kollektívalku-mechanizmusok létrehozása ❖ a munkavállalók ösztönzése saját képviselőik megválasztására szabad és független választásokon alapuló eljárások révén ❖ globális keretmegállapodás megkötése egy megfelelő nemzetközi szakszervezettel a stabil munkaügyi kapcsolatok közös támogatása érdekében).

1. Az elvárások kezelésére vonatkozó további útmutatásért lásd a 7. táblázatot („Az érdekeltek érdemi bevonása során felmerülő tipikus kihívásokra adott válaszok”).
2. Ahogy az Irányelvek V. fejezetében („Foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok, valamint az ILO alapegyezményei”), pl. Az egyesülési szabadságról és a szervezkedési jog védelméről szóló (87. sz.) egyezményben (1948); A szervezkedési és kollektív tárgyalási jogról szóló (98. sz.) egyezményben (1949) megfogalmazásra került.
3. Lásd: „Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetés részére”, „Az érdekeltek bevonása - stratégiai pozicionálás”.

➡ A jóhiszemű szakszervezeteket el kell ismerni és be kell vonni. A munkavállalókat nem szabad gátolni abban, hogy gyakorolják a szakszervezet alapítására és az ahhoz való csatlakozásra vonatkozó jogaitak pl. megfélemlítés, fegyelmi büntetés vagy elbocsátás révén.

Ott, ahol vannak jóhiszemű szakszervezetek, ezeket kell a közvetlen munkavállalókat képviselő, megfelelő tárgyalópartnernek tekinteni, és kerülendő a munkavállalók közvetlen, a szakszervezet megkerülésével történő, egyéni bevonása a csoportot érintő problémák megoldásába. A jóhiszemű szakszervezet olyan szervezet, ami a munkavállalók közvetlen ellenőrzése alatt áll, és ami kizárólag a munkavállalók felé tartozik beszámolóval. A vállalatok nem tagadhatják meg a jóhiszemű szakszervezetek elismerését, és a kollektív tárgyalások valódi lehetőségének biztosítását.

Ott, ahol nincs aktív szakszervezet, a vállalatnak tájékoztatnia kell a képvisellel nem rendelkező munkavállalókat arról, hogy teljes mértékben tiszteletben fogja tartani a szakszervezetek alapítására vagy az ahhoz való csatlakozásukra vonatkozó jogukat, és hogy nem zárkózik el kollektív alku megkötésétől. Ha a bevonásnak nincs formális eljárási formája, erőfeszítéseket kell tenni az informális együttműködésre. Ez különösen igaz az elnyomó országokban, ahol a munkavállalók félhetnek szakszervezetet alapítani vagy ahhoz csatlakozni, vagy formális keretek között hangot adni sérelmeiknek.

Az alábbi gyakorlatok különösen a munkavállalók bevonásával összefüggésében lesznek fontosak:

- A munkavállalók azon elismert jogainak tiszteletben tartása, hogy szakszervezetet alapítsanak, ahhoz csatlakozzanak, illetve kollektív tárgyalást folytassanak.
- A térségben vagy az ágazatban dolgozó munkavállalókat képviselő, jóhiszemű szakszervezetek számára a vállalat létesítményeibe való belépés és a munkavállalókkal való találkozás lehetőségének biztosítása.
- Helyiségek ingyenes biztosítása a munkavállalók képviselői számára, hogy rendszeresen és szabadon találkozassanak a vállalat létesítményeiben a munkavállalókkal.
- Olyan információk biztosítása a munkavállalók képviselői számára, amik szükségesek a foglalkoztatás feltételeiről folytatott érdemi tárgyalásokhoz, és amik lehetővé teszik, hogy valós és hiteles képet kapjanak a gazdálkodó egység vagy, adott esetben, a vállalat egészének teljesítményéről.
- Megfelelő értesítés a munkavállalók képviselői részére a működés olyan változásainak mérlegelésekor, amelyek jelentős foglalkoztatási hatásokkal járnának.
- A panaszkezelési mechanizmusok egyeztetése a szakszervezetekkel (ha vannak), és azok hozzáférhetővé tétele a nyersanyag-kitermelési projekt helyszínén dolgozó valamennyi egyén számára, beleértve a közvetlen vállalati alkalmazottakat, valamint a szerződéses és a kölcsönzött munkavállalókat.
- Védelmi rendszer létrehozása, ami gondoskodik a visszaélés-bejelentők névtelenségének megőrzéséről, illetve biztosítékot jelent a panaszok benyújtása vagy a jogsértések jelentése miatti szankciók ellen.
- Együttműködés a munkaügyi felügyelettel.

E. MELLÉKLET

Kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók bevonása

Becslések szerint 25 millió kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozó tevékenykedik több mint 50 országban, és körülbelül 150 millió ember megélhetése függ közvetlenül vagy közvetve ettől a tevékenységtől.

Noha a kisipari és kisméretű bányászatot gyakran olyan negatív hatásokkal társítják, mint például a környezetkárosodás, veszélyes munkakörülmények és szervezett bűnözés, ez a tevékenység a fejlődő országok vidéki térségeiben óriási hajtóerőt jelenthet a gazdasági növekedés szempontjából. A kisipari és kisméretű bányászat munkahelyeket biztosíthat, növelheti a helyi vásárlóerőt, ösztönözheti a helyi gazdasági növekedést és lassíthatja a városi migrációt.

A kisipari és kisméretű bányászat gyakran tisztázatlan jogállása, valamint azok a súlyos kockázatok és hatások miatt, amelyeket a nagyszabású bányászati projektek a kisipari és kisméretű bányászati tevékenységre gyakorolhatnak és fordítva, a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók, valamint a tevékenységüket szabályozó kormányzati hatóságok kivétele és fontos érdekelti csoportot alkotnak a bevonandó érdekelttek között.

1. A körülmények megértése

➡ A kisipari és kisméretű bányászati tevékenység mértékének és jellegének alapos megismerése érdekében az érdekelttekkel foglalkozó személyzetnek a helyi jogforrások alapján tájékozódniuk a kisipari és kisméretű bányászat jogállásáról, illetve konzultálniuk kell magukkal a bányászokkal.

Az E.1. táblázat felsorol a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók bevonásával kapcsolatos néhány információt, amiknek megértése kulcsfontosságú.

2. A kisipari bányászattal foglalkozók megfelelő azonosításának és rangsorolásának biztosítása

➡ A vállalatoknak meg kell határozniuk azon kisipari bányászattal foglalkozók számát és jelentőségét, akiket a vállalat működése érinthet.

E.1. táblázat A környezet megértése a kisépári és kisépáretű bányászattal foglalkozók bevonása során

Az információ típusa	Leírás
A kisépári és kisépáretű bányászati tevékenység jellege	Hány kisépári bányászattal foglalkozó dolgozik a koncesszióval érintett területen és annak környékén? Mióta vannak jelen a bányakoncesszióval érintett területen? Szezonálisan vagy folyamatosan, teljes munkaidőben dolgoznak? A tevékenységük mértéke növekszik, csökken vagy állandó? Milyen technológiát vagy módszereket alkalmaznak? Mik a kisépári és kisépáretű bányászat mozgatórugói (az ásványok ára, szegénység, hagyományos tevékenység)?
A kisépári és kisépáretű bányászati tevékenység jogállása	A kisépári és kisépáretű bányászat legális, illegális, formális vagy informális keretek közt zajlik? Mi a kisépári és kisépáretű bányászat hivatalossá tételének folyamata, ha van ilyen? Milyen mértékben teszi lehetővé a helyi szabályozási környezet a kisépári és kisépáretű bányászat engedélyezését?
Demográfia és kapcsolatok	Honnan származnak a kisépári bányászattal foglalkozók? Milyen kapcsolatot ápolnak a helyi közösséggel? Milyen kapcsolatot ápolnak korábbi regionális szereplőkkel (ha vannak ilyenek)?
Emberi jogi összefüggések	A kisépári és kisépáretű bányászat érintett valamilyen módon a konfliktusok finanszírozásában és súlyos emberi jogi jogsértésekben? ¹ Vannak a gyermekmunka legrosszabb formáira utaló jelek? ²

1. A témával kapcsolatos további útmutatásért lásd: *A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási láncra tekintettel követendő kellő gondosságról* szóló OECD útmutatás: Harmadik kiadás, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252479-en>.
2. „A gyermekmunka legrosszabb formái” fogalmának a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet által megfogalmazott definíciójáért lásd az ILO 182. számú Egyezményének 3. cikkét (www.ilo.org/fpec/facts/WorstFormsofChildLabour/lang-en/index.htm).

A kisépári és kisépáretű bányászati tevékenység rendkívül eltérő lehet, ezért ennek a fogalomnak nincs egyértelmű meghatározása. Ugyanakkor a kisépári és kisépáretű bányászat kulcsfontosságú jellemzői az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- Egyszerű technikák és fizikai munka alkalmazása kevés géppel, illetve technológiával.
- Törvényes bányászati jogcímek (koncesszió, bányászati jog) vagy a jogosultakkal kötött érvényes szerződés nélkül végzett műveletek.
- Alacsony termelékenység, mivel a kisépári és kisépáretű bányászat gyakran nagyon kicsi vagy csekély hozamú parcellákon zajlik, külszíni vagy alluviális bányászatra korlátozódik, és nem hatékony technikákat alkalmaz.
- A biztonsági intézkedések, az egészségügyi ellátás vagy a környezetvédelem hiánya.
- A magas nyersanyagárak miatt, szezonális (például a mezőgazdaságból származó jövedelem kiegészítésére szolgáló) vagy ideiglenes jelleggel végzett tevékenység.
- Gazdasági bizonytalanság.¹

Bár a kisépári és kisépáretű bányászat jogállása gyakran a legjobb esetben is bizonytalan, a kisépári és kisépáretű bányászat „törvényességének” megértése fontos tényező a bevonási stratégia kialakításában. Fontos megjegyezni, hogy a jogi személyiség vagy az alaki követelmények hiánya nem *prima facie* bizonyítéka annak, hogy a kisépári és kisépáretű bányászati tevékenység jogellenes. További információkért lásd az E.1. keretes írást.

1. A lista forrása: Hentschel, T. et al. *Global Report on Artisanal & Small-Scale Mining* [Globális beszámoló a kisépári és kisépáretű bányásatról] (2002), Mining, Minerals and Sustainable Development, www.ddiglobal.org/login/resources/g00723.pdf.

E.1. keretes írás **Törvényes kisipari és kisméretű bányászat**

A kisipari és kisméretű bányászat törvényességét nehéz meghatározni, mivel az számos helyzet-specifikus tényezőtől függ. A jelen Iránymutatás alkalmazása szempontjából a „törvényes” kifejezés többek között olyan kisipari és kisméretű bányászatra utal, amely összhangban áll az irányadó jogszabályokkal.

Ha az irányadó jogszabályi kereteket nem juttatják érvényre, vagy ilyen keretek nem léteznek, a kisipari és kisméretű bányászat törvényességének megítélésekor figyelembe kell venni a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók és vállalatok jóhiszemű erőfeszítéseit az irányadó jogi keretek (ha vannak ilyenek) betartásával való működésre, valamint részvételüket a hivatalossá tételt célzó lehetőségekben, amint ezek elérhetővé válnak (szem előtt tartva, hogy a legtöbb esetben a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók ehhez szükséges kapacitása, műszaki tudása, illetve pénzügyi forrásai nagyon korlátozottak vagy hiányoznak).

Ugyanakkor a kisipari és kisméretű bányászat, akárcsak a többi bányászati tevékenység, semmilyen esetben sem tekinthető törvényesnek, ha hozzájárul az ásványok kitermelésével, szállításával vagy kereskedelmével kapcsolatos konfliktusokhoz és súlyos jogsértésekhez.

Forrás: „Fogalommeghatározások”, A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás: Második kiadás, Az aranya vonatkozó kiegészítés (2013), <http://dx.doi.org/10.1787/9789264185050-en>.

A hivatalos bányászati tevékenység által a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozókra gyakorolt legfőbb lehetséges káros hatások gazdasági és biztonsági vonatkozásúak. Például:

- A megélhetés elvesztése és a helyi, teljes mértékben a kisipari és kisméretű bányászattól függő közösségek ebből fakadó felbomlása akkor fordulhat elő, ha a kisipari bányászattal foglalkozóknak megtiltják, hogy a bányakoncesszió területén dolgozzanak.
- Túlzott erő alkalmazása esetén a kitermelő telephely őrzése biztonsági és emberi jogi kockázatot jelenthet a koncesszió területén illegálisan működő kisipari bányászattal foglalkozók számára.

3. Az érdekelték bevonását célzó, megfelelő és hatékony intézkedések kidolgozása a kisipari bányászattal foglalkozók bevonása érdekében

➡ A vállalatoknak gondosan mérlegelniük kell, hogyan terveznek reagálni a kisipari és kisméretű bányászati tevékenységre a bevonást célzó intézkedések kidolgozása érdekében.

A kisipari és kisméretű bányászat összefüggésében a bevonás célkitűzéseinek eldöntése lesz a bevonás egyik legfontosabb szempontja. A kisipari és kisméretű bányászati tevékenység jellegétől és körülményeitől függően (pl. „törvényes”-e vagy sem, fennállnak-e súlyos emberi jogi kockázatok, vannak-e alternatív megélhetési lehetőségek stb.) kell dönteni arról, hogy a bevonás fókuszába a folytatódó kisipari és kisméretű bányászati tevékenység körüli együttműködés kerül-e (és ha igen, milyen mértékben), vagy a kisipari és kisméretű bányászati tevékenység megszüntetésének lehetséges módjai, anélkül azonban, hogy ez káros hatással lenne a tevékenységre támaszkodó közösségek számára.

A vállalatot fenyegető kockázatok szempontjából a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozó közösségekkel való elégtelen kapcsolat konfliktusokhoz és a vállalattal való konfrontációhoz vezethet, ami a szabályozatlan tevékenység folytatása révén emberi jogi kockázatokkal, illetve az erőforrások elvesztésével járhat. Ugyanakkor a kisipari és kisméretű bányászattal való együttműködésére és annak integrációjára összpontosító bevonás az ásványkincsek feltárása révén társadalmi fejlődéshez és a szegénység csökkentéséhez vezethet.

A körülményektől függően a bevonás céljai a következők lehetnek:

- a kisipari és kisméretű bányászat szabályozása/hivatalossá tétele
- alternatív megélhetési programok létrehozása
- a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók áttelepítésére vonatkozó cselekvési terv végrehajtása
- a kisipari és kisméretű bányászat révén kitermelt ásványi termékeinek beszerzésére irányuló program
- kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók alkalmazása
- a bányakoncesszió megosztása.

A jelen Iránymutatás keretei közé nem fér be a fenti stratégiákra vonatkozó útmutatás biztosítása, de számos külső forrás kínál hasznos ajánlásokat ezen témákban.²

➡ Azonosítani kell a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók bevonásával kapcsolatos, konkrét külső kihívásokat, és már a tervezési szakaszban ki kell dolgozni az ezen kihívásokra adott válaszstratégiákat, amiket a változó körülmények és a kisipari és kisméretű bányászati közösségek visszajelzéseinek függvényében felül kell vizsgálni.

Az érdekelték általános bevonásával kapcsolatban felmerülő kihívások közül sok a kisipari és kisméretű bányászat összefüggésében is érvényesülni fog. A szabályozatlan és esetenként veszélyes kisipari és kisméretű bányászati környezettel kapcsolatos kihívások azonban külön figyelmet érdemelnek (bővebb információkért lásd az E.2. táblázatot).

2. E témában lásd különösen: CASM (Világbank), ICMM és IFC CommDev: *Working Together: How Large-scale Mining can Engage with Artisanal and Small-scale Miners* [Közös munka: A nagyszabású bányászati projektek és a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók együttműködésének módjai] (2010), www.icmm.com/document/789; A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás: Harmadik kiadás, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252479-en>; Responsible Jewellery Council Standards Guidance [a Felelős Ékszerészeti Tanács normákról szóló útmutatása] (2009), www.responsiblejewellery.com/files/G002_2009_RJC_Standards_Guidance3.pdf.

E.2. táblázat A kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók bevonásával kapcsolatos kihívásokra adott válaszok

A kihívás típusa	Magyarázat	Stratégia
Bizalmatlanság, ellenállás és erőszak	A kisipari és kisméretű bányászati közösségek félelemmel vagy bizalmatlansággal tekinthet a vállalatra, ami abból a feltételezésből fakad, hogy tevékenységüket ellehetetlenítik vagy eltávolítják őket a területről. A vállalattal vagy a projekttel szemben érzett elégedetlenség erőszakban nyilvánulhat meg.	- A bevonás kiindulópontjaként tisztázandók a célok és feladatok. - Azokban az esetekben, amikor valóban a terület elhagyására lesz szükség, javasolt az elköltöztetés mögött meghúzódó érvek és indokok, valamint a bevonásból származó előnyök (pl. közreműködés a költözés módjára vonatkozó döntéshozatalban, hatékonyabb információszolgáltatás az érintett kisipari és kisméretű bányászati közösségek részére rendelkezésre álló lehetőségekről) kifejtése. - A biztonsági óvintézkedések végrehajtása során mindig kerüendőek az erőszakos válaszlépések. - A biztonsági személyzet szerződtetése és irányítása során be kell tartani A biztonságra és emberi jogokra vonatkozó önkéntes alapelveket. - Javasolt a projektet ellenző csoportokkal való kapcsolatfelvétel, és a jóhiszemű együttműködésre való rendszeres, ismétlődő felhívásuk.
Emberi jogi problémák	A kisipari és kisméretű bányászat kapcsán olyan súlyos emberi jogi jogsértések fordulnak elő, mint a gyermekmunka legrosszabb formái, vagy az erőszakos, nem állami fegyveres csoportok, illetve bűnözői hálózatok támogatása.	- Ajánlott a vállalat emberi jogok és alapvető szabadságjogok iránti elkötelezettségének egyértelmű, széles körben való kommunikációja. - Ha a vállalat nem képes enyhíteni a helyzetet befolyásoló erejének alkalmazásával (pl. felvásárlási programokban megjelenő gazdasági ösztönzők révén), kerüendő a jogsértő tevékenységgel való bármiféle üzleti kapcsolat.

GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS FEJLESZTÉSI SZERVEZET

Az OECD egy egyedi fórum, amelyben a kormányok együttműködnek a globalizáció gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásainak megoldása érdekében. Az OECD jelentős mértékű erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy megértse és segítse a kormányokat az új fejleményekre és aggodalmakra – mint például a felelős vállalatirányítás, az információalapú gazdaság és az elöregedő népesség előtt álló kihívások – történő válaszadásban. A Szervezet olyan környezetet biztosít, amelyben a kormányok összehasonlíthatják a szakpolitikai tapasztalatokat, válaszokat kereshetnek a közös problémákra, meghatározhatják a helyes gyakorlatot és segíthetnek a hazai és nemzetközi politikák koordinálásában.

Az OECD-tagországok a következők: Ausztrália, Ausztria, Belgium, Kanada, Chile, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Izland, Írország, Izrael, Olaszország, Japán, Korea, Lettország, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Új-Zéland, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Törökország, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok. Az Európai Unió részt vesz az OECD munkájában.

Az OECD Kiadó széles körben terjeszti a Szervezet statisztikáinak eredményeit, melyek a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi kérdéseket, valamint a tagjai által elfogadott egyezményeket, útmutatásokat és normákat gyűjtik össze és kutatják.

OECD Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban

Tartalom

A Tanács ajánlása a „Kellő gondossági iránymutatás az érdekeltek érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban” című dokumentumot illetően

Kellő gondossági keretrendszer az érdekeltek érdemi bevonása érdekében a nyersanyag-kitermelő ágazatban Ajánlások a vállalati tervezés vagy a vezetőség részére

Ajánlások a helyszíni személyzet számára

Mellékletek

Az érdekeltek érdemi bevonására vonatkozó nyomkövetési és értékelési keretrendszer Őslakosok bevonása

Nők bevonása

A munkavállalók és szakszervezetek bevonása

Kisipari és kisméretű bányászatok bevonása

E kiadvány a következő hivatkozáson keresztül érhető el: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252462-en>.

E kiadvány közzétételre került az OECD internetes könyvtárában, amelyben megtalálható valamennyi OECD-könyv, -folyóirat és statisztikai adatbázis.

További információ az www.oecd-ilibrary.org hivatkozáson keresztül érhető el.

